

DE GEUS

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

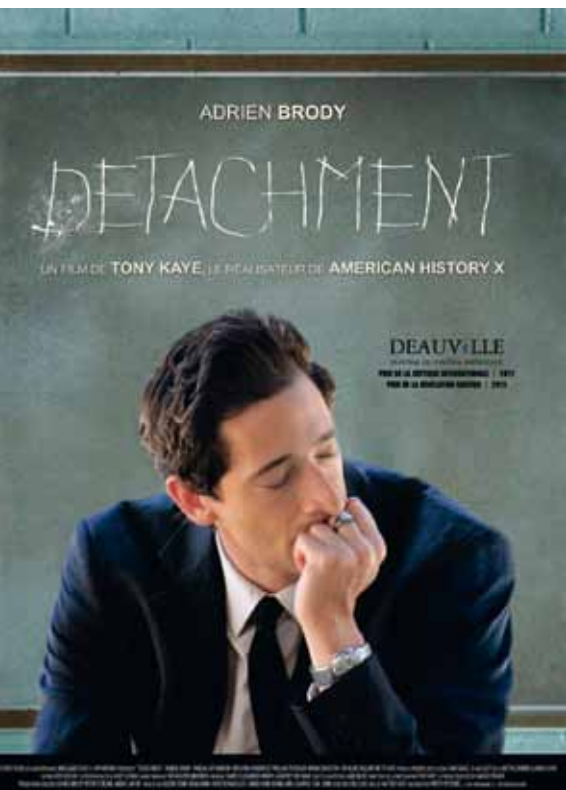
Hervormingen in het onderwijs

DUBBELINTERVIEW RAYMONDA VERDYCK & MIEKE VAN HECKE

Einstein, versies één, twee en drie

JEAN PAUL VAN BENDEGEM

VAN DE REDACTIE	3
Onderwijs in beweging	
PLAKKAAT	
>>>> Een gemiste kans, vooral voor Brussel	4
ACTUA	
Pleidooi voor het officieel onderwijs	6
MENSELIJK, AL TE MENSELIJK	
Familienetwerkberaad: een methodiek	10
VRAAGSTUK	
>>>> Raymonda Verdyck en Mieke Van Hecke	12
FORUM	
Vrijzinnige waarden	22
Dolle mina's & moslima's	
Over God en koffie	
FILOSOF OVER FILOSOF	
Epicurus: een filosoof voor onze tijd	23
DE STEEN IN DE KIKKERPOEL	
Moeten de uitzendingen door derden in hun huidige vorm behouden blijven?	26
CULTUUR	
Het betere boek	28
PODIUM	
Het kleinste hotel van Parijs	30
Einstein, versies één, twee en drie	32
COLUMN	
Waarover ik het niet wou hebben	34
POËSTILLE	
Uitgekamd	35
FILM	
>>>> Monsieur Lazhar	36
Detachment	37
BOEKENREVUE	
Teksten voor de toekomst - Jaap Kruithof	38
De betoverende werkelijkheid - Richard Dawkins	40
CODA	
Rondom een medische ingreep	42
NIEUWSBRIEF	43
COLOFON	51

Onderwijs in beweging

1 september, de eerste schooldag. Bron van stress voor kinderen, maar ook voor ouders die opnieuw een strak ritme dienen te hanteren om alles geregeld te krijgen. Waar is die boekentas? Zijn die boterhammen nu nog niet op? Met het rinkelen van de schoolbel zeggen ook de leerkrachten hun vakantie vaarwel. Tot zover het lokale niveau. Op de hogere echelons, het beleidsniveau, rommelt er echter veel meer.

Een herstructurering van het secundair onderwijs dient zich aan. Steeds meer jongeren geraken niet meer aan de eindmeet en verlaten de school zonder diploma. Bijkomend probleem: de noodzaak tot een betere doorstroming naar de arbeidsmarkt. De heropwaardering van technische beroepen is hierbij essentieel. Iedereen is op zoek naar een degelijke loodgieter, een betrouwbare elektricien is goud waard. In de nabije toekomst dreigt zelfs een tekort aan elektriciens: wie nu in een nieuwbouw elektriciteit wil leggen, moet al rekening houden met een wachttijd van 3 à 4 maand. Het TSO en BSO worden jammer genoeg nog steeds beschouwd als minderwaardige richtingen, en dat beeld moet dringend bijgesteld worden.

Vraag is echter of de voorgestelde herstructurering dit effect zal beogen. Onderwijsminister Pascal Smet is voorstander van een gemeenschappelijke eerste graad. Doel is het ASO, TSO en BSO af te schaffen en om te vormen tot zes belangstellingsgebieden, met enerzijds een praktische en anderzijds een academische finaliteit. Maar blijft de differentiatie hierdoor niet behouden? En wat met de scholengemeenschappen: dringt er zich een herziening op? Wat zijn dan de gevolgen op geografisch gebied? En vooral: komt hiermee de vrijheid van onderwijs in het gedrang?

Twee kleppers van formaat, Raymonda Verdyck en Mieke Van Hecke, geven elk hun visie in Vraagstuk. Uiteraard wordt het heikele punt rond het al dan niet afschaffen van de levensbeschouwelijke vakken aangekaart.

Redactielid Bert Comhaire voert in Actua alvast campagne voor het officiële net. In Plakkaat trekt VUB rector De Knop van leer tegen de huidige associatievorming van het hoger onderwijs. Hij kaart enkele scheefgetrokken situaties die hiervan het gevolg zijn, aan. Studenten van een Gentse hogeschool ontvangen bijvoorbeeld binnenkort een diploma van de Katholieke Universiteit Leuven. Logisch toch?

Maar niet alleen het onderwijs wordt in deze Geus stevig onder de loep genomen. Steen in de Kikkerpoel betwist in dit nummer de uitzending door derden. Wat is het nut hiervan in een moderne, seculiere maatschappij? We vonden Wim Van Rompaey, directeur Lichtpunt en Dany

Vandenbossche, Ere-Vlaams volksvertegenwoordiger bereid hun standpunt toe te lichten.

Als kers op de taart serveren we u twee gloednieuwe rubrieken. In Menselijk, al te menselijk slaan we de weg van de human interest in. Een mens, organisatie of situatie wordt steeds belicht vanuit humanistisch oogpunt. Sabina De Graeve, projectleider binnen Opvang vzw, breekt een lans voor het Familienetwerkberaad: een emancipatorische, gezinsgerichte interventie, waarbij het belang van het kind voorop staat. De hulpverleners van Opvang vzw stelden vast dat opvang binnen de eigen familie of vriendenkring voor kinderen een meerwaarde biedt en minder ingrijpend is dan bijvoorbeeld plaatsing in een pleeggezin. Op zoek naar de juiste methodiek kwamen ze bij de Maori's terecht. Zij hanteren een eeuwenoude traditie om alle familiale problemen binnen de eigen gemeenschap op te lossen.

Zoals de titel doet vermoeden, bespreekt een filosoof in de nieuwe rubriek Filosoof over filosoof het werk van een andere filosoof. Wat hebben we bijvoorbeeld aan de theorie van Spinoza vandaag? Hoe vertalen we de leer van Kierkegaard naar ons dagdagelijks leven? Johan Braeckman, hoogleraar wijsbegeerte aan de Universiteit Gent, geeft het startschot en bespreekt Epicurus.

U merkt het, opnieuw een goed gevulde Geus. We wensen u alvast veel leesplezier.

Griet Engelrelst

© Saskia Vanderstichelen

ASSOCIATIEVORMING IN HET HOGER ONDERWIJS

Een gemiste kans, vooral voor Brussel

Wanneer binnenkort een aantal hogeschoolopleidingen zullen integreren in de universiteiten zal het Vlaamse hoger-onderwijslandschap er helemaal anders gaan uitzien. Om die academisering te faciliteren werden destijds associaties van één universiteit met verschillende hogescholen opgericht. De associatievorming heeft het hogeronderwijslandschap grondig hertekend, maar heeft tegelijk ook tot scheefgetrokken situaties geleid. Zo zullen studenten aan een hogeschool in Gent binnenkort een diploma van de KU Leuven krijgen, terwijl de Universiteit Gent vlakbij ligt. Hetzelfde geldt trouwens voor Brussel, waar de associatievorming als een gemiste kans voor het hoger onderwijs moet worden gezien.

Het oorspronkelijke idee van de associaties was nochtans goed bedoeld. Ze zouden er onder meer voor zorgen dat ook aan de hogescholen wetenschappelijk onderzoek kon gebeuren. Logischerwijze zouden die associaties op basis van de decretaal bepaalde geografische werking van de bestaande universiteiten opgezet worden.

Toenmalig KUL-rector André Oosterlinck nam destijds iedereen in snelheid door een samenwerkingsverband aan te gaan met katholieke hogescholen over heel Vlaanderen. En hoewel de geografische indeling reeds in het universiteitsdecreet van 1991 was ingeschreven, wimpelde Leuven dit af op basis van de grondwettelijke vrijheid van onderwijs.

De associatievorming heeft het hogeronderwijslandschap grondig hertekend, maar heeft tegelijk ook tot scheefgetrokken situaties geleid

De Vrije Universiteit Brussel (VUB) was vragende partij om met onder andere de Katholieke Universiteit Brussel (KUB) een gezamenlijke hogeronderwijsruimte in Brussel te creëren, maar dit botste op tegenstand vanuit Leuven. Nochtans was de KUB op dat moment stilaan te klein aan het worden om nog levensvatbaar te worden. Liever dan de zaak op te doeken, hield Leuven vast aan een katholieke aanwezigheid in Brussel. De KUB werd uiteindelijk via de Hogeschool-Universiteit Brussel in de Leuvense associatie binnengeloodst en de VUB moest genoeg nemen met slechts één partner: de Erasmushogeschool Brussel.

De atypische indeling in associaties heeft gezorgd voor een onevenwichtige en zelfs absurde situatie. De associaties van Gent (ongeveer 65.000 studenten) en Leuven (ruim 90.000 studenten) vertegenwoordigen vandaag twee derde van de totale studentenpopulatie in Vlaanderen. De Universitaire Associatie Brussel volgt op verre afstand met ongeveer 15.000 studenten.

De trend naar meer monopolievorming en concurrentie binnen Vlaanderen zal de internationale slagkracht van onze universiteiten niet ten goede komen

Het meest opmerkelijke is dat de Associatie KULeuven vandaag voet aan de grond heeft in het hart van haar

concurrenten. In Gent is dat onder meer met de KAHO Sint-Lieven, in Antwerpen via de Lessiushogeschool en in Brussel via de HUB en de Hogeschool voor Wetenschap en Kunst.

Deze situatie werd vorig jaar specifiek onder de aandacht gebracht in een rapport (*Beoordeling van de kwaliteit van het onderzoeksmanagement van de Vlaamse universiteiten*, VLIR, december 2010) dat op vraag van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) het onderzoek aan de Vlaamse universiteiten onder de loep nam.

In dat rapport werd de bedenking gemaakt dat de onlogische indeling in associaties leidt tot inefficiëntie en zelfs mogelijk negatieve gevolgen voor de kleinere associaties. De commissie wijst er terecht op dat de trend naar meer monopolievorming en concurrentie binnen Vlaanderen de internationale slagkracht van onze universiteiten niet ten goede zal komen.

Voor het hoger onderwijs in Brussel is de associatievorming uitgedraaid op een gemiste kans. Brussel is weliswaar de grootste studentenstad van België, maar alle onderwijsinstellingen krijgen er te maken met zeer typische demografische en socio-culturele uitdagingen.

Ter illustratie hiervan: Nederlands is in Brussel slechts de derde of vierde voertaal, wat een extra handicap betekent naar rekrutering toe. Voor geneeskunde, bijvoorbeeld, zijn er slechts zeven studenten uit Brussel geslaagd voor het toelatingsexamen.

Een gemeenschappelijke hogeronderwijsruimte (of associatie) in Brussel zou zeker nuttig zijn geweest om op die uitdagingen in te spelen. Bovendien zou zo'n geheel ook een sterke internationale uitstraling gehad hebben, die voor Brussel als stad een meerwaarde had kunnen betekenen.

Vandaag bestaat er wel een vorm van samenwerking in Brussel onder de koepel van 'Br(ik)', de opvolger van het vroegere 'Quartier Latin, student in Brussel'. Maar ook hier blijft onderhuids de scheefgetrokken associatievorming een rol spelen. Zeker nu de

financiering van het hoger onderwijs zo is uitgewerkt dat de Vlaamse universiteiten met elkaar in concurrentie gaan, in plaats van met het buitenland.

Hoewel het associatieverhaal voor Brussel een gemiste kans betekende, is de VUB vandaag ambitieuzer dan ooit. Vorig jaar erkende de minister van Onderwijs de uitzonderlijke situatie waarmee hogeronderwijsinstellingen in Brussel te maken krijgen. Via de zogenaamde 'Brusselfactor' wordt er een aangepaste financiering ter beschikking gesteld. Hoewel deze uitzondering geldt voor alle Brusselse onderwijsinstellingen, is ze groten-deels tot stand gekomen dankzij intensief lobbywerk van de VUB.

Ten tweede is er de toekomstige demografische evolutie in onze hoofdstad. De spectaculaire groei van de Brusselse bevolking en de al even spectaculaire groei van het Nederlandstalig basis- en secundair onderwijs zullen over pakweg tien jaar ook voor een forse toename van het aantal studenten in het Nederlandstalig hoger onderwijs zorgen.

De atypische indeling in associaties heeft gezorgd voor een onevenwichtige en zelfs absurde situatie

Zowel de Vrije Universiteit Brussel als de andere instellingen voor hoger onderwijs in Brussel staan dus voor een historische uitdaging en kans.

Om het anders te stellen: mocht de VUB vandaag niet bestaan, dan zouden ze haar zeker moeten uitvinden. Niet alleen om in te spelen op de toekomstige demografische ontwikkelingen maar ook om de levensbeschouwelijke diversiteit in het Brusselse hogeronderwijslandschap te bewaren. Dat laatste past immers perfect bij de multiculturele smeltkroes die Brussel vandaag al is.

Paul De Knop,
rector Vrije Universiteit Brussel

Pleidooi voor het officieel onderwijs

Vergeten evidenties over democratie – een kwetsbaar stelsel

Een democratisch bestel is het enige dat een dynamische, creatieve en vreedzame samenleving kan waarborgen. Een goed functionerende, participatieve democratie vergt echter een onderwijs dat toekomstige burgers daar ook op voorbereidt. In deze context breekt Albert Comhaire een lans voor een sterk officieel, pluralistisch onderwijsnet.

© Norbert Van Yperzele

EEN BEETJE GESCHIEDENIS

In 509 voor onze tijdrekening jaagde de bevolking van de jonge, nog kleine, Romeinse staat de koning en zijn familie weg. Men wou geen alleenheerschappij meer. Er kwam een republiek, *res publica*, zaak van het volk: twee consuls (met een beperkt mandaat) onder controle van een raadgevende

Senatus (letterlijk 'Raad der Ouderen', van *senex*: oude man) en van een volksvergadering, *Comitium* (van *com-ire*, samen-komen).

Acht jaar later zette oorlogsgevaar de regering ertoe aan een grondwetswijziging door te voeren. In tijden van nood kon voortaan een dictator – een man die *edicti* (verordeningen) uit-

vaardigt – aangesteld worden voor een periode van zes maanden. Omstandigheden maken inderdaad dat soms de snelheid van beslissen voorrang vergt op de kwaliteit. Ook ons parlement kan aan de regering tijdelijk beperkte volmachten verlenen.

Nota bene: later, onder de militaire druk van de heerszuchtige Julius Caesar, eindigde de democratie. Met zijn opvolger, Augustus, begon het keizerrijk. Het begin van het einde.

Sindsdien is nog herhaaldelijk gebleken hoe kwetsbaar democratie is en wat de gevolgen van dictatuur zijn. Allicht onnodig, maar ter opfrissing van het geheugen kan het allicht geen kwaad toch even aan enkele kwaliteiten van de democratie te herinneren.

Een democratisch bestel kan optimaal en zonder geweld overweg met belangentegenstellingen. Die zijn er: bijvoorbeeld tussen ondernemende mensen – zij wensen maximale vrijheid, maximale middelen voor hun initiatieven, minimale uitgaven en minimale beperkingen – en mensen met meer zorgende taken zoals verpleging, geneeskunde, onderwijs, justitie, infrastructuur enzovoort. De twee zijn nodig.

Nog een voorbeeld: de tegenstelling in bedrijven waarvan de kapitaalhouders en de arbeidskrachten niet dezelfde personen zijn – wat meestal het geval is. Arbeid is een kost voor de enen, het inkomen voor de anderen. Een en ander heeft als gevolg dat er in een democratie veel onderhandeld wordt. Dictators daarentegen kunnen 'krachtdadig' optreden, maar dat blijkt al gauw ten koste te zijn van talloze mensen en zelfs mensenlevens.

Kinderen hebben recht op een pedagogisch verantwoorde vorming tot rechtschapen volwassenen, kritisch denkende, goed geïnformeerde burgers

Toegegeven, ook in democratische staten maken regeringen fouten. Maar er bestaat de mogelijkheid om bij te sturen: er is feedback, terugkoppeling, dankzij de parlementaire controle. Zo leidde de bewapening van de Taliban (door de Amerikaanse president Jimmy Carter) uiteindelijk tot hevig protest in de VSA; zo moest ook Bush plaats ruimen voor zijn antipode, Obama enzovoort. Hitler, Stalin en konsoorten konden daarentegen hun plannen blijven doordrijven tot ze er zelf bij neer vielen.

In tegenstelling tot autocratieën en theocratieën zijn democratische besturen ook meer dynamisch en creatief. De verscheidenheid van talenten en ideeën kan er doorgaans beter tot uiting komen. Een mooi voorbeeld is het Griekenland uit de Oudheid: het maakte zich los van de overheersende Egyptische cultuur en legde de grondslagen voor onze Westerse beschaving. Trouwens, wat het christendom aan humanistische waarden heeft, is grotendeels te danken aan de invloed van de Helleense cultuur.

VOORWAARDEN VOOR EEN PARTICIPATIEVE DEMOCRATIE

Historici en filosofen merkten op dat een democratisch bestuur slechts mo-

gelijk is mits voldaan wordt aan een aantal voorwaarden. Per definitie zijn dat de vrijheid van meningsuiting, van pers, van wereldbeschouwing en van vereniging. Maar dat volstaat niet.

Om democratische participatie mogelijk te maken – hoe gering ook – is onderwijs nodig. Het is vandaag zelfs absoluut onmisbaar. Je moet minstens kunnen lezen en schrijven, je moet cruciale sociale vaardigheden verworven hebben, je moet voldoende vertrouwd zijn met diverse wetenschappen. Ook met geschiedenis, al was het maar om te vermijden dezelfde fouten opnieuw te maken.

Programma's moeten ook rekening houden met het feit dat kinderen vragen stellen over hoe ze zich moeten gedragen, over goed en kwaad, over het waarom van bepaalde normen en regels, en later, over de oorsprong en relativiteit ervan. Anders gezegd: kinderen hebben recht op een pedagogisch verantwoorde vorming tot rechtschapen volwassenen en kritisch denkende, goed geïnformeerde burgers.

Nemen wij bijvoorbeeld de actuele slogan 'structurele veranderingen zijn nodig'. Dat klinkt goed. Maar wat wordt er mee bedoeld, en door wie? Ten voordele van wie? Wat zijn de eventuele voor- en nadelen? Waarom? Het is precies in het vak filosofie, praktische filosofie en ethiek, met andere woorden het vak niet-confessionele zedenleer (NCZ), dat men leert de nodige vragen te stellen en antwoorden te zoeken. Maar blijkbaar wringt hier vandaag het schoentje en maken veel vrijzinnigen zich ongerust over aanvallen op dat vak.

West-Europa kent sinds enkele eeuwen een multiculturele samenleving: eerst was er, na decennia van moordende godsdienstoorlogen, een samenleven van katholieken en protestanten. Later kwamen daar de vrijzinnigen bij, en nog later de moslims, hindoes en boeddhisten.

Europa leerde dat slechts de scheiding van kerk en staat én de absolute voor-

rang van de seculiere wetgeving op de religieuze, een vreedzaam bestaan kan waarborgen. Zelfs de kleinste toegeving op dit punt blijkt te leiden tot een dijkbreuk en extreme politieke reacties.

We leerden – wat velen schijnen vergeten te zijn – dat een multiculturele, democratische samenleving inderdaad een aangepast onderwijs vergt. Deels pluralistisch – voor de levensbeschouwelijke vakken – en deels neutraal: maximaal uitgaande van feiten, logica, wetenschap. Dus geen onderwijs dat gebaseerd is op één wereldbeschouwing, al is die historisch nog zo belangrijk. Geen onderwijs dat één religie promoot, of het nu openlijk, subtiel of verdoken is.

Ik weet dat veel katholieke scholen niet-gelovige kinderen en moslims toelaten, al was het maar omwille van de subsidies. Ik weet ook dat die kinderen meestal niet verplicht worden om mee te bidden. Maar ze zullen er alleszins mee geconfronteerd worden. Indien dit dagelijks gebeurt, is dat meer dan duizend maal op zes jaar tijd. Verder is er dan nog de drukte rond de communiefeesten, bepaalde feestdagen, plus de acties ten bate van een of ander 'goed werk'. Pluralisme qua leerlingen is dus geen pluralistisch onderwijs.

Europa leerde dat slechts de scheiding van kerk en staat én de absolute voorrang van de seculiere wetgeving op de religieuze, een vreedzaam bestaan kan waarborgen

Slechts een onderwijsstelsel waarin alle wereldbeschouwingen expliciet en autonoom aan bod kunnen komen, bereidt degelijk voor op een verantwoorde participatie in een multiculturele samenleving. Alleen het officieel onderwijs geeft kinderen de kans om hetzij godsdienst te volgen – onderwezen door leerkrachten aangeduid door hun geloofsinstellingen – hetzij niet-confessionele zedenleer, onder-

wezen door leerkrachten die daartoe opgeleid werden en geselecteerd door vertegenwoordigers van de vrijzinnige gemeenschap.

In een officiële school kan je onbevreesd protestant, katholiek, moslim of vrijzinnig zijn. Je leert er bovendien zowel in de klas als op de speelplaats met andersdenkenden op een menswaardige manier om te gaan. Overigens, in alle officiële scholen houden de leerkrachten van levensbeschouwerlijke vakken contact met elkaar.

Slechts één
onderwijsstelsel waarin
alle wereldbeschouwingen
expliciet en autonoom
aan bod kunnen komen,
bereidt degelijk voor op een
verantwoorde participatie
in een multiculturele
samenleving

EEN SCHANDE

Amper 10% van de bevolking gaat nog naar de kerk. Dankzij bepaalde extra geldstromen kon het katholiek onderwijs 75% van de leerlingen naar zich toe trekken. De kerk richtte sinds de 19e eeuw mantelorganisaties op en bleef die versterken via fondsenwerving en dankzij belastingsgeld, ook politieke middelen werden niet geschuwd. Kerken, moskeeën en synagogen hebben wat dat betreft een lange traditie.

Het katholiek onderwijs slaagde er uiteindelijk zelfs in om zich (informeel) als standaard te laten erkennen: wanneer men in de media spreekt van 'het onderwijs' blijkt dat vaak om het katholieke te gaan. Idem dito trouwens voor 'de jeugdbeweging'.

Meer dan 75% naar het katholiek onderwijs voor slechts 10% gelovigen! De wereld op zijn kop.

We leren via kranten, tijdschriften en diverse mededelingen dat meerdere universiteitsprofessoren niet eens de

principiële en operationele verschillen schijnen te kennen tussen de netten. We lezen tot onze verbazing dat een aantal vooraanstaande lieden zelfs vinden dat de lessen NCZ afgeschaft moeten worden en, in naam van het pluralisme, vervangen door een soort zedenleer dat ook onderwezen wordt door godsdienstleerkrachten. Ik moet erop wijzen dat samenlevingen pluralistisch kunnen zijn, personen daarentegen niet: mensen zijn hetzij gelovig, hetzij ongelovig – wie beweert de twee te zijn heeft een dubbele persoonlijkheid.

Ongeloof en walging waren ons deel, toen we als vrijzinnigen moesten vernemen dat meerdere liberale en socialistische politieke kopstukken, belangrijke publieke figuren dus, hun kinderen naar het katholiek onderwijs sturen. Schande! Is een minimum aan integriteit en consequentie te veel gevraagd?

Beseffen deze nazaten van de oprichters en verdedigers van het officieel onderwijs niet dat ze geacht worden ervoor te zorgen dat precies het officiële net, de school voor iedereen (!), dé standaard is en blijft? Niet 25% maar minstens 75% van de kinderen horen thuis in officiële scholen. En als er zich waar dan ook problemen zouden voordoen, dan is het aan de verantwoordelijke politici om de nodige maatregelen te nemen.

Hoe kunnen politieke leiders die beweren voor vrijheid en sociale rechtvaardigheid te strijden, achter een pedagogisch project staan dat steun verleent aan een dictatuur (zie, onder andere, Rik Devillé, *De laatste dictatuur*, Kritak, 1992) en aan een man die er extreemrechtse ideeën op na houdt (zie bijvoorbeeld Alan Posener, *Benedikts Kreuzzug: der Angriff des Vatikans auf die moderne Gesellschaft*, Ulstein, 2009)?

Hiermee wil ik noch aan de katholieken, noch aan welke gelovigen ook, het recht ontzeggen hun respectievelijke religies te belijden – uiteraard mits respect voor de seculiere wet. We weten ook dat alle godsdiensten enkele mooie verhalen bevatten en op

een bepaald moment in het verleden, voor een specifieke populatie en in bepaalde omstandigheden, zinnig waren. Dat is nog geen reden om welke godsdienst dan ook te bevoorstellen.

Ik roep niet op tot een
nieuwe schooloorlog, maar
tot een campagne ten
voordele van het officieel
onderwijs

Wanneer men deze kwestie aansnijdt in politieke kringen, krijgt men te horen dat het onderwijs geen punt van aandacht meer is. Wablief?! Degelijk, modern, dus officieel onderwijs is absoluut noodzakelijk voor een democratie! Het is dé steunpilaar van elke moderne, democratische staat!

Een politicus die daar geen oren naar heeft, moet niet verwonderd zijn dat zijn partij – onder andere om die reden – als kleurloos gepercipieerd wordt, achteruit gaat en daarbij ongewild het bedje spreidt voor filosofisch rechts en politiek extreemrechts.

Degelijk, modern, dus
officieel onderwijs is absoluut
noodzakelijk voor een
democratie!

Ik roep niet op tot een nieuwe schooloorlog in de niet aflatende, al dan niet verdoken schoolstrijd. Trouwens, geen enkele geloofsgemeenschap heeft op dit punt ooit ontwapend! Ik roep op tot een campagne ten voordele van het officieel onderwijs. Het moet minstens beschikken over dezelfde middelen als het zogenaamde vrije net, over een aantrekkelijke infrastructuur, een dichte verspreiding van scholen én de beste leerkrachten.

Het officiële net nam steeds de pioniersrol op zich. De schoolbesturen en de leerkrachten mogen er fier op zijn. Minstens omwille van de democratie, verdient het ieders steun!

Albert Comhaire

Familienetwerkberaad: een methodiek

Wanneer ouders tijdelijk niet garant kunnen staan voor de opvoeding van hun kind(eren), wordt in bepaalde omstandigheden geopteerd voor een plaatsing in een pleeggezin. Als dienst voor pleegzorg staat Opvang vzw in voor het opstarten, het ondersteunen en het afronden van zo'n plaatsing. Dit is een zeer ingrijpende gebeurtenis voor alle betrokkenen, en zeker voor het kind of de jongere in kwestie. Door deze maatregel verliest het niet alleen zijn ouders, maar vaak ook heel zijn vertrouwde omgeving. De vaststelling dat opvang binnen de eigen familie of vriendenkring voor kinderen vaak een meerwaarde betekent, zette enkele hulpverleners van Opvang vzw aan om te zoeken naar mogelijkheden om oplossingen te vinden binnen de eigen context van het kind. Zo kwamen ze terecht bij de methodiek van het familienetwerkberaad.

Sabina De Graeve, projectleider en coördinator familienetwerkberaad bij Opvang vzw, licht toe.

WAT IS EEN FAMILIENETWERKBERAAD?

Het familienetwerkberaad is gebaseerd op de eeuwenoude gewoonte van de Maori's in Nieuw-Zeeland om familiale problemen te bespreken binnen de gemeenschap en gezamenlijk te zoeken naar oplossingen. De hele stam wordt hierbij betrokken en vanuit een collectieve verantwoordelijkheid worden de problemen aangepakt.

Een familienetwerkberaad is dus een bijeenkomst waarbij familieleden en andere voor het gezin belangrijke mensen worden betrokken bij belangrijke beslissingen. Samen bespreken ze de (dreigende) problemen en maken ze een plan op met als doel oplossingen te vinden, en

zowel zorg als hulp te organiseren.

Binnen de werking van een dienst voor pleegzorg heeft deze aanpak de bedoeling een veilige verblijfplaats te vinden voor een minderjarige die tijdelijk niet langer thuis kan blijven wonen. Deze methodiek kan worden ingezet om tot een ondersteuningsplan te komen, niet alleen als aanloop naar een plaatsing in een pleeggezin, maar ook tijdens de plaatsing of in het kader van een terugkeer naar huis. Wanneer een uithuisplaatsing geen vooropgestelde voorwaarde is, kan het plan een reeks maatregelen bevatten ter ondersteuning van het gezin.

Met de institutionalisering van de hulpverlening heeft de staat de

problemen uit handen van gezinnen genomen. Je wordt als het ware al geboren met een hulpverlener. In gezinnen waar verschillende hulpverleners aan de slag zijn, is de hulpverlening niet altijd goed op elkaar afgestemd. Cliënten gaan soms niet akkoord met de genomen maatregelen en werken de hulpverleners zelfs tegen. Dikwijls krijgt men ook te maken met wachtlijsten, waardoor hulp lang op zich laat wachten.

Zelfbedachte oplossingen hebben meer kans op slagen omdat ze 'gedragen' worden

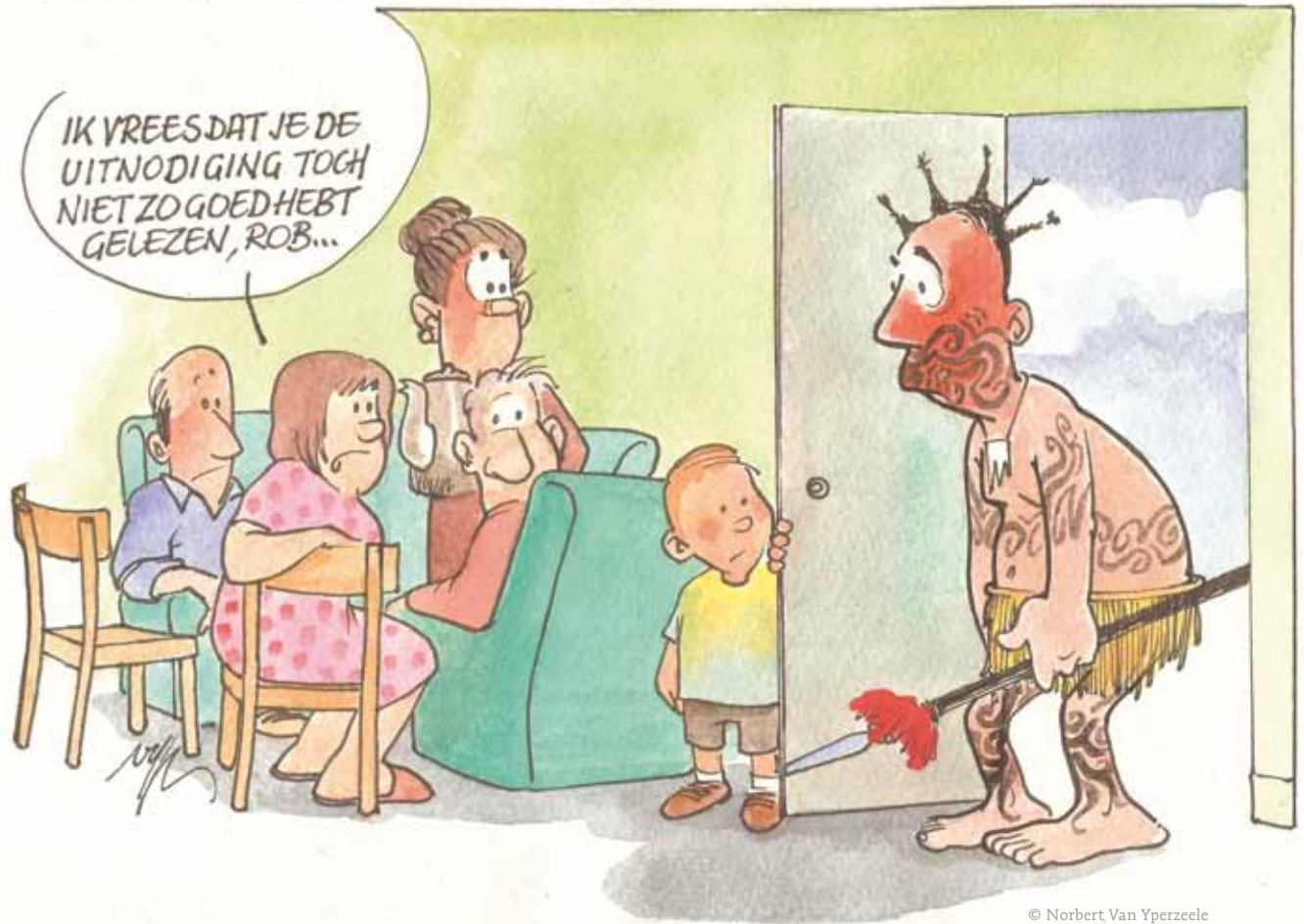
Het familienetwerkberaad is een vraaggerichte en gezinsgerichte interventie, met het accent op *empowerment* en participatie, waarbij zowel het gezin als het netwerk verantwoordelijk is voor de hulp of ondersteuning. Het geeft gezinnen de kans om samen met familieleden en vrienden, binnen de grenzen van veiligheid en wettigheid, te zoeken naar eigen oplossingen voor eigen problemen. Zo behouden ze de regie over hun leven en accepteren ze gemakkelijker de genomen beslissingen. Zelfbedachte oplossingen hebben bovendien meer kans op slagen omdat ze 'gedragen' worden.

Deze respectvolle manier van werken met gezinnen sluit zo goed aan bij de visie van Opvang vzw dat we met deze methodiek van start zijn gegaan.

HET FAMILIENETWERKBERAAD: TOEPASBAAR IN VEEL VERSCHILLENDE SITUATIES

Alle gezinnen waarbij de opvoeding van de kinderen in het gedrang komt en het samenleven om verschillende

FAMILIENETWERKBERAAD GEÏNSPIREERD DOOR DE MAORISTAMMEN

© Norbert Van Yperzele

redenen problematisch verloopt, komen in aanmerking voor een familienetwerkberaad. Bijvoorbeeld wanneer er sprake is van zware belasting van het gezin door de handicap of ziekte van een gezinslid, wanneer een kind (tijdelijk) niet thuis kan wonen, bij problemen op school (spijbelen, pesten, vandalisme), ...

Aanvragen voor een familienetwerkberaad komen onder meer van de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg, Centra voor Leerlingenbegeleiding, OCMW, Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, Sociale Diensten van de Jeugdrechtsbank, Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning, sociale diensten van ziekenhuizen, gezinsbegeleidende diensten, mutualiteiten en diensten voor pleegzorg.

Niet elke aanvraag leidt tot een familienetwerkberaad. Soms gaat het gezin niet akkoord, is de vraag niet

geschikt, is het netwerk om op terug te vallen onvoldoende uitgebreid of vormen ernstige familievetes of taboes een tegenindicatie. Wanneer er wel een beraad plaatsvindt, resulteert dit steeds in een goed en veilig plan.

DE VOORBEREIDING VAN HET BERAAD

Gezinnen hebben meestal de energie niet meer om zelf een familienetwerkberaad te organiseren. Dus wordt een coördinator aangesteld die het gezin hierbij zal helpen. Dit kan een hulpverlener zijn die met het gezin werkt, of iemand die onafhankelijk is. De voorbereiding neemt gemiddeld zes weken in beslag.

De hulpvraag wordt uitgeklaard, het sociale netwerk wordt onderzocht en er wordt besproken wie het gezin wil uitnodigen. We stellen vast dat ouders hoge eisen stellen voor hun kinderen en enkel deelnemers uitnodigen die ze voldoende competent achten.

De kinderen en de minderjarigen worden van bij het begin bij het proces betrokken en bepalen mee wie er uiteindelijk aanwezig zal zijn. Familieleden zoals grootouders, ooms en tantes, maar ook andere personen die belangrijk zijn voor het gezin en zich betrokken voelen, kunnen worden uitgenodigd.

Vrienden bijvoorbeeld, of burens, leerkrachten, ouders van vrienden van de kinderen, de sportcoach, de huisarts, de leider van de jeugdbeweging, en ga zo maar door. Hulpverleners die al met het gezin werken, worden op de hoogte gebracht en eventueel ook uitgenodigd.

Soms moeten mensen een drempel overwinnen om hulp te vragen aan familie, vrienden en kennissen. De coördinator kan hierbij als tussenpersoon optreden. Het is zijn of haar taak om iedereen te contacteren, goed te informeren en te polsen naar de bereidheid om mee te werken aan

een oplossing.

Ten slotte wordt er gezocht naar een geschikte locatie en men spreekt een datum en tijdstip af.

HET BERAAD VINDT PLAATS

Iedereen komt samen op de afgesproken locatie. Soms vindt het beraad gewoon plaats bij het gezin thuis of bij een familielid, maar het kan ook op de school van het kind of in een gehuurd vergaderzaaltje. Ruimtes van hulpverlenende diensten worden bewust vermeden om het beraad buiten de sfeer van de hulpverlening te houden.

De coördinator zorgt voor koffie, frisdrank en versnaperingen. Alle gezinsleden zijn aanwezig, indien mogelijk ook de kinderen, de uitgenodigde familieleden, vrienden, kennissen, de coördinator en eventueel de betrokken hulpverleners. Na de verwelkoming en een 'wie is wie-rondje', wordt het probleem geschetst en krijgen de deelnemers informatie over mogelijke professionele hulp.

De grenzen waaraan het plan moet voldoen worden aangegeven. Daarna beraadslaagt het gezin met de familie, vrienden en kennissen achter gesloten deuren. De coördinator en de aanwezige hulpverleners verlaten dus de ruimte.

'De familiegroep' krijgt alle tijd die zij nodig heeft om een goed en veilig plan op te maken. Het resultaat is een uniek plan dat tegemoet komt aan de geschetste problemen én rekening houdt met de eerder aangegeven grenzen. Afspraken worden concreet geformuleerd en op papier gezet. Professionele hulp kan worden opgenomen in het plan indien de 'familiegroep' daartoe beslist.

De deelnemers spreken ook af hoe het plan opgevolgd en geëvalueerd zal worden. De verantwoordelijkheid hiervoor blijft in handen van het gezin. Iemand uit het netwerk en de betrokken hulpverlening kan hierbij helpen.

Als het veilig en wettig is, wordt het plan aanvaard door de coördinator en de hulpverlening. De coördinator zal nadien aan elke deelnemer een kopie ervan bezorgen. Het is de bedoeling dat dit zelfgemaakte plan als leidraad dient voor de hulpverleners die het mee helpen realiseren.

Alle gezinnen waarbij
de opvoeding van de
kinderen in het gedrang
komt en het samenleven
om verschillende redenen
problematisch verloopt,
komen in aanmerking voor
een familienetwerkberaad

Omdat het netwerk goed aanvoelt wat nodig is, zijn de plannen zeer concreet en op maat van het gezin. De voorgestelde oplossingen zijn ook integraal en hebben betrekking op verschillende domeinen (vrije tijd, zorg, onderwijs, wonen, ...).

Zo hadden we een familienetwerkberaad om te bekijken bij wie een minderjarige tijdelijk kon worden opgevangen terwijl mama een ontwenningsskuur volgde. Daarbij werd ook meteen bekeken hoe de moeder best kon geholpen en ondersteund worden om het risico op een terugval zo veel mogelijk te verkleinen.

Hulp en zorg worden altijd spontaan aangeboden vanuit het netwerk. Telkens opnieuw blijkt het sociale netwerk zich voor korte of lange tijd te engageren, en neemt het heel wat taken op zich om het plan te doen slagen. Dit kan gaan van hulp in het huishouden tot opvang voor de kinderen. Soms wordt er zelfs een permanentie uitgewerkt waarbij een kind of minderjarige altijd, 24 uur op 24, iemand uit het sociale netwerk telefonisch kan bereiken in geval van nood. Zoiets is in de klassieke hulpverlening moeilijk te realiseren.

Het is hartverwarmend dat er een grote solidariteit bestaat, zeker als het

om kinderen gaat.

Mensen die soms totaal uitgeput en ten einde raad naar de samenkomst komen, vertrekken weer vol goede moed. Het is alsof ze extra energie hebben gekregen. Ze weten dat ze er niet langer alleen voor staan. Een familienetwerkberaad haalt gezinnen uit hun isolement. Bovendien kan de hulp onmiddellijk starten en krijgt men niet te maken met lange wachtlijsten.

MINDER AFHANKELIJK VAN HULPVERLENING

Concluderend kunnen we stellen dat deze vraaggerichte aanpak en de participatie van de cliënt en zijn sociale netwerk er voor zorgt dat mensen minder afhankelijk worden van hulpverlening. Het emancipatorisch karakter van deze methode bevordert bovendien de weerbaarheid en de draagkracht van het gezin en kan een preventief effect hebben ten aanzien van nieuwe moeilijkheden. De 'professional' heeft niet langer de klassieke rol van hulpverlener, maar is eerder informant, organisator en facilitator.

De methodiek past perfect binnen de visie die men vandaag heeft op hulpverlening: vraaggestuurd, contextgericht, responsabiliserend, empowerend, participatief, preventief en sectoroverschrijdend. Deze nieuwe visie op besluitvorming vraagt echter om een verandering in denken, een herverdeling van verantwoordelijkheden en een andere invulling van de positie en de rol van hulpverleners.

Sabina De Graeve

MEER INFO?

Als u meer wilt weten over familienetwerkberaad, pleegzorg of interesse heeft om pleegouder te worden kan u terecht bij Opvang vzw, Blaisantvest 105, 9000 Gent - 09 245 27 26 of op het gratis nummer 0800 301 81. Financiële steun: BIC GEBABEBB - IBAN BE48 0011 1629 8127.

RAYMONDA VERDYCK

- Studeerde moraalwetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel
- Startte haar loopbaan als leerkracht niet-confessionele zedenleer
- Na 15 jaar lesgeven maakte ze de overstap naar de Vlaamse Gemeenschap, als waarnemend administrateur-generaal van het onderwijsdienstencentrum voor het hoger- en volwassenonderwijs en later als administrateur-generaal van Toerisme Vlaanderen
- Huidig afgevaardigd bestuurder van het GO!

MIEKE VAN HECKE

- Doctoreerde aan de Rijksuniversiteit Gent in de rechten, behaalde een licentie criminologie en een kandidatuur letteren en wijsbegeerte
- Was als assistente zes jaar verbonden aan de universiteit en was toen ook advocaat aan de balie van Gent
- Werkte gedurende 9 jaar als volksvertegenwoordiger in het Vlaams Parlement voor de CVP/CD&V
- Huidig directeur-generaal van het VSKO

RAYMONDA VERDYCK EN MIEKE VAN HECKE

Over de netten, de toekomst van het secundair onderwijs en de levensbeschouwelijke vakken

Er beweegt heel wat in de onderwijswereld. De Geus achtte de tijd rijp voor een verhelderend interview met de hoofden van de twee grootste netten van Vlaanderen: het GO! (Gemeenschapsonderwijs) en het VSKO (Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs). Dus trokken we begin juni, enkele weken voor de media-heisa rond het afschaffen van de B-attesten en de politieke spelletjes rond de onderwijshervormingen losbarstten, naar het Alhambragebouw in Brussel voor een uitgebreid gesprek.

TWEE NETTEN, TWEE WERELDEN?

Kunt u om te beginnen kort uw net voorstellen? Wat is de eigenheid van uw pedagogisch project en wat zijn de voornaamste bekommernissen op dit moment?

Raymonda Verdyck: Het GO! is het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. Bij ons is iedereen welkom, elke leerling telt mee. Wij willen de diversiteit in onze samenleving terugvinden in onze scholen. Deze sociale mix zien we als een verrijking en een opportuniteit. Door het inrichten van de levensbeschouwelijke vakken respecteren we ook de levensbeschouwelijke diversiteit.

Ons belangrijkste aandachtspunt op dit moment is dat er te veel kinderen een slecht onderwijstraject doorlopen, om verschillende redenen: socioculturele positie, taalproblematiek ... Wij willen alle jongeren kansen bieden, en zetten volop in op talentontwikkeling. Twee dossiers zijn daarin enorm belangrijk: de hervormingen van het secundair onderwijs, maar ook het loopbaan debat: hoe vullen we de opdracht van de leerkrachten in?

Mieke Van Hecke: Het VSKO is een koepel van autonome onderwijsinstellingen met een gemeenschappelijke opdracht: onderwijs aanbieden vanuit een christelijke, evangelische en katholieke inspiratie. In ons pedagogisch project staat de totale persoonsvorming van onze leerlingen centraal. Zingeving speelt daarin een heel belangrijke rol. Op dat gebied zijn we dan ook open: we maken heel duidelijk waar wij voor staan, maar

‘Wij gaan niet uit van één levensbeschouwing: wij laten het hele spectrum toe, en dat is toch een fundamenteel andere benadering’

R. Verdyck

we geven ook aandacht aan andere antwoorden op existentiële vragen. Wij leren onze leerlingen kritisch reflecteren, zodat ze aan het eind van de rit bewuste keuzes kunnen maken. Onze samenleving heeft nood aan duidelijke keuzes en aan meerkleurigheid, niet aan onverschilligheid.

heid, niet aan onverschilligheid.

Een belangrijke uitdaging voor onze koepel is het actualiseren van onze gezamenlijke missie: hoe hertalen we onze religieus-christelijke inspiratie in het geseculariseerde, multiculturele en multireligieuze Vlaanderen van vandaag? Hoe moeten we omgaan met de diversiteit in onze scholen, zonder onze eigenheid aan te tasten? Dan hebben we het over heel concrete vragen: laten we kinderen gescheiden zwemmen? Halalvoedsel op school, doen we dat?

Soms gaat dat zeer ver: een van onze scholen kreeg de vraag van heel orthodoxe moslimouders om hun kinderen geen levende wezens te laten inkleur- ren, dus geen prentjes van mensen en dieren. Op een bepaald moment moet je dan toch zeggen: nu is er een grens bereikt. Ik vind het daarnaast erg belangrijk om in te blijven gaan tegen het markteconomisch denken in en over het onderwijs. Het ‘meten-is-weten’-devies: alleen wat objectief meetbaar is, is kwaliteit. Onzin.

Sluit u niet een deel van de bevolking uit door uw pedagogisch project op één levensbeschouwing te baseren?

Van Hecke: Neen! Helemaal niet, wij zijn open. Wij vertrekken vanuit de existentiële vragen van de kinderen zelf. We bieden hen daarop religieuze antwoorden, maar niet zonder in dialoog te gaan. We hebben respect voor de overtuiging van ouders die hun kinderen aan ons toevertrouwen, maar zij moeten ook openstaan voor onze inspiratie.

Bij ons is er plaats voor de authentieke getuigenis van onze leerkrachten, dat

'Het GO! geeft neutraal onderwijs, maar dat betekent niet dat het waardenvrij is'

R. Verdyck

vind ik dé sterkte van ons project. Zonder hun overtuiging op te dringen, kunnen onze leerkrachten zeggen: 'ik heb deze gelovige antwoorden gevonden, maar ik weet dat er ook andere antwoorden bestaan en er is veel dat ons daarin verbindt.' Het werken aan waarden als verdraagzaamheid, medemenselijkheid en solidariteit is iets dat we delen met het humanisme en andere levensbeschouwingen. Dat we bekrompen zijn omdat we vertrekken vanuit één levensbeschouwing, klopt dus niet.

Verdyck: Hierin verschil ik van mening met Mieke. Bij ons is ieder kind, *vanuit zijn eigenheid*, belangrijk. Wij gaan niet uit van één levensbeschouwing: wij laten het hele spectrum toe, en dat is toch een fundamenteel andere benadering. De interlevensbeschouwelijke component vinden we daarin essentieel: jongeren moeten met elkaar in aanraking komen en uitgenodigd worden om in dialoog te gaan. Het GO! geeft neutraal onderwijs, maar dat betekent niet dat het waardenvrij is. We gaan uit van de waarden die mensen met elkaar verbinden: respect, tolerantie, verantwoordelijkheid en engagement.

Als je kijkt naar de samenstelling van de leerlingenpopulatie in beide netten zie je toch een duidelijk verschil: leerlingen die thuis geen Nederlands spreken maken 17,3 % uit van de leerlingenpopulatie van het GO!, bij het VSKO is dat maar 7,8%

Van Hecke: Ja, maar de globale cijfers op Vlaams niveau geven geen juist beeld van de realiteit! Als je naar de grootsteden kijkt hebben ook wij een groot aandeel kansarme jongeren, we weigeren die niet! Kijk bijvoorbeeld naar Gent: daar hebben wij in het basisonderwijs, over alle netten heen, het hoogste

percentage GOK-leerlingen. In de wijksschooltjes onder de kerktoeren, gebouwd in de 19e-eeuwse gordel rond Gent waar vroeger de arbeiderswoningen stonden, zijn nu geen witte kindjes meer. We hebben scholen met bijna honderd procent moslimkinderen.

Ga ook eens met mij mee naar West-Vlaanderen! Dan zullen we eens kijken naar de spreiding van scholen in de landelijke gebieden, waar er nu eenmaal minder kwetsbare kinderen zijn. We hebben te maken met een sociologisch-historisch gegeven: het rijksonderwijs (en zeker het GO!) is er in bepaalde regio's maar héél laat gekomen en soms helemaal niet aanwezig. Bovendien zijn onze scholen historisch gezien vooral ASO-scholen, omdat vroeger bisdommen en ordes voornamelijk colleges oprichtten waar Latijn moest worden onderwezen.

'Elk kind in onze samenleving verdient het om goed onderwijs te krijgen'

R. Verdyck

Verdyck: Ik vind het interessant om dat vanuit een historisch kader te analyseren, maar als je kijkt naar leerlingen met GOK-kenmerken scoren we als GO! ondubbelzinnig hoger. Ik vind dat geen probleem: elk kind in onze samenleving verdient het om goed onderwijs te krijgen, zodat ze zich maximaal kunnen ontwikkelen om hun socio-economisch zwakkere positie zoveel mogelijk uit te vlakken.

Van Hecke: Akkoord, maar zeggen dat 'het GO! de meest kwetsbare leerlingen moet opnemen, omdat jullie dat niet doen', is absoluut niet waar (Raymonda zegt dat niet, hoor). Dat etiket wil ik niet! Kijk maar eens naar onze BSO-scholen: daar zit je met net dezelfde populatie als in het GO!. Als we de pure ASO-scholen uit het vrij onderwijs en het GO! vergelijken, zouden we ook op vergelijkbare populaties uitkomen.

Hoe is de verhouding tussen uw netten? Zien jullie el-

kaar als concurrenten?

Van Hecke: Het is niet juist te zeggen dat we geen concurrenten zijn. Intern zijn alle scholen concurrenten. De vraag is: hoe vul je 'concurrentie' in? Elkaar uitdagen in de kwaliteit van ons onderwijs vind ik niet erg, zolang men dat niet wil doen ten koste van de ander. Ikzelf heb geen enkele behoefte om te zeggen dat het ene project beter is dan het andere.

Dat geldt ook voor de waardegebondenheid van ons onderwijs: wij mogen dat niet claimen! Ik hoor vaak: 'katholieke scholen zijn dé scholen die met waarden en normen omgaan', ik vind dat vreselijk arrogant. Omgaan met waarden en normen in de opvoeding van jongen mensen doen we hopelijk allemaal. Wij funderen dat op een evangelische boodschap, maar ik vind dat geen meerwaarde. Voor mij is dat een waarde, en dat is belangrijk. Dus, concurrentie: als het gaat om kwaliteit wel, maar vanuit een eigen project, niet tégen de anderen.

Verdyck: We willen allebei kwaliteitsvol onderwijs, maar in de concrete invulling daarvan zie je toch sterke verschillen. Op het niveau van onderhandelingen over visies, regels en wetgeving staan we niet altijd op dezelfde lijn, omdat de belangen niet altijd gelijk lopen. Zeker als men in tijden van middelenschaarste over marktaandelen begint te spreken, voel ik dat er toch wel concurrentie aanwezig is.

U haalt daar middelenschaarste aan. Als je de versnippering van middelen bekijkt, dringt zich de vraag op of men niet beter zou kunnen rationaliseren en samenwerken, bijvoorbeeld op

'Elkaar uitdagen in de kwaliteit van ons onderwijs vind ik niet erg, zolang men dat niet wil doen ten koste van de ander'

M. Van Hecke

vlak van infrastructuur. Zeker in het licht van de nakende onderwijservormingen, die misschien een grondige infrastructurele hervorming van scholen en scholengroepen vergen.

Van Hecke: Ook daar zit je met de grenzen van de eigenheid van je project. Ik heb geen enkel probleem om op specifieke plaatsen samen te werken, bijvoorbeeld rond zeer dure, gespecialiseerde laboratoria en werkhuisen. Maar we zullen bijvoorbeeld nooit onze leerlingen samen zetten in dat werkhuis.

Ik hoor vaak zeggen: waarom niet, je hebt toch geen vrijzinnige en katholieke wiskunde of houtbewerking? Neen, maar het gaat om veel meer dan enkel (vak)inhoud. De eindtermen zijn gekend, en daar gaan we mee akkoord (hoewel de overheid vandaag de dag te ver gaat in het opleggen van die eindtermen), maar bij de invulling van die eindtermen en vertaling ervan in leerplannen, maak je echt wel keuzes.

Bovendien zit je nog altijd met leerkrachten die leerlingen vanuit hun eigen wereldbeeld benaderen.

Verdyck: In een samenleving waarin de middelen beperkt zijn kan ook het onderwijs onder druk komen, dus is het belangrijk om daar samen stil bij te staan. Ik denk dat er een aantal bruggen te leggen zijn, maar op het ogenblik gebeurt dat vooral met het gemeente- en provinciaal onderwijs. Voor de rest zit je met de grenzen die Mieke aangaf.

Gezien de uitdagingen waarmee ons onderwijs geconfronteerd wordt, vind ik het geen goede situatie om op éénzelfde plaats de vier onderwijsverstrekkers – GO!, VSKO, gemeente en provincie – samen aan te treffen. Vlaanderen is niet al te groot, maar de uitdagingen die op ons liggen te wachten zijn dat wel.

Ik vind het nodig de krachten te bundelen om die uitdagingen beter het hoofd te kunnen bieden. Zeker als blijkt dat onderwijs eigenlijk bepaalde maatschappelijke problemen bestendigt in plaats van ze op te lossen, vooral dan de sociale dualisering.

‘In een concurrentieel landschap is er een grotere bestendinging van sociale ongelijkheid’ R. Verdyck

Van Hecke: Pas op, dat is *niet* te wijten aan de nettenindeling hé.

Verdyck: Voor een stuk toch wel hoor. Elchardus zegt dat zelf: in een concurrentieel landschap is er een grotere bestendinging van sociale ongelijkheid.

Van Hecke: Binnen de netten is dat net hetzelfde. Die dualisering kan te maken hebben met een concurrentieel gegeven, maar niet met het nettengegeven.

DE ONDERWIJSHERVORMINGEN: HET VEELBESPROKEN PLAN SMET

Ons onderwijs is niet slecht, maar we schieten blijkbaar op meerdere vlakken te kort. Het zou niet alleen de sociale dualisering in stand houden, maar er zijn ook andere knelpunten. Kunt u verduidelijken over welke problemen het gaat?

Verdyck: Een van de grootste problemen is de ongekwalificeerde uitstroom: meer dan 14% van onze schoolgaande jeugd verlaat het middelbaar zonder enig diploma. Daar moeten we dringend iets aan doen, bijvoorbeeld door deelattesten in te voeren. Zo kunnen we toch honoreren wat jongeren in een bepaalde opleiding hebben geleerd, zonder dat ze het uiteindelijke diploma hebben behaald.

Daarnaast heeft men het vaak over een gebrekkige aansluiting op de arbeidsmarkt: maar wat dat betreft maken Mieke en ik ons zorgen. Als je kijkt naar wat wij afleveren, mag je je blik niet te zeer verenigen tot de onmiddellijke inzetbaarheid van jongeren op de arbeidsmarkt. Met die functionele kijk op onderwijs moeten we heel erg opletten.

De veranderlijkheid van de samenleving maakt het nodig dat we jongeren zo breed mogelijk vormen. De eis dat wij mensen moeten voorbereiden om direct inzetbaar te zijn in bepaalde

beroepen, is onzinnig. Dat gaat toch helemaal niet?

De arbeidsmarkt evolueert razendsnel. Een sector kan het nu moeilijk hebben om arbeidskrachten aan te trekken, maar wie zegt dat dit over vijf jaar nog zo zal zijn? Begrijp me niet verkeerd, interactie en dialoog met de arbeidsmarkt blijft essentieel, en we moeten er onze jongeren concreet mee in aanraking brengen.

Van Hecke: Volledig mee eens. Ik ga daar zelfs nog een schepje bovenop doen: om ‘het te maken’ zijn niet alleen beroepscompetenties belangrijk, het draait om de hele persoonlijkheid. Als dit functionele denken de overhand krijgt, gaan we de persoonlijkheidsvorming niet meer kunnen realiseren.

‘De eis dat wij mensen moeten voorbereiden om direct inzetbaar te zijn in bepaalde beroepen, is onzinnig. Dat gaat toch helemaal niet?’ R. Verdyck

Ik vind het bijvoorbeeld heel erg dat scholen in toenemende mate onder druk worden gezet, vanuit de samenleving maar ook vanwege ouders, om zich niet bezig te houden met ‘nutteloze zaken’. Cultuur, en competentieontwikkeling om van het culturele aanbod te kunnen genieten, bedoelen ze dan. Ze zouden dat het liefst aan de kant willen schuiven om meer aandacht te kunnen geven aan harde wetenschappen, wiskunde, taal ... want de leerlingen moeten voorbereid zijn om in het hoger onderwijs te slagen, in ‘richtingen die de maatschappij nodig heeft’. In dat utilitaire denken zijn we heel ver gegaan, maar het tij begint nu hopelijk wat te keren.

Is dat juist geen veelgehoorde kritiek op de nota-Smet? De nota gaat uit van een ‘competentiemodel’, en zo’n model zou ingegeven zijn door een functionele kijk op vorming

en markteconomisch denken.

Van Hecke: Wie dat beweert heeft de nota niet goed gelezen. Met de vraag naar een brede eerste graad wil men scholen de kans geven om alle kinderen zo breed mogelijk te vormen, wat een tegenwicht kan bieden voor dat utilitaire denken.

Verdyck: Inderdaad. Ik heb kritiek geuit op het markteconomisch denken in het onderwijs, maar dat was geen kritiek op de nota-Smet. Wel op bepaalde stemmen in de samenleving, die zelfs voorstelden om onderwijs-verstrekken te bestraffen wanneer ze richtingen aanbieden die niet in een één-op-één relatie tot de arbeidsmarkt staan. Dat is toch een brug te ver: dat komt er eigenlijk op neer dat je mensen moet afleveren zoals de arbeidsmarkt dat vraagt, terwijl voor ons die brede vorming onmisbaar is.

Mevrouw Van Hecke, u hebt in uw nota 'Toekomst SO inkleuren' toch wel kritiek geuit op het markteconomisch denken in het plan Smet, meerbepaald wanneer u reageert op de koppeling aan de Vlaamse kwalificatiestructuur. U zegt daarover: 'Het gebruik van de VKS zal het onderwijs in een keurslijf vatten dat in de eerste plaats economisch gericht is en een te geringe plaats laat aan de algemene vorming.'

Van Hecke: Het probleem is dat er beroepskwalificaties zijn opgesteld vanuit een Europese kwalificatiestructuur die helemaal niet overeenstemt met wat ons onderwijs aanbiedt. Vooral de druk (of dwang) op het onderwijs om zich daaraan aan te passen, is zowel voor ons als voor het GO! een bron van bezorgdheid. (*Verdyck knikt bevestigend*)

Die beroepscompetenties zijn eigenlijk takenpakketten of functieomschrijvingen van bepaalde beroepen, waarin wat ik noem de 'generieke competenties' (dat zijn brede competenties die je in verschillende contexten kan toepassen), niet aanwezig zijn. Bovendien zijn ze zodanig concreet dat ze ingaan tegen de filosofie van waaruit wij met competenties en sleutelcompetenties bezig zijn.

Die is immers helemaal gericht op de breedheid van de vorming. Zo'n utilitaire, enge visie kunnen en willen wij als onderwijs niet invullen.

'Het probleem is dat er beroepskwalificaties zijn opgesteld vanuit een Europese kwalificatiestructuur die helemaal niet overeenstemt met wat ons onderwijs aanbiedt' M. Van hecke

Een veelgehoorde kritiek op de nota-Smet is dat de fouten uit het verleden opnieuw gemaakt worden. Critici spreken van een terugkeer naar het VSO, een experiment dat indertijd faliekant afliep.

Verdyck: De tijdsgeest vandaag is helemaal anders dan toen we het VSO invoerden. Het onderwijs is veranderd en de samenleving al helemaal: die vraagt veel meer flexibiliteit van de mensen. Ik denk daarom dat het draagvlak op de werkvloer groter is dan in het verleden.

We krijgen signalen van veel leerkrachten en directies die willen meedenken en helpen zoeken naar antwoorden op de knelpunten die we zojuist besproken hebben.

Van Hecke: De vergelijking met het VSO loopt mank, omdat er in het plan Smet uitgesproken aandacht is voor differentiatie: we kunnen meer verdiepen bij de sterke leerlingen, en remediëren waar nodig.

Is het niet vreemd dat ze hier een comprehensieve middenschool willen invoeren, terwijl men in de ons omringende landen daar net van terugkomt? Zo werd de 'brede middenschool' in Nederland als een fiasco bestempeld (o.a. in het rapport Dijsselbloem en het rapport Plasterk).

Van Hecke: De kritiek in die Nederlandse rapporten sloeg niet zozeer op de hervormingen zelf, maar op de manier waarop die werden doorgevoerd.

In Nederland gebeurde dat top-down, zonder draagvlak, en vervolgens werden ze veel te snel herzien. Die fouten mogen wij hier absoluut niet maken.

Daarom starten we best met een gezamenlijke, brede visie. We moeten ons afvragen: vinden we dit plan een antwoord op de knelpunten die we hebben vastgesteld? Als we vinden van wel, hoe moet dat dan evolueren? We hebben noch de mankracht, noch de middelen, noch de infrastructuur om dit onmiddellijk te doen. De vraag is nu: willen we alle beslissingen in die richting nemen, en vooral, zijn de leerkrachten op de werkvloer overtuigd dat dit de richting is die we moeten uitgaan?

Want per slot van rekening zullen zij het moeten invullen.

Verdyck: De grote kracht van het plan Smet is dat je een uitgestelde en beter geïnformeerde keuze kan maken, én dat je beter rekening houdt met de ontwikkeling van jongeren. We weten namelijk dat het ontwikkelingsproces van jonge mensen lang niet is afgerond op hun zestiende, laat staan dat je op je twaalfde een duidelijke keuze kan maken.

Door te zorgen voor een zo breed mogelijk aanbod in de eerste graad, kunnen jongeren veel beter inschatten wat hun talenten zijn en waar hun

'We hebben noch de mankracht, noch de middelen, noch de infrastructuur om dit onmiddellijk te doen' M. Van Hecke over de onderwijshervormingen

mogelijkheden liggen. Een heterogene benadering is ontzettend belangrijk: niet te veel sorteren en scheiden, want dan bestendig je fouten uit het verleden. Dat wil niet zeggen dat alle leerstof voor iedereen op een identieke manier zal worden gebracht.

Is het plan praktisch haalbaar? Een voorbeeld: het lijkt me on-

mogelijk dat iedere schoolgroep of –gemeenschap alle domeinen in de volledige breedte kan inrichten. Zullen scholen hun leerlingen effectief oriënteren volgens hun belangstelling, of zullen ze leerlingen eerder leiden naar een domein dat in de bovenbouw van de school wordt aangeboden?

Leerlingenaantallen bepalen immers de werkmiddelen ...

Verdyck: Ik denk dat je zo duizenden-één risico's kunt benoemen. Met dit probleem worden we ook in het huidige secundair onderwijs geconfronteerd, dat is een factor die je nooit volledig onder controle zal hebben. Het plan heeft veel sterke punten, maar dat neemt niet weg dat er nog met heel veel vraagtekens naar die hervorming gekeken wordt, ook door ons.

We weten nog lang niet hoe dat concreet uitgerold zal worden, er zullen zich dus nog een heleboel knelpunten aandienen. Bijvoorbeeld: hoe breng je de tweedeling tussen arbeidsmarktgerichte en doorstromingsgerichte opleidingen samen binnen één school? Zeker als je ziet dat scholen op dit moment vaak ofwel puur ASO-scholen, ofwel TSO/BSO-scholen zijn. Hoe moeten we dat op infrastructureel, pedagogisch-didactisch en inhoudelijk vlak organiseren? Er zijn nog heel wat kapen te nemen, en die zullen bij veel mensen vraagtekens en angsten oproepen.

Van Hecke: Juist, daarom is het belangrijk dat we de weerstanden die er zijn, ernstig nemen. Ons onderwijs is niet in nood, hé. Er zijn heel veel goede aspecten, dus het is begrijpelijk dat er angst is om die goede aspecten te verliezen.

We moeten, voor we eraan beginnen, zeker zijn dat dit de richting is die we willen uitgaan. Met kinderen en onderwijs wordt niet geëxperimenteerd: even iets uitproberen om het daarna weer terug te draaien, is geen goede zaak. De netten moeten ook voldoende vrijheid hebben om die concrete uitrol vorm te geven, en geleidelijkheid is daarin van het grootste belang. Als het keurslijf te strak wordt, denk

M. Van Hecke: 'Een van onze scholen kreeg de vraag van heel orthodoxe moslimouders om hun kinderen geen levende wezens te laten inkleuren, dus geen prentjes van mensen en dieren. Op een bepaald moment moet je dan toch zeggen: nu is er een grens bereikt.' © Gerbrich Reynaert

ik dat de weerstanden te groot worden om te overwinnen. Maar ik ben er van overtuigd dat er, voor wat de basisprincipes betreft, wel degelijk een breed draagvlak is.

Je zou kunnen zeggen dat veel van de problemen die de minister door de hervormingen wil aanpakken eigenlijk hun grond hebben in het

buitenschoolse milieu, of in een preschoolse context. Wat denk u van pistes zoals het verplichten van de derde kleuterklas?

Van Hecke: De idee dat een verplichte derde kleuterklas een 'oplossing' biedt, wordt zwaar overschat. Het aantal leerlingen dat naar het basisonderwijs gaat zonder de derde kleuterklas te hebben doorlopen, is

op een populatie van honderdduizenden eigenlijk verwaarloosbaar. Onze verwachtingen van de kleuterklas zijn wat dit betreft ook veel te hoog.

Verdyck: Ik kan dat alleen maar beamen: het verplichten van de derde kleuterklas is enorm overroepen. Ik denk dat er andere gegevens van belang zijn.

Van Hecke: Het heeft geen zin om ons onderwijs te hervormen, zonder ook het basisonderwijs te herbekijken. Pas op, dit is geen pleidooi voor een 'drie maal vier'-structuur, wat volgens mij geen goede oplossing is. Ik wil de mensen in het basisonderwijs niet stigmatiseren, maar we moeten op zoek naar nieuwe methodieken en wetenschappelijke inzichten om deze uitdagingen het hoofd te bieden. Taalachterstand is een van de belangrijkste problemen, maar ik weiger pertinent om daar enkel vanuit het onderwijs verantwoordelijkheid voor op te nemen. Dat is een veel groter probleem dan alleen een onderwijskwestie.

Verdyck: Je moet werken aan de taalverwerving binnen de gezinnen. Het Nederlands wordt in gezinnen waar het niet de thuistaal is vaak gezien als alleen maar een school- of instructietaal. Bovendien is het in Brussel vaak maar de derde of zelfs vierde taal, en Brusselse Franstalige ouders die hun kind Nederlandstalig onderwijs willen doen volgen, sturen hun kleuters niet naar een Nederlandstalige kleuterklas. Je moet die realiteiten onder ogen durven zien. De school kan die uitgebreide en complexe problematiek niet alleen opvangen.

Van Hecke: We geloven wel in een brede school, zodat je ook buitenschoolse activiteiten kunt aanbieden voor die kinderen. We stellen vast dat in de vrije tijd de segregatie nog veel groter is dan in de onderwijstijd. Vergeet ook niet dat wij een enorme taalcultuur hebben: kinderen kijken tv, lezen strips of boeken, converseren met hun ouders die hen vaak ook verhaaltjes voorlezen ... Voor die andere groepen is er buiten de school géén confrontatie met het Nederlands.

Het VVKSO (Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs) heeft met zijn tekst 'Toekomst SO inkleuren' reeds geanticipeerd en een eigen visie op de toekomst van het SO uitgewerkt. Mevrouw Van Hecke, kunt u de krijtlijnen van dat project even samenvatten?

Van Hecke: Kort gezegd: het afbreken van de schotten tussen de onderwijsvormen, een gemeenschappelijke eerste graad, een getrapte studiekeuze en heel veel aandacht voor de persoonsvorming.

Wij zien vijf domeinen waarin we een aanbod willen doen, van het meest concrete niveau naar het meest abstracte.

Op dit continuüm onderscheiden we vier niveaus: gericht op doorstroming naar een academische bachelor (universitaire opleiding, nvdr), gericht op doorstroming naar een professionele bachelor (hogeschoolopleiding, nvdr), gericht op de arbeidsmarkt (met doorstromingsmogelijkheden naar professionele bachelor of HBO5, het hoger beroepsonderwijs, nvdr) en een niveau voor zeer gespecialiseerde arbeidsmarktgerichte richtingen (zoals bakkerij, nvdr). We hebben uit een screening van alle bestaande studierichtingen geleerd dat dit nodig is.

'Volgens mij moet je vanuit utopieën vertrekken'

M. Van Hecke

Door het invoeren van die tussen-niveaus doorbreken we de absolute tweedeling in doorstromingsgericht en arbeidsmarktgericht onderwijs. Kijk, de schotten tussen de onderwijsvormen zijn nu veel te hoog: eens je in een bepaalde onderwijsvorm terecht komt, zit je vast. We moeten af van dat 'betonnen'.

We hebben in onze toekomstvisie dus geen absolute scheidingen meer. Het is de bedoeling om zo breed mogelijk te beginnen en pas zo laat mogelijk te verenigen. We zetten dan ook heel sterk in op die brede, gemeenschappe-

lijke eerste graad. Om die te kunnen realiseren zijn differentiatie, door uitdieping enerzijds en remediëring anderzijds, absoluut essentieel.

Dit houdt in dat we onze leerlingen in die eerste graad bijna permanent zullen moeten evalueren en opvolgen, zodat ze op de juiste plaats op het continuüm terecht komen. Dat klinkt voor sommigen misschien utopisch, maar volgens mij moet je vanuit utopieën (of beter: optimale toekomstperspectieven) vertrekken.

Mevrouw Verdyck, in uw reactie op het plan van het VVKSO haalt u enkele zaken aan waarmee u het grondig oneens bent. U zegt dat er in het voorstel meerdere selectiemechanismen zijn ingebouwd, zoals in het basisonderwijs waar volgens u de B-stroom (die in het middelbaar behouden blijft) vervroegd wordt ingevoerd. Daarnaast hekelt u het 'scheidingsdenken' in deze nota. Kunt u deze kritiek verduidelijken?

Verdyck: Ze willen al in het vijfde jaar van het basisonderwijs detecteren welk niveau de leerling aankan. Volgens ons kan dat pas op veel latere leeftijd, wetenschappelijk onderzoek heeft dat ook aangetoond. We zouden niet graag zien dat er al in het basisonderwijs een dualisering of een tweesporenbeleid wordt ingevoerd, wat zich zal doorzetten in het middelbaar.

Wij bepleiten dan ook échte heterogeniteit in die brede eerste graad: het heeft geen zin om kinderen voor bepaalde vakken samen te brengen en ze voor andere weer uit elkaar te halen. Op die manier kun je de sterke en zwakke punten, de mogelijkheden en interesses van jonge mensen niet goed detecteren. Dit gaat in tegen de idee van het uitgestelde of getrapte kiezen.

Verder zie ik in het plan-VVKSO de driedeling ASO/TSO/BSO terugkeren, zodat je 'oude wijn in nieuwe zakken' krijgt. Leerlingen worden opnieuw uit elkaar gehaald, men blijft te veel 'sorteren', terwijl het juist belangrijk is om niet te veel naar nieuwe indelingen te gaan waarbij je die oude per-

cepties zult bestendigen. Wij willen de gelijkwaardigheid tussen de verschillende niveaus verzekeren, en dat doe je niet door leerlingen opnieuw in te delen in classificaties die uiteindelijk weer tot homogeniteit zullen leiden. Zo kun je het watervaleffect niet tegengaan.

Van Hecke: Ik onderken dat dit risico erin zit. Ik aanvaard echter niet dat dit 'scheidingsdenken' het uitgangspunt van ons project is. Kijk, ofwel ga je absoluut voor die heterogeniteit, en dan moet je serieus gaan differentiëren in de klas zelf. Als je dat in elke klas moet doen, met zeer veel leerkrachten langs elkaar, is het nog maar de vraag of je op die manier het aanbod dat je wilt geven ook kan realiseren.

Als wij zeggen dat we, vanuit de eigen talenten en interesses van de kinderen binnen de eerste graad differentiëren, doen we dat omdat we willen tegemoet komen aan de feitelijke ongelijkheid tussen kinderen.

Hoe anders? Voor bijvoorbeeld taal, geschiedenis of actualiteit is het evident dat je dat op een andere manier moet geven aan iemand die meer aan het abstracte eind van het spectrum zit dan aan iemand die meer concreet georiënteerd is.

Verdyck: Mieke vertrekt vanuit een terechte opmerking: niet alle kinderen zijn gelijk (maar wel gelijkwaardig). Als je vanuit een klassieke structuur blijft denken komt het er hoe dan ook op neer dat je differentieert door de leerlingen voor sommige vakken samen te zetten en voor ander vakken naar homogenere groepen te gaan. Dat is stigmatiserend, en zorgt opnieuw voor een tweedeling.

We moeten onderwijs anders durven bekijken, buiten de klassieke structuur met één leerkracht op één bepaald moment voor de klas. In de *Nordic Countries* bekijkt men het onderwijs veel meer vanuit een teambenadering. Via *teamteaching* kan je differentiëren zonder de kinderen op te delen of ze op bepaalde momenten uit hun reguliere klasgroep te halen.

R. Verdyck over het toekomstplan van het VVKSO:

'Men blijft te veel 'sorteren', terwijl het juist belangrijk is om niet te veel naar nieuwe indelingen te gaan waarbij je die oude percepties zult bestendigen. Wij willen de gelijkwaardigheid tussen de verschillende niveaus verzekeren, en dat doe je niet door leerlingen opnieuw in te delen in classificaties die uiteindelijk weer tot homogeniteit zullen leiden.' © Gerbrich Reynaert

Van Hecke: *Teamteaching* willen wij in de eerste plaats toepassen in het basisonderwijs, omdat het vooral daar een gigantisch probleem wordt om één leerkracht voor de klas heel gedifferentieerd te laten werken. Het heeft ook geen zin om naar kleinere en kleinere groepen te gaan, met telkens

één leerkracht vooraan. We zijn ervan overtuigd dat er in grote groepen zal moeten gewerkt worden, met verschillende deskundigheden naast elkaar.

Daarin geef ik Raymonda gelijk: *teamteaching* (waarbij verschillende leerkrachten tegelijk met grotere groepen bezig zijn) is hét concept voor de

toekomst, zeker in het basisonderwijs. In het secundair ligt de complexiteit toch nog iets groter. Daar geloven wij wel in een zekere indeling van leerlingen, maar opnieuw, vanuit hún talenten en competenties.

DE LEVENSBESCHOUWELIJKE VAKKEN IN HET GO!

Mevrouw Verdyck, u pleit voor een 'andere invulling' van de wijze waarop de levensbeschouwelijke vakken worden ingericht: kan u verduidelijken waarom er eigenlijk nood is aan verandering op dat vlak?

Verdyck: Door de verscheidenheid die zowel in de maatschappij als in onze scholen aanwezig is, vinden wij het belangrijk dat jongeren levensbeschouwelijke competenties meekrijgen. Dat kan voor een stuk vanuit de eigen levensbeschouwing, maar je moet ook leren wat het andere is. Door met elkaar in dialoog te gaan en te leren hoe anderen hun levensbeschouwing beleven, hopen we dat ze wederzijds respect leren opbrengen.

Daarom gaan we volop voor de interlevensbeschouwelijke dialoog. Ik geloof best dat er ook nu momenten zijn waarop die dialoog gevoerd wordt, maar al te vaak 'ad hoc'. Wij willen daar een structureel gegeven van maken.

Aan dit dossier zijn er drie aspecten verbonden. Inhoudelijk gaat het over competentieverwerving, liefst in gezamenlijke dialoog, eventueel zelfs in confrontatie met elkaar.

Daarnaast is er het schoolorganisatorische aspect: de veelheid aan levensbeschouwelijke vakken maakt het voor onze scholen niet gemakkelijk. Ten slotte speelt ook de nood aan bewaking van de kwaliteit van wat er in onze scholen gegeven wordt een rol. Hoewel we tot in de derde graad islamitische godsdienst aanbieden, bestaat er geen masteropleiding islamleerkracht. Daar stellen zich toch een aantal knelpunten. Een daarvan is dat wij op dit kwaliteitsprobleem als inrichtende macht geen enkele impact hebben. Wat dit betreft sluit ik me aan bij wat Mieke in het begin van het

interview zei: we moeten ons afvragen waar onze grenzen liggen.

Dit voornemen om de levensbeschouwelijke vakken te herbe-kijken maakte u kenbaar via een perscommuniqué op 06/12/2011. Gezien de hevige reacties op deze mededeling, moet u toch toegeven dat er zich bij die piste enorm veel vragen worden gesteld.

Verdyck: De hevigheid van die reacties was logisch, omdat in de krant stond dat het GO! godsdienst en zedenleer wou afschaffen. Ik besef dat dit enorm veel ongerustheid op het veld gecreëerd heeft. Studenten begonnen zelfs te twifelen aan het nut van het voltooien van hun leerkrachtopleiding zedenleer, omdat het GO! de levensbeschouwelijke vakken toch zou afschaffen. Maar dat hebben wij nooit gezegd!

U ontkent dus zwart-op-wit dat het GO! de bedoeling had deze vakken af te schaffen?

Verdyck: Ik kan inderdaad formeel, zwart-op-wit, ontkennen dat we dat ooit gezegd hebben. Dat is nooit onze bedoeling geweest. We hebben enkel gezegd dat we de interlevensbeschouwelijke dialoog structureel willen voorzien in onze scholen. Dit vanaf de derde graad, omdat jongeren dan genoeg achtergrond en maturiteit hebben om vanuit hun eigen visie met elkaar in gesprek te gaan.

Een andere invulling dus: we willen de leerlingen niet langer uit elkaar halen, maar de dialoog centraal plaatsen. Dat is broodnodig, want omgaan met diversiteit is geen sinecure. Ik geef zeker toe dat de levensbeschouwelijke vakken, en de leerkrachten die ze geven, een belangrijke brugfunctie kunnen vervullen om die dialoog tussen de levensbeschouwelijke gemeenschappen met respect te laten voeren.

De vertegenwoordigers van de erkende instanties en vereniging hebben een ontwerp opgesteld van 'interlevensbeschouwelijke competenties'. Zij stellen dat ze deze dialoog in de bestaande vakkenstructuur kunnen en willen integreren. U hebt dit document 'een stap in

de goede richting' genoemd. Kunt u iets duidelijker verwoorden hoe u tegenover dit initiatief staat?

Verdyck: Ik heb dat inderdaad 'een stap in de goede richting' genoemd. Waarom goed? Omdat dit aansluit bij waar we naartoe willen: we willen werken aan een samenleving waar er geen segregatie is op het gebied van levensbeschouwingen.

Waarom 'een stap'? Welnu, omdat ik wil dat men daarin verder gaat. Men blijft het te zeer vanuit het eigen levensbeschouwelijke vak zien, en dat vind ik jammer. Ik wil dat de dialoog over de vakken heen, zoals gezegd, structureel wordt ingebed. Er zijn scholen waar dat nu al gebeurt, maar al te vaak hangt het af van de individuele bereidheid van leerkrachten. Toen ik nog zedenleer gaf organiseerden wij zelf klasmomenten waarbij we onze leerlingen samenbrachten, en dat waren voor hen bijzonder verrijkende momenten. Maar opnieuw, ik wil van die vrijblijvendheid af.

'In de krant stond dat het GO! godsdienst en zedenleer wou afschaffen. Maar dat hebben wij nooit gezegd!' R. Verdyck

Een andere denkpiste is het zogenaamde LEF-vak (levensbeschouwing-ethiek-filosofie), met als voornaamste pleitbezorger prof. dr. Loobuyck. Hoe staat u tegenover dit project? Deelt u, als voormalig leerkracht niet-confessionele zedenleer, de bezorgdheid dat een dergelijk vak nu eenmaal niet 'neutraal' kan gegeven worden? Of dat er juist heel veel verloren gaat als je dat 'neutraal' zou willen invullen?

Verdyck: Je kunt nooit neutraal zijn. Wij hebben nooit gepleit voor een vak zoals dat door LEF-voorstanders wordt voorgesteld. Een vak 'cultuurbeleving', of noem het hoe je wilt, dat is niet onze benadering. Wij vinden een levensbeschouwing een essentieel

DE ONDERWIJSHERVORMINGSPANNEN IN EEN NOTENDOP

1. Uitgangspunten:

- competentieontwikkend onderwijs: tien sleutelcompetenties zijn essentieel om te kunnen functioneren in de samenleving, en zullen worden vertaald in eindtermen, leerplannen en vakken
- uitgebreid leerlingenvolgsysteem, portfolio voor elke leerling en een algemene screening Nederlands om de overgang BO naar SO te vergemakkelijken
- getuigschrift basisonderwijs wordt verplicht, wie dat niet heeft kan naar een schakelblok
- gefaseerde (of uitgestelde) studiekeuze: leerlingen beginnen zo breed mogelijk en verengen pas later
- differentiatie (remediëring, verbreding of verdieping) wordt structureel ingebouwd

2. Grondige hervorming van de structuur van ons onderwijs:

2.1 Een brede, algemeen vormende eerste graad

voor alle leerlingen:

Alle leerlingen krijgen een basispakket, aangevuld met een differentiatiepakket (uitdieping en remediëring, zodat zowel aan de noden van sterke als zwakke leerlingen kan worden tegemoet gekomen)

-1e jaar: kennismaking met de zes grote belangstellingsgebieden die geïntegreerd aan bod zullen komen in de algemene vakken

-2e jaar: verkenning van twee belangstellingsgebieden naar keuze (deze keuze pint de leerlingen nog niet vast)

2.2 Een verbrede tweede graad: leerlingen kiezen uit één van de belangstellingsgebieden één domeinbrede studierichting. De studierichtingen blijven breed, en dus is deze keuze nog omkeerbaar

2.3 Een duidelijk kwalificerende derde graad: leerlingen kiezen een specifieke studierichting: hetzij arbeidsmarktgericht, hetzij doorstromingsgericht

onderdeel van het mens-zijn.

Op een bepaald moment werd het beeld opgehangen alsof wij met het GO! wilden evolueren naar een 'vrijzinnig onderwijs', waarin uiteindelijk enkel een wetenschappelijke benadering tot de werkelijkheid naar voor geschoven wordt. Neen, in onze scholen zijn alle kinderen aanwezig, met hun eigenheid en levensbeschouwelijke overtuigingen.

We willen dat ze verschillende levensbeschouwingen leren kennen van binnenuit, en dat jongeren hierin een eigen pad kunnen kiezen. Wat bedoel ik daarmee? Je wordt niet *in de wieg gelegd* als vrijzinnige, katholiek of islamiet. Dat heeft te maken met wat je aangereikt wordt, en het is belangrijk dat jonge mensen de mogelijkheid krijgen om hierin bewuste keuzes te maken. Daarvoor heb je dus die levensbeschouwelijke competenties nodig.

Mevrouw Van Hecke, wat denkt u, vanuit uw positie, van heel deze discussie?

Van Hecke: Het verdwijnen van de levensbeschouwelijke vakken, of het herleiden ervan tot een opsomming

van kenmerken en uitgangspunten van religies of levensbeschouwingen, betekent volgens mij een verarming van de samenleving. *Learning about* is niet genoeg als je echt met jonge

‘Wij hebben nooit gepleit
voor een vak als LEF. Dat is
niet onze benadering’
R. Verdyck

mensen op weg wil gaan, er is ook *learning into* nodig.

Ik vind het heel positief dat het GO! een dergelijk belang hecht aan levensbeschouwing in de totale persoonsvorming. Zeker als je ziet hoe voorstanders van laïcisering levensbeschouwingen uit het publieke discours hebben willen weren en verdringen naar de absolute privésfeer.

Ik kan me ook terugvinden in de bezorgdheid van het GO! om de hokjes waarin ieder met zijn eigen levensbeschouwing bezig is, open te breken.

Wij, als VSKO, hebben die dialoog in de pluraliteit van onze klassen zelf. Daar kunnen onze leerlingen vanuit

hun eigen beleving en kennis van hun levensbeschouwing met elkaar in dialoog gaan.

Verdyck: Ik neem aan dat je dat zegt. In ons pedagogisch project echter, staat actief pluralisme voorop. Mensen van alle overtuigingen zijn welkom in het GO!: hun eigenheid wordt er gerespecteerd. Onze scholen zijn per definitie pluralistisch en ook in onze klassen vind je dus die dialoog. Maar volgens ons volstaat dat vandaag niet meer. In de meeste vakken wordt de existentiële dimensie immers niet meteen aangeroerd.

Van Hecke: Bij ons, in het levensbeschouwelijke vak 'rooms-katholieke godsdienst', zitten alle leerlingen samen. We zullen wel de beleving van en kennis over rooms-katholieke godsdienst meegeven, maar we leren de leerlingen ook andere antwoorden kennen. We vragen hen om kritisch te reflecteren over levensbeschouwingen, ook die van henzelf.

Net zoals je dat in de eigen opvoeding ook doet: je geeft je eigen overtuiging mee, en daarna doe je wat Peter Adriaenssens noemt: 'jongeren de vrijheid geven om zich los te maken'. Wij geven geen catechese meer, hé. We vertrekken vanuit de belevingswereld van de jongere, vanuit hun existentiële vragen, en wij zeggen: 'daar is een gelovig antwoord op, en wij vinden ons daarin terug'. Ikzelf zeg dat ook publiek, zonder enige schaamte.

In mijn leven is het belangrijk dat ik mijn talenten *gekregen* heb, en dat ik uiteindelijk verantwoording zal moeten afleggen voor wat ik ermee gedaan heb. Dat is gelovig zijn. Waarom kies ik daarvoor, waarom kiezen wij daarvoor als net, samen met onze leerkrachten? Omdat de figuur van Jezus en het evangelie ons gegrepen heeft.

Verdyck: Wij hebben daarvoor respect, maar wij blijven geloven in actief pluralisme en het belang om jongeren, over levensbeschouwingen heen maar met respect voor het eigen levensbeschouwelijke referentiekader, samen te brengen en samen te leren leven.

Thomas Lemmens & Griet Engelrelst

Lezer, dit is uw rubriek. Forum is het discussieplatform van de Geus. De redactie behoudt zich het recht voor om uw bijdrage in te korten, echter zonder dat aan de essentie van uw boodschap wordt geraakt. Uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omwille van plaatsgebrek of omdat het behandelde thema al vaak

aan bod is gekomen. Heel uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omdat de inhoud volkomen in strijd is met onze beginselen. Stuur uw reacties bij voorkeur via e-mail naar thomas@geuzenhuis.be of op ons adres Kantienberg 9, 9000 Gent.

VRIJZINNIGE WAARDEN

Met veel genoegen las ik de waardevolle bijdragen in de Geus mei (n° 5), meer bepaald de artikels over de vrijzinnige waarden.

Het lijkt mij geen noodzaak om de degelijkheid van deze artikels te benadrukken, sta mij echter toe om mijn bedenking te uiten die opborrelde bij het lezen van de tekst van onze vriend Frank Roels.

Zeer terecht verdedigde Frank de noodzaak om o.a. via de lessen niet-confessionele zedenleer de jeugd het kritisch denken eigen te maken. Terecht sprak Frank over de ethische 'waarden zonder een god'.

Wij gaan er van uit dat deze waarden als een evidentie worden beschouwd in onze middens!

De reden van mijn schrijfseltje is juist de 'ondenkbaarheid' aan te brengen aan de 'nuchter-denkenden'.

Onlangs vernam ik dat een sp.a-mandataris het doodnormaal vindt dat haar kinderen naar een katholieke school

gaan!

Hoe kan men dit verantwoorden in het licht van de blijvende katholieke dominantie (onlangs verkondigde Mieke Van Hecke nog de noodzaak om de christelijke waarden nog meer te accentueren in het katholiek onderwijs!).

Uiteraard staan wij als vrijzinnigen open voor andersdenkenden, maar als mandatarissen (zelfs gewezen schepen van onderwijs) zich gaan vergelijken met andersdenkenden vind ik dit een kaakslag voor mij en vele anderen, iets dat ik zeer moeilijk kan plaatsen.

Het is juist de bedoeling om in onze diverse tijdschriften met degelijke bijdragen, waardevolle artikels en standpunten onze waarden uit te dragen: een instrument om het vrijzinnige gedachtegoed over te brengen aan diegenen die onze waarden nog onvoldoende kennen.

Graag ontving ik een reactie op mijn (verkeerde?) denkwijze.

Roland Van der Linden

DOLLE MINA'S & MOSLIMA'S

De nota van de redactie op pagina 3 van de Geus van mei eindigt met de stelling: misschien heeft Freddy Evers (gewezen vrederechter en oudgediende bij de rechtbank van eerste aanleg) gelijk wanneer hij zegt: 'zoals destijds de dolle mina's hun bh's in brand staken, zullen ooit de moslima's hun hoofddoek verbranden.'

Als de stelling van Evers al bewaarheid zou worden, wat is het resultaat van het in brand steken van de bh's? De overgrote meerderheid der vrouwen draagt nog steeds een bh.

Zo zal het ook met de moslima's gaan.

Ghislaine Khadija Kindts

OVER GOD EN KOFFIE

In de kritische boekbespreking *De hoer van de duivel* door Dirk Verhofstadt (Geus n° 5, mei 2012), wordt aangetoond dat God niet zou bestaan.

Ik voel mij geroepen dit tegen te spreken.

Bestaat koffie? Ja, want koffie is gemaakt door de mens en kan bovendien heerlijk smaken. Bestaat God? Ja, want hij is gemaakt door de mens naar eigen beeld en gelijkenis.

Ja, God bestaat, al is het (maar) in de geest van enkelen die erin geloven. Hiermee bedoel ik duidelijk niet de paus of andere hoogwaardigheidsbekleders binnen de verscheidene kerken en religies. Zij weten immers zeer goed (of ze zouden het met hun intelligentie toch moeten weten) dat ze zever verkopen, nonsens, gebakken lucht of zoiets, net als de be-

denkers van de besproken cartoons in de vorige Geus.

Die God, die leeft in de geest van enkele mensen (die niet allemaal even vredelievend noch menslievend zijn), kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor alles wat hier verkeerd gaat.

Laat ons hopen dat de (nog steeds quasi) almacht van de verscheidene kerken en religies (cfr. Mgr. Danneels en anderen wiens ongenaakbaarheid als voorbeeld mag worden gesteld) op zijn einde loopt. En laat ons voor de rest iedereen laten geloven wat hij wil. Zolang het niet over fundamenteel extremisme gaat moeten wij ons daar niet mee moeien vind ik.

Eddy Konings

Epicurus: een filosoof voor onze tijd

De redactie van De Geus vraagt me om een stukje dat het werk van een belangrijke filosoof onder de aandacht brengt. Het is lastig kiezen, uiteraard. Eerst denk ik aan filosofen uit onze tijd: Peter Singer, Derek Parfit, Daniel Dennett, Martha Nussbaum, Paul Kurtz... Er zijn er zoveel waarover ik het zou willen hebben. Maar terwijl ik erover nadenk lees ik het beroemde werk *De natuur van de dingen*¹, van de Latijnse dichter en filosoof Lucretius (circa 99 tot 55/54 v.o.t.²), waarin hij de ideeën van Epicurus uiteenzet en verdedigt. En laat nu net in die periode eindelijk het Higgs-deeltje gevonden worden, wat elke natuurkundige met enige kennis van zaken in een staat van euforie brengt. Ik wist meteen mijn onderwerp: Epicurus (341-271 v.o.t.), de grondlegger van het epicurisme en ongetwijfeld een van de meest intrigerende filosofen uit de Oudheid.

Epicurus was afkomstig van het eiland Samos, net zoals Pythagoras, die bij het grote publiek vooral bekend is door een meetkundige stelling die hij zelf niet heeft bedacht. Ook aan Epicurus werden al snel opvattingen en handelingen toegeschreven waarmee hij eigenlijk niet veel te maken had, maar in zijn geval gebeurde dat om zijn reputatie aan te tasten. Latere Romeinse denkers wilden hun eigen opvattingen over de mens, de wereld, de ethiek en de politiek verdedigen en beschouwden de leer van Epicurus als een gevaarlijke concurrent. Ze baseerden zich op verhalen die reeds de ronde deden toen Epicurus nog leefde. Epicurus had een school gesticht, en een oudleerling waarmee hij in onmin was geraakt beweerde dat zijn vroegere leermeester twee keer per dag moest overgeven, omdat hij voortdurend teveel at. Ook zou hij niet veel afweten van de filosofie uit zijn tijd, kon hij nauwelijks uit zijn stoel tengevolge van al

zijn uitspattingen, maar had hij niettemin toch vier vrouwen waarmee hij geregeld het bed deelde. De Romeinen noemden hem 'het Varken'. Dat alleen al maakt hem natuurlijk sympathiek, maar er is meer.

In acht genomen dat er goeie redenen zijn om aan te nemen dat Epicurus in werkelijkheid zeer gematigd en eenvoudig leefde, moet het aan zijn opvattingen te wijten zijn dat men hem eeuwenlang in diskrediet wou brengen. Die opvattingen kennen we voornamelijk dankzij het meesterlijke werk van Lucretius. Het blijkt dat Epicurus over ongeveer alles wat maar van belang was politiek incorrecte opvattingen had. Lucretius, omdat hij Epicurus verdedigde en zijn ideeën deelde, werd ook al gauw het slachtoffer van aanvallen op zijn persoon. (Internet maakt kwaadsprekerij en roddel een pak gemakkelijker, maar het is er niet voor noodzakelijk.)

GEEN ONTWERP VAN BOVENAF

De ideeën van Epicurus kwamen niet uit de lucht gevallen. Zijn grootste bron van inspiratie was het atomisme van Democritus (die ongetwijfeld zelf ook voorgangers had waarbij hij zijn mosterd haalde). Democritus (460-380/370 v.o.t.), beweerde dat alles wat bestaat is opgebouwd uit atomen (atomos betekent in het Grieks ondeelbaar). Dat klinkt in onze oren misschien wat vreemd, omdat we vertrouwd zijn met de moderne, wetenschappelijke opvatting over wat atomen zijn, en die zijn allerm minst ondeelbaar. Maar voor de Griekse atomisten zoals Democritus en Epicurus was een atoom een logisch concept. Alles wat bestaat moet immers opgebouwd zijn uit kleinere onderdelen, en die onderdelen weer uit nog kleinere onderdelen, enzovoort, tot men bij de allerkleinste deeltjes komt, die zelf niet verder deelbaar zijn. Hoe zou het anders kunnen zijn? Deze opvatting van de atomisten was nog niet bijzonder controversieel. Maar de volgende stap in hun redenering was dat wel. Democritus en Epicurus beweerden dat de ondeelbare deeltjes doelloos rondzweven in de onbegrensde ruimte, en zo nu en dan geheel toevallig met elkaar in botsing komen. (Hun visie op de beweging van atomen was niet geheel gelijk, maar daar hoeven we ons hier verder niet over te bekommeren³.) De resultaten van die botsingen zijn wijzelf, en alle andere organismen en objecten rondom ons. Een mens, net zo min als een vogel, een boom of een stuk graniet, is niet het resultaat van een plan of een ontwerp. Alles is het resultaat van de toevallige botsing van atomen. Die atomen volgen weliswaar gedetermineerde paden, maar de richting van dat pad is geheel blind en willekeurig. In hedendaagse termen uitgedrukt: de atomisten hielden er een compleet tegengestelde visie op na als de aanhangers van 'Intelligent Design'. Noch de mens, noch het leven, noch het universum hebben een zin of een doel; het is allemaal het resultaat van atomen die toevallig en tijdelijk samenklonteren. Niets is van bovenaf bedacht of ontworpen.

De opvattingen van Epicurus over het nut en de functie van biologische organen en andere mechanismen zijn erg origineel. In een paragraaf getiteld 'Afwijzen van doelgerichte schepping', die herinnert aan wat we bij veel latere auteurs zoals Spinoza en Charles Darwin lezen, vat Lucretius het als volgt samen: 'Op dit punt wensen wij waarachtig dat je weglucht voor deze fout, bedachtzaam deze dwaling mijdt: denk niet dat onze heldere ogen zijn geschapen opdat wij kunnen zien, en opdat wij kunnen lopen met lange passen, daarom van kuit en van dijen de einden, rustend op de voeten, kunnen buigen, en dat er armen aan de sterke schouders hangen, aan beide zijden handen als dienaar zijn gegeven, opdat wij kunnen doen al wat het leven vergt. Immers dit soort ideeën en verklaringen

zijn averechts verkeerd en draaien de zaken om. (...) Aan het vermoeide lichaam slaap te gunnen is natuurlijk ook al veel ouder dan het zacht gespreide bed, en lessen van de dorst kwam vóór het drinkservies.' (*De natuur van de dingen*, pag. 313-315)

DE DOOD GAAT ONS NIET AAN

De atomen waaruit alles bestaat komen onvermijdelijk ook weer los van elkaar, waarna ze in andere combinaties kunnen voorkomen. Zo verklaren de atomisten, Epicurus op kop, het verval en de dood. Aangezien de dood onherroepelijk het einde betekent van elk toevallig samenkomen van atomen, kan er ook geen leven na de dood zijn. Er is dan ook geen enkele reden om bang te zijn voor wat er ons te wachten staat in het hiernamaals, aangezien een hiernamaals niet bestaat. We hebben al oneindig lang niet bestaan, vóór onze geboorte, en niemand heeft daar ooit enige last van gehad. Dat kan ook niet anders: iets wat niet bestaat, kan immers geen pijn, leed, genot, plezier of wat dan ook beleven of ervaren. De toestand na de dood verschilt niet van de toestand vóór we ter wereld kwamen. Sterven kan onaangenaam, zelfs gruwelijk zijn, maar dood zijn niet. Immers, wanneer wij er zijn, is de dood er niet, en wanneer de dood er is, zijn we er niet meer.

Het heeft bijgevolg geen enkele zin om angstig te zijn voor de dood, of om erover te piekeren, of om te verlangen naar een leven na de dood. Integendeel, daarmee verspillen we de tijd die we op aarde doorbrengen. Epicurus maakt ook korte metten met het bijgeloof. Zonder het mogelijke bestaan van goden te ontkennen, stelt hij dat niet zij, maar de natuurwetten en de atomen het hele universum besturen, zij het natuurlijk onbewust en ongericht. Bidden of offers brengen voor de goden om hen gunstig te stemmen is dan ook absurd en zinloos, net zoals de duizenden andere handelingen of rituelen die talloze mensen uitvoeren in de veronderstelling dat dit een effect kan hebben op de goden en bijgevolg op hun persoonlijk, individuele leventje. Het is absurd om te denken dat blikseminslagen, windhozen, aardbevingen en andere natuurrampen een straf van Jupiter of van een andere god zijn. Het zijn natuurfenomenen die ons het leven moeilijk maken, maar er zit geen enkele intentie achter. Alleen al de vaststelling dat het vaak ook tempels en andere voor de goden opgerichte heiligdommen zijn die vernield worden, maakt duidelijk dat natuurrampen blind en ongericht zijn. Wie de pagina's hierover bij Lucretius leest, denkt onwillekeurig aan de jaarlijks weerkerende verhalen over bedevaarders en gelovigen die omkomen door vertrapping, of door het instorten van kerken of moskeeën... waarna de overlevenden hun god bedanken omdat hij hen in leven liet.

Epicurus geloofde ook niet in het platonische, of

cartesiaanse of religieuze onderscheid tussen lichaam en geest. Wat we geestelijk of mentaal noemen is net zo materialistisch als alles wat lichamelijk is. Hiermee lost hij meteen ook de vraag op waarmee elk dualisme kampt, namelijk hoe het geestelijke en het lichamelijke kunnen interageren, als ze uit twee totaal verschillende substanties bestaan. Voor Epicurus is deze vraag een pseudovraag. Lucretius drukt het als volgt uit: 'Dit geeft ook aan dat de natuur van geest en ziel stoffelijk is, want als zij ledematen aanjaagt, het lichaam uit de slaap rukt, het gelaat verandert, de hele mens bestuurt en van richting doet zwenken, en, naar wij zien, dit zonder aanraking niet kan noch aanraking zonder stoffelijkheid, moet je erkennen dat geest en ziel stoffelijk van nature zijn.' (pag. 199-200)

Wat men de ziel noemt, verdwijnt door de dood samen met het lichaam. Een hiernamaals, of een vorm van zielsverhuizing (waarin ondermeer Pythagoras en Plato geloofden) is dan ook onmogelijk. Het is net daarom dat de dood ons niet kan raken. Lucretius: 'De dood heeft geen vat op ons omdat de ziel die wij bezitten sterfelijk is.' (pag. 241) Het is voor velen een contra-intuïtieve opvatting, maar er valt geen speld tussen te krijgen.

DE KUNST VAN GOED TE LEVEN

De mens neemt in het universum geen bijzondere plaats in. Niets neemt een bijzondere plaats in, aangezien alles het resultaat is van hetzelfde doellose, mechanische proces. In tegenstelling tot het gangbare Griekse, Romeinse en later ook christelijke denken, ontkent Epicurus dat de aarde centraal staat in het universum. Het universum heeft geen centrum aangezien het oneindig is. Diegenen die er anders over denken noemt hij 'stommelingen'. (De oude Grieken noemden een kat een kat.) Het leven op zich, als biologisch fenomeen, is evenmin bijzonder.

Het leven op zich mag dan wel niet speciaal zijn, maar aan het individuele menselijke leven hechtte Epicurus groot belang. Vrijwel alles wat hij schreef is verloren gegaan, maar we weten dat veel van zijn werk over ethiek, of levenskunst ging. Het is volgens Epicurus de taak van de filosofie om uiteen te zetten hoe mensen gelukkig kunnen worden. Zijn opvattingen over het universum, dat is opgebouwd uit ondeelbare deeltjes, over de dood, over de minimalistische rol van de goden en de dwaasheid van bijgeloof, staan allemaal in functie van dat ene doel: uiteenzetten hoe men zich de kunst van het leven kan eigen maken. Lucretius legt uit dat Epicurus *ataraxia* nastreefde, een vorm van onverstoorbaarheid, van mentale vrijheid en rust, van afwezigheid van angst en ongemak. Om deze benijdenswaardige toestand te bereiken mag en moet een mens genieten van de goede dingen des levens, maar met mate. Een dagelijks glas wijn brengt genot, twee flessen per dag voeren naar de afgrond. Mensen doen er goed aan om hun natuurlijke en noodzakelijke verlangens en behoeften

te bevredigen, zoals eten, drinken, slapen en seks, maar in gepaste dosissen. Men kan er aan verslaafd worden, en wie de slaaf is van zijn passies en behoeften is niet langer vrij. Bovendien is het beter om deze behoeften te bevredigen op eenvoudige wijze. De epicurist verkiest brood, kaas en een tomaat boven kreeft, kaviaar en foie gras. Maar bovenal moeten we vermijden dat kunstmatige behoeften zich in ons nestelen, zoals het streven naar roem of rijkdom. Epicurus bepleit een eenvoudig, teruggetrokken en sober leven, met vriendschap als belangrijkste waarde. Niet alleen omdat het minder risico's met zich meebrengt (wie niet veel heeft, kan niet veel verliezen), maar ook omdat zo'n leven intrinsiek de grootste kans op *ataraxia* oplevert. Het is ergens pijnlijk dat men vandaag de dag mensen die voortdurend nieuwe behoeften aankweken en proberen te bevredigen, zonder ooit een eindpunt te bereiken, epicuristen noemt. Mocht Epicurus hen in actie zien, hij zou niet weten of hij lachen moet of huilen.

Laat ik tot slot nog iets zeggen over Epicurus' opinie over godsdienst. Lucretius legt uit dat mensen geneigd zijn om uit onwetendheid de natuurlijke orde toe te schrijven aan een bovennatuurlijke ontwerper: 'Men zag de vaste orde aan

de hemel, de kringloop van de onderscheiden jaargetijden, maar men kon niet de oorzaak daarvan leren kennen. Hun toevlucht was om alles dan maar toe te schrijven aan goden die op hun wenken alles lieten draaien. De hemel werd domein en woonplaats van de goden, omdat men aan de hemel nacht en maan ziet wentelen (...). O ongelukkig mensdom dat dergelijke daden aan goden toeschreef, boze toorn ermee verbond! Hoevele zuchten en verwondingen en tranen bezorgden zij zichzelf en onze kinderen!' (pag. 421)

Ik kan me moeilijk van de indruk ontdoen dat Epicurus, een man die leefde in de vierde en derde eeuw v.o.t., scherpzinniger was dan het merendeel van de zeven miljard mensen die momenteel de planeet bevolken. Als je eens niet weet welk verjaardagscadeautje je kan kopen voor je gelovige buurman of collega raad ik *De natuur van de dingen* aan, dat prachtige werk van Lucretius, in de mooie vertaling van Piet Schrijvers. Je weet maar nooit waarvoor het goed is.

Johan Braeckman

Het is volgens Epicurus
de taak van de filosofie
om uiteen te zetten
hoe mensen gelukkig
kunnen worden

VOETNOTEN

- 1 Ik lees de meest recente vertaling die in ons taalgebied voorhanden is, van de hand van Piet Schrijvers (Historische Uitgeverij, Groningen, 2008). De oorspronkelijke titel van het werk luidt *De Rerum Natura*.
- 2 Vóór onze tijdrekening
- 3 Wie het echt zou interesseren kan er de doctoraatsverhandeling van Karl Marx over lezen: *Differenz der demokratischen und epikureischen Naturphilosophie nebst einem Anhang* (Jena, 1841).

© Lichtpunt

Wim Van Rompaey is directeur bij Lichtpunt. Lichtpunt brengt interviews met vooraanstaande binnen- en buitenlandse filosofen, auteurs, wetenschappers; eigen reportages, buitenlandse documentaires en speelfilms. De tv-uitzendingen worden uitgezonden op zondagochtend op Eén en op Canvas, omstreeks 23:00. De aangehaalde thema's in de uitzendingen worden geanalyseerd vanuit een ethische, en niet vanuit een politieke of partijpolitieke invalshoek.

Moeten de uitzendingen door derden in vorm behouden

Feit is dat levensbeschouwelijke uitzendingen in heel Europa tot één van de (basis)taken gerekend worden van de openbare omroep en eigenlijk nergens in vraag worden gesteld. Met uitzondering van zo nu en dan een zure oprisping in eigen land.

In Vlaanderen gaat het over 100 uur radio en 50 uur televisie. Qua centen gaat het over een budget van 1,49 miljoen euro, dat deel uitmaakt van de begroting van het departement van media en niet van de VRT.

In een samenleving die afscheid heeft genomen van die ene monoliet die de katholieke kerk tot diep in de jaren zestig van de vorige eeuw was, is zingeving een belangrijk topic geworden

En het publiek? De kijker is best tevreden met onze uitzendingen, zoals blijkt uit de reacties die wij krijgen. De rode lijn in deze reacties is dat wij worden beschouwd als een welkome aanvulling bij de taken van de openbare omroep.

De meeste levensbeschouwelijke omroepverenigingen hebben trouwens al lang begrepen dat de uitzendingen niet bedoeld zijn om aan zieltjeswinning te doen, maar dat het publiek op een volwassen en intelligente manier moet benaderd worden.

Daarom heeft de openbare omroep ons een plaats gegeven op Radio 1 en op Canvas, netten die bedoeld zijn voor de kritische mediagebruiker en meerwaardezoeker.

Wim Van Rompaey

De levensbeschouwelijke uitzendingen op de openbare omroep vinden hun oorsprong in de jaren vijftig van de vorige eeuw. De overheid heeft toen de beslissing genomen om de levensbeschouwelijke uitzendingen toe te vertrouwen aan representatieve verenigingen, die een emanatie waren van de verschillende erkende levensbeschouwingen.

Hierbij koos de overheid voor een middenweg tussen bijvoorbeeld het Nederlandse systeem, waar de politieke en levensbeschouwelijke zuilen samen de openbare omroep vormen met omroepverenigingen als de KRO, VARA, NCRV, VPRO, Humanistische Omroep; en het model van de BBC. Die had al van in het begin een departement *Religion*, verantwoordelijk voor de productie van levensbeschouwelijke uitzendingen.

We leven trouwens in een land waar algemeen aanvaard wordt dat het sociaal-cultureel middenveld, inclusief de levensbeschouwelijke component, wordt ondersteund met belastinggeld. Tot daar de geschiedenis.

Het doel van deze uitzendingen is om de kijker en luisteraar de kans te geven om op een laagdrempelige manier – hij of zij moet er de zetel niet voor uit – kennis te laten nemen van wat er reilt en zeilt in de diverse erkende levensbeschouwingen.

In een samenleving die afscheid heeft genomen van die ene monoliet die de katholieke kerk tot diep in de jaren zestig van de vorige eeuw was, is zingeving een belangrijk topic geworden. Mensen zoeken nu veel meer zelf naar de morele principes, die hen moeten helpen om keuzes te maken in hun leven en dat van hun kinderen. De uitzendingen kunnen daarbij een steuntje geven, niet meer maar ook niet minder.

De discussie over het al dan niet behouden van de uitzendingen door godsdienstige en levensbeschouwelijke derden op de VRT-radio en -tv raakte opnieuw in een stroomversnelling toen recentelijk in een radio-uitzending van de evangelische omroep een dame, wiens naam ik niet ken en overigens niet wil kennen, de huidige abortuswetgeving als een georganiseerde genocide afdeed.

Die uitspraak resulteerde in een storm van protest. Maar het ging hier om uitlatingen in een uitzending door derden en de VRT droeg dus geen schuld. Toch past het om even stil te staan bij

zendingen hun huidige n blijven?

die regeling van uitzendingen door derden (voorzien bij decreet).

Al een tijdje geleden werden de uitzendingen door politieke derden afgeschaft, in plaats daarvan verscheen Villa Politica elke woensdag- en donderdagnamiddag op de buis. Dat had het voorwerp uitgemaakt van een politiek akkoord. De discussie over de eventuele afschaffing van de godsdienstige en levensbeschouwelijke derden werd toen wel overwogen maar niet doorgevoerd, onder meer omdat er op bepaalde partijen druk werd uitgeoefend om niet tot die afschaffing over te gaan.

Het resultaat is dat uitzendingen door derden tot op heden zijn blijven bestaan. De discussie laaide nog een keer op toen de islamieten erbij kwamen, omdat deze nieuwe deelnemer een effect zou hebben op de subsidiepot voor de andere zendgemachtigde verenigingen.

Op de uitlatingen van de dame in de uitzending door derden kan natuurlijk wel gereageerd worden, maar het systeem leidt er toe dat de verantwoordelijkheid uitsluitend bij de zendgemachtigde ligt, en men moet aanvaarden dat elke vogel zingt zoals hij gebekt is. Onmiddellijk rijst de vraag of men deze uitzendingen door levensbeschouwelijke derden in stand moet houden of dat men veeleer zoekt naar een oplossing zoals Villa Politica, waarin de medezeggenschap van de politieke partijen over de inhoud natuurlijk niet voorzien is, en terecht. Hebben we voldoende vertrouwen in de openbare omroep? Ik wel.

Het feit dat we eventueel moeten nadenken over een andere mogelijkheid

dan uitzendingen door derden bij de openbare omroep, doet voor mij geen afbreuk aan de hoge kwaliteit van de uitzendingen van Lichtpunt op tv of van de humanistische omroep op de radio.

Onmiddellijk rijst de vraag of men deze uitzendingen door levensbeschouwelijke derden in stand moet houden of dat men veeleer zoekt naar een oplossing zoals Villa Politica

Het is echter het één of het ander. Ofwel hou je alles zoals het is en moet je ervan uitgaan dat er een volledige redactionele vrijheid bestaat binnen die zendgemachtigde verenigingen, waardoor je dat soort nonsens dus ook moet aanhoren. Ofwel laat je aan de programmatoren van de VRT de mogelijkheid om een breed programma, met oog voor elke levensbeschouwing, te maken. Alleszins bleek toen de politieke derden nog uitzonden, dat de kijker vaak niet beseftte dat het een uitzending door derden betrof. U zult zich ongetwijfeld herinneren dat de zender van het Vlaams Blok, 'de nationalistische televisieomroep', zich gespecialiseerd had in het prediken van haat.

Het dossier over de uitzending door derden is niet van levensbelang. Niettemin moeten we daar, ook als vrijzinnige gemeenschap, open en bloot kunnen over communiceren en deze uitzendingen in vraag stellen. Deze discussie is van dezelfde orde als die over de financiering van erediensten en levensbeschouwingen in het algemeen: ofwel financier je er geen enkele

© Dodi

CONTRA

Dany Vandenbossche is Ere-Vlaams Volksvertegenwoordiger met een grote voorliefde voor cultuur. Naast het lesgeven aan de Hogeschool Gent organiseert hij optredens en tentoonstellingen. Graag kruipt hij in zijn pen, schrijft columns voor De Gentenaar en muziekrecensies voor De Geus.

ofwel probeer je een verdeling van de middelen over elke erkende godsdienst en levensbeschouwing te organiseren. We zijn in dat laatste blijven steken.

De vrijzinnige gemeenschap moet ook in dit dossier wikken en wegen en mee durven nadenken over nieuwe wegen die men bij de openbare omroep kan bewandelen voor de gelijke behandeling van erediensten en levensbeschouwingen.

Deze discussie werd ondertussen al uitgebreid, want ook de uitzending van erediensten op zondagmorgen, bijvoorbeeld de mis, stelt men vandaag in vraag. Dat zijn immers geen uitzendingen door derden, zij worden geproduceerd binnen de omroep zelf. Waarom dat niet meer zou mogen, is voor mij een non-discussie, die ons echt moet bezighouden: een geseculariseerde samenleving in het algemeen. Het is net alsof men geen gebruik kan maken van het fameuze televisiebakje waar je zelfs de uitzending van God mee kunt wegzappen.

Dany Vandenbossche

(Spelregels: de auteurs 'pro' en 'contra' nemen vooraf geen kennis van elkaars standpunt.) Nieuw! Bezoek onze website voor deelname aan de poll.

Het Betere Boek

Een uniek literair herfstevenement in Gent

Het Willemsfonds organiseert op zaterdag 6 oktober voor de tweede keer het literair festival Het Betere Boek. Gedurende de hele dag, van 11 tot 19 uur, stellen bijna dertig Nederlandstalige auteurs hun in 2012 verschenen werk voor. Dit jaar vindt het festival plaats op twee locaties, namelijk het Geuzenhuis en het Liberaal Archief, die op tweehonderd meter van elkaar liggen. De bezoekers zullen gemakkelijk van de ene zaal naar de andere kunnen gaan om op die manier hun favoriete auteurs te beluisteren.

Deze editie van Het Betere Boek staat in het teken van Louis Paul Boon, die dit jaar honderd jaar zou geworden zijn. Er is geen volledige biografie beschikbaar in 2012, maar we starten Het Betere Boek wel met passages uit *Het Geuzenboek* dat in 2012 opnieuw wordt uitgegeven. Het werk van Louis Paul Boon zal trouwens als rode draad doorheen het festival lopen, met onder meer twee tentoonstellingen en het boek van Freek Neirynck over zijn samenwerking met Boon bij het dagblad Vooruit.

Het werk van Louis
Paul Boon zal als
rode draad doorheen
het festival lopen

Verder zullen er heel wat gevestigde namen hun nieuwe werk komen voorstellen, zoals Bernard Dewulf (interviewer: Marnix Verplancke), Naima El Bezaz (interviewer: Dirk Verhofstadt), Jean Paul Van Bendegem (interviewer: Joël De Ceulaer), Herman Brusselmans (interviewer: Lynn Wesenbeek), Paul Verhaeghe (interviewer: Andreas Tirez), Youp van't Hek (onder voorbehoud), Paul Cliteur (interviewer: Dirk Verhofstadt), Koen Peeters (interviewer: Marc Reynebeau), Ann De Craemer en Jan Vantoortelboom (interviewer: Sylvain Peeters), Peter Terrin en vele anderen. Verder is er Ludo Stynen met zijn biografie over Jan Frans Willems. Sylvain Peeters interviewt de auteur en praat met hem over Jan Frans Willems, vader van de Vlaamse beweging.

Tijdens Het Betere Boek reiken we ook De Bronzen Uil (bronzen uil en een geldprijs van 5.000 euro) uit aan de auteur van de beste Nederlandstalige debuutroman van

© Hedwig Dieraert

2012. De negen genomineerden voor deze prestigieuze prijs worden begin september bekend gemaakt. Zij zullen op 6 oktober 2012 allemaal geïnterviewd worden door Friedl' Lesage (VRT). De jury bestaat naast Friedl' Lesage ook nog uit Jos Geysels, Sylvain Peeters, Dirk Verhofstadt en Marnix Verplancke. Zij delibereren op 6 oktober en maken op het einde van de dag de winnaar bekend. Daarnaast wordt de publieksprijs van De Morgen toegekend op basis van de voorkeuren van de bezoekers van Het Betere Boek. Zin om al vóór de verkiezingen uw stem uit te brengen? U kunt via de publieksprijs stemmen op wat volgens u de beste Nederlandstalige debuutroman is, en zo kans maken op één van de tien boekenpakketten.

De Bronzen Uil wordt
uitgereikt aan de auteur van
de beste Nederlandstalige
debuutroman van 2012

Ten slotte besteden we dit jaar ook aandacht aan poëzie: het werk van David Troch, Charles Ducal, Michaël Vandebril en Delphine Lecompte komt aan bod. Van deze laatste twee tonen we ook een korte *videopoem* (videogedicht). Johan De Boose leidt dit poëziegedeelte in goede banen.

De boeken van alle aanwezige auteurs zullen te koop zijn op een uitgebreide stand van Standaard Boekhandel, waar de auteurs ook zullen signeren. Het Betere Boek biedt verder een tweedehands boekenmarkt met bijzondere aandacht voor kunstboeken en antiquariaat. De Geus van

Gent, het café verbonden aan het Geuzenhuis, zal de hele dag open zijn en daar zal men ook kunnen lunchen op het festival. Na de uitreiking van de Bronzen Uil rond 18 uur volgt een gratis receptie met streekproducten.

Auteur en recensent Dirk Verhofstadt is curator van Het Betere Boek en staat in voor de programmatie. Meer informatie over Het Betere Boek kan je lezen op de website www.hetbetereboek.be. Volg Het Betere Boek ook op facebook. [com/hetbetereboek](https://www.facebook.com/hetbetereboek) en op twitter.com/hetbetereboek, en maak kans op een boekenpakket met de negen genomineerde debuten.

Dirk Verhofstadt

PRAKTISCH

Zaterdag 6 oktober 2012 van 11 tot 19 uur

Locatie:

Liberaal Archief, Kramersplein 23, Gent

Vrijzinnig Centrum Geuzenhuis, Kantienberg 9, Gent

Toegangsprijs: 8 euro, 4 euro voor jongeren t.e.m. 26 jaar

Lezers van De Geus betalen slechts 6 euro (zie onderstaande bon)

Kunst in het Geuzenhuis organiseert naar aanleiding van Het Betere Boek een literair ontbijt in het Geuzenhuis. Zondag 7 oktober praten Freek Neirynck en Pol Hoste over leven en werk van Louis Paul Boon. Ondertussen kunt u genieten van een lekker ontbijt én de Carbootjes-tentoonstelling (kleine, humoristische tekeningen van Boon die in de jaren '70 verschenen in het dagblad Vooruit). Meer info in de nieuwsbrief op pagina 46.

BON

het
betere
boek.be

2012

Lezers van De Geus krijgen met deze bon 2 euro korting aan de kassa.

ZATERDAG 6 OKTOBER 2012 11 UUR TOT 19 UUR

LIBERAAL ARCHIEF - KRAMERSPLEIN 23, GENT
& GEUZENHUIS - KANTIEBERG 9, GENT

Meer informatie op www.hetbetereboek.be

1 bon per bezoeker - Deze bon is niet cumuleerbaar met andere kortingen.

Naam:

Straat:

Postcode:

Telefoon:

Voornaam:

Nr.: Bus:

Gemeente:

E-mail:

Het kleinste hotel van Parijs

Telephone Booth Hotel, de nieuwe cd van Filip de Fleurquin

We blijven voor deze podiumaflevering – net zoals de vorige – in Gent. In Gent leeft een fantastische scene van echte rasmusmuzikanten die vaak met elkaar spelen en een aantal schitterende cd's hebben afgeleverd.

In de vorige aflevering had ik het al over Lieven Tavernier die nu samen met White Velvet optrekt en de zeer actieve singer/songwriter Bruno Deneckere in zijn band heeft. Bruno heeft in 2009 de legendarische laatste nacht van de Gentse Feesten gespeeld met zijn *schuun volk* waaronder Lieven Tavernier, Kathleen Vandenhoudt, Derek en de multi-instrumentalist Luis Marquez. Een fantastische afsluiter was dat toen. In dat zelfde jaar speelde een ander Gents fenomeen, Filip de Fleurquin, op Sint-Jacobs een zeer gesmaakte set met onder meer Filip Verneert (bekend van o.a. jazz jams in de Geus van Gent).

AMERICANA

Velen van hen wonen niet of niet meer in Gent maar hun preferentiële omgeving blijft toch wel de Gentse scene; ook HT Roberts is zo iemand. Ze hebben allemaal hun soloprojecten en worden met hun stijl vaak onder 'Americana' geklasseerd. Americana is een muziekgenre waarin een grote verscheidenheid aan artiesten wordt ondergebracht. Het genre is afgeleid van de authentieke country, folk en blues en werd in een modern kledje

gestoken. Er wordt vaak teruggegrepen naar de elementaire sfeer en grondleggers van de country muziek, zoals van countrylegende Hank Williams. Soms gebruikt men ook de term rootsmuziek, wat dan verwijst naar een iets bredere stijl naast country, folk en blues. We zouden Filip een rootsmuzikant kunnen noemen, maar zijn muziek kan men ook onder de Americana klasseren, wat hij overigens zelf doet.

Deze keer wil ik het over Filip de Fleurquin hebben die een nieuwe cd uitbrengt en daaraan een tournee gekoppeld heeft, met uiteraard een aantal optredens in Vlaanderen. Voor deze nieuwe cd met eigen nummers deed de Fleurquin opnieuw een beroep op HT Roberts, Bruno Deneckere en Niels Delvaux. De cd *Telephone Booth Hotel* is ondertussen afgewerkt en wordt in september aan pers en publiek voorgesteld.

DE FLEURQUIN

Filip de Fleurquin werd in 1955 in Gent geboren en speelde in de jaren '70 bij kindertheater Stekelbees en De Crèche Band, waarmee hij ook enkele albums uitbracht. Ongetwijfeld zullen velen onder jullie hem kennen als de frontman en bezieler van Risky Blues. Dit Belgische viertal – met naast de Fleurquin, Chris de Brakeleer op drums, Marnix Vernieuwe op gitaar en Jef Lefevre op piano – bracht twee gesmaakte albums uit. *Jumping the Blues* werd uitgebracht in 1992 en is

een weergave van een live concert in De Werf in Brugge en in 1996 verscheen dan *Doggin' around*.

Filip heeft echter ook een solo carrière uitgebouwd en staat al sinds het prille begin van de jaren zeventig op de planken. Het was Derroll Adams die hem de gouden raad mee gaf: '*wear an earring against stage fright*', wat hij ook gedaan heeft.

Derroll Adams is een monument binnen de Americana, hij nam onder meer Donovan onder zijn vleugels in het begin van diens muzikale loopbaan. Adams werd geboren in Portland, Oregon in 1925 en vertrok eind de jaren vijftig richting Europa. In 1958 vestigde hij zich in Brussel en trad tijdens de wereldexpo van '58 op met zijn geestesgenoot Ramblin' Jack Elliott, waarmee hij in de voorgaande jaren reeds veel gespeeld had. Hij was een graag geziene gast in café De Welkom in de Kleine Beenhouwersstraat in Brussel. In het begin van de jaren zeventig ontmoette hij in Gent Walter De Buck. Derroll Lewis Thompson, zoals hij echt heette, overleed in 2000 in Antwerpen na een rijk gevuld en woelig leven. Hij is voor de Americana singer/songwriters een belangrijke naam en zijn invloed op de hedendaagse muziek kan niet onderschat worden. Zijn muziek is verkrijgbaar op cd en blijft boeien.

A MONKEY ON A WOODEN HORSE

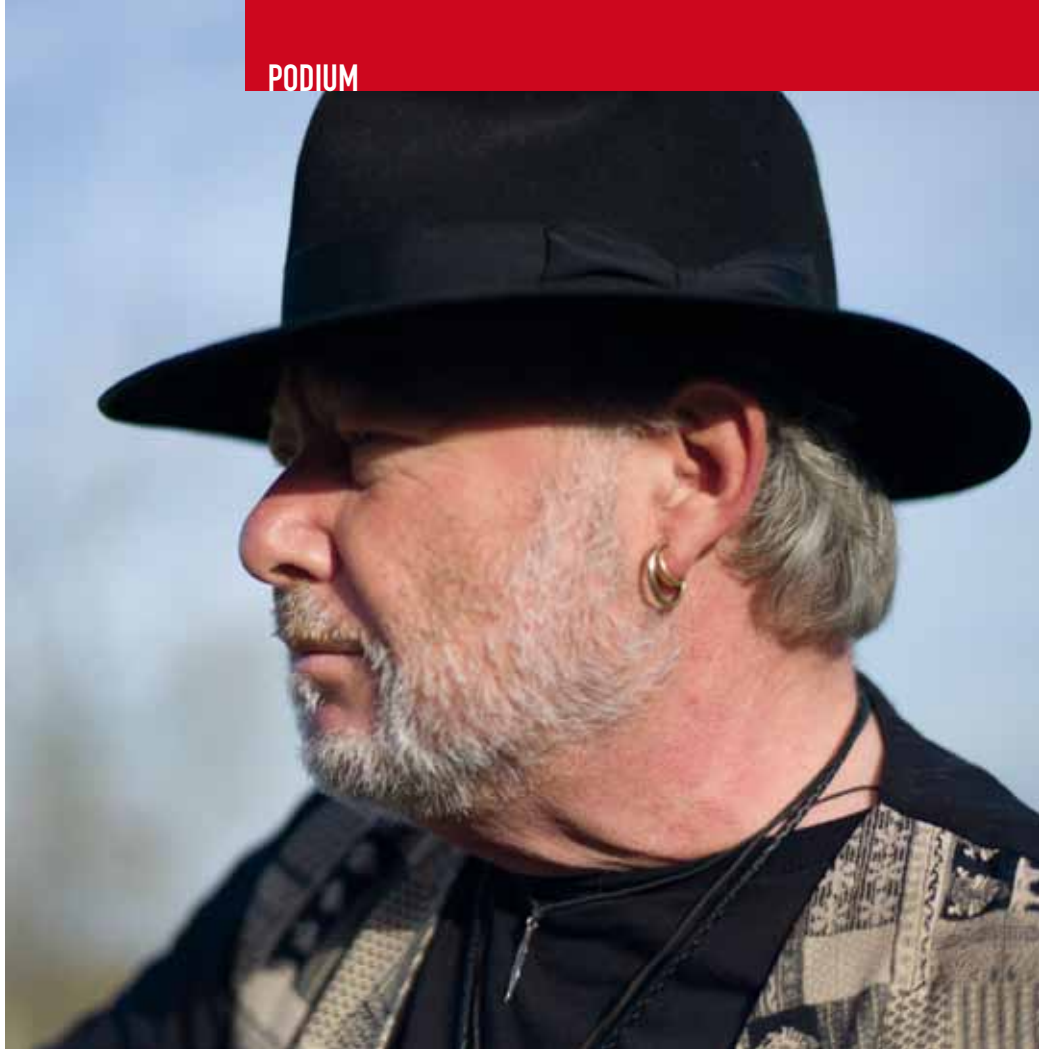
De eerste solo-cd van Filip de Fleurquin, *A Decent Job*, verscheen in

2002. In 2007 volgde *Demosongs 2007*. In 2010 verscheen dan *A Monkey on a Wooden Horse*. Op aandringen van HT Roberts dook de Fleurquin uiteindelijk toch weer de opnamestudio in met deze wondermooie cd – ook door de pers zeer goed ontvangen – tot gevolg. Naast Bruno Deneckere, HT Roberts en Niels Delvaux speelt Peter Croonenberghs accordeon op dit zeer genietbare album, waarmee de Fleurquin een eervolle vermelding kreeg in de Americanacharts.

Ook de soloprojecten van Bruno Deneckere en HT Roberts lonen de moeite. HT Roberts – of Herman Temmerman – bracht diverse albums uit, waarvan de laatste *Spirit Level* uit 2010 een aantal pareltjes bevat zoals *Picasso on the Beach*. HT Roberts is overigens ook live een zeer goede performer. Hij verdiende ook zijn sporen als producer.

Bruno Deneckere is een Gentse coryfee, die live een absolute topper is. Hij startte zijn muzikaal avontuur met The Pink Flowers, waarmee hij een drietal cd's uitbracht en ging in 1998 solo. Zijn laatste cd *Walking on Water* (2011) is ronduit fantastisch, met het nummer *Captain of my Ship* als kers op de taart.

Het samengaan van al dit talent kon niet anders dan van *A Monkey on a Wooden Horse* een fantastisch album te maken. de Fleurquin had de smaak terug te pakken en dook dit jaar weer de studio in met dezelfde *compagnons de route* en dat levert ongetwijfeld weer een goed album op. Het titelnummer *Telephone Booth Hotel* verwijst naar een situatie die Filip kon gadeslaan vanuit een hotelkamer in Parijs. Hij schrijft daarover: 'Van op het balkon van onze kamer in Parijs kon ik een clochard iedere avond, zonder om te zien, naar zijn telefoonhokje op de hoek zien sloffen. Kartonnen doos als matras, een oude winterjas als deken en de rest van zijn spullen vakkundig opgeborgen in een blauw-rood-witte tas van Tati, de drukbezochte low budget winkelketen aan de Boulevard de Rochechouart. Een eigen plek voor de nacht. Niemand nodig, niemand

Filip de Fleurquin © Patrick De Coninck

welkom. Hotel compleet'. Dit leverde een krachtig nummer op. Het album werd live opgenomen, gespeeld en gezongen in maart 2012 en afgewerkt in april en mei. Anders dan bij de akoestische plaat *Monkey on a Wooden Horse* werd gebruik gemaakt van elektrische gitaren, omnichord en sterk aanwezige drumpartijen.

DE BLUES IS NOOIT VERAF

'Het is een *dark and dangerous* plaatje geworden', zegt HT Roberts erover. Een beetje majeur, een snuifje mineur, soms iets tussenin en altijd oprecht uit het hart. Deze cd blijft zo toch een typische de Fleurquin-plaat. De song komt eerst, de muziek staat steeds in dienst van het geheel. De traditie van de verteller, de blues, is nooit veraf. de Fleurquin zegt er zelf over dat het moeiteloos in het Americanaschuifje past, en wie ben ik om hem tegen te spreken.

Niels Delvaux, Bruno Deneckere, HT Roberts en Filip de Fleurquin zijn vriendenmuzikanten met meer

dan bijzondere aandacht voor het nu, zonder de roots en traditie van de country, blues en folk uit het oog te verliezen. In dit project hebben ze elkaar als muzikanten teruggevonden. Deze nieuwe cd is te verkrijgen bij de Fleurquin, tijdens de optredens en in platenzaken zoals Music House in Oudenaarde, Dune en Fnac in Gent.

Het album wordt voorgesteld en live uitgevoerd door het viertal, aangevuld met Serge Bakker op bas en gitaren. Zoveel talent samen op het podium kan niet anders dan een spetterende performance opleveren. (zie www.filipdefleurquin.be)

de Fleurquin is met zijn muzikale vrienden te zien in Hansbeke in Arscene op 7 september, op 8 september op het Giraf Festival in Sint-Denijs-Boekel, op 15 september Bij De Vieze Gasten in Gent, donderdag 20 september in Brussel op AB broodje Brussel Music Village en op 29 september in de Fnac in Gent.

Dany Vandenbossche

Einstein, versies één, twee en drie

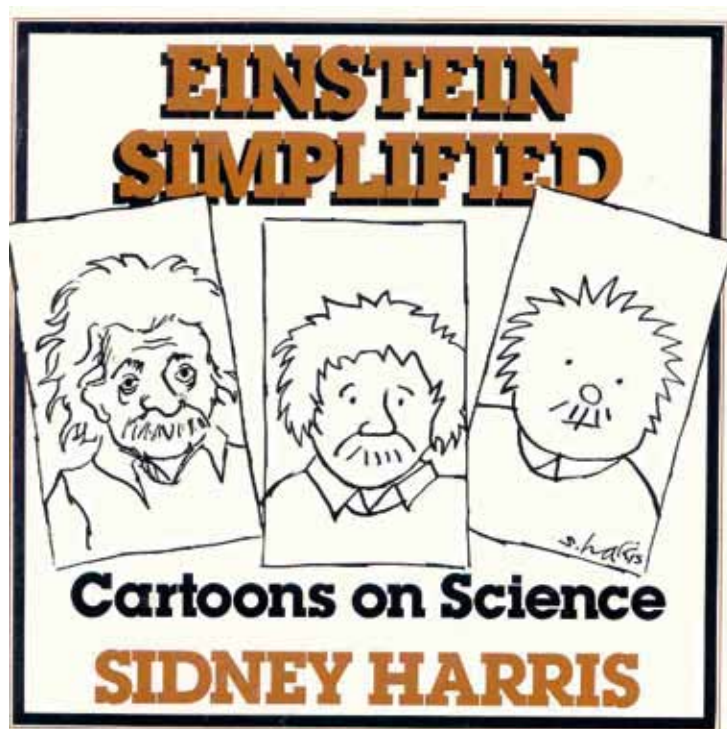
Samen met Kurt Defrancq brengt Jean Paul Van Bendegem een theatervoorstelling, geïnspireerd op een waargebeurde ontmoeting tussen Einstein en Ensor in ons Vlaamse kuststadje De Haan. Ook Kurt en Jean Paul ontmoeten elkaar in datzelfde restaurant, *Au coeur volant*. Niet gehinderd door de aanwezigheid van potentiële kijkers, spreken de professor en de acteur vrijuit over leven, liefde en werk. Vermits beiden goed van de tongriem zijn gesneden, zorgt hun ontmoeting niet alleen voor verbaal vuurwerk maar ook voor poëtische *amuse-gueules*, die trouwens vakkundig bereid worden door chef, regisseur en acteur Herwig Deweerdt. Zo kan je binnengluren in de interne keuken van kunst en wetenschap, Ensor en Einstein, maar mag je vooral proeven van de bekentenissen van twee heren 'Qui ont le talent d' être vieux sans être adulte.'

Naar aanleiding van zijn debuut op het podium, stelt Jean Paul Van Bendegem Einstein aan ons voor.

EINSTEIN SIMPLIFIED

Sidney Harris is een gevierd Amerikaans cartoonist die van wetenschap, wiskunde en technologie zijn specialiteit heeft gemaakt. Op zich is het al bijzonder verrassend dat er grappen en grollen kunnen geproduceerd worden over zulke eerbare en toch niet eenvoudige onderwerpen.

Wat valt er zoal te lachen met wiskunde, zal men zich terecht afvragen? Veel, heel veel is het antwoord, maar dat is niet het onderwerp van deze bijdrage. Zoals altijd, is de *proof of the pudding in the eating*, dus kan ik de lezer alleen maar aanraden om Harris' bundel *You want proof, I'll give you proof!* aan te schaffen.

© ScienceCartoonsPlus.com

Je zal zien, het wordt een smakelijke maaltijd. Ik wil het wel hebben over een cartoon waarop Einstein wordt afgebeeld. De titel van de cartoon luidt *Einstein Simplified*, ook de titel van een andere, uiteraard even grappige bundel.

Je ziet drie prentjes. Links een vrij gedetailleerde afbeelding van Einstein, in het midden een wat vereenvoudigde voorstelling en rechts een kinderreductie. Bij het bekijken van die cartoon kwam ik op de gedachte – en die wil ik hier kort verder uitwerken – dat we eigenlijk van Einstein, wie hij geweest is en wat zijn betekenis mag geweest zijn, ook zulke verschillende voorstellingen hebben.

Daarbij is de eenvoud van de versie vrij goed gecorreleerd met de diepgang ervan. Er is een oppervlakkige, vrij algemeen gedeelde versie, een tweede, voor wetenschappers relevante versie en een derde die ik met groot genoegen wil toeschrijven aan filosofen, sociologen en historici. Vooral wanneer ze zich met (de ontwikkeling en de kenmerken

van) de wetenschappen bezighouden.

Laat ik ze kort presenteren zodat de zaak wat duidelijker wordt.

EINSTEIN, EERSTE VERSIE

Einstein verschijnt hier als het prototype van de wetenschapper. Hij is geniaal met alle kenmerken die daarmee samenhangen: verstrooid, altijd met formules bezig (iedereen zegt toch spontaan bij het horen van de naam Einstein, $E = mc^2$, maar je vraagt best niet door), niet de minste aandacht voor uiterlijke verschijning (geen sokken dragen, een koord als broekriem en nog van dat fraais), zeker geen aandacht voor het vrouwelijke schoon (daarom wordt er vaak gesproken over een ontmoeting tussen Einstein en Marilyn Monroe, het perfecte brein en het perfecte lichaam tezamen, fictief in beeld gebracht door Nicholas Roeg in zijn film *Insignificance* uit 1985).

Eigenlijk wel een eenzaam mens, als het ware opgesloten in het eigen hoofd, een *Einzelgänger*, om deze mooie term te gebruiken. Was het niet dat het niet waar is, je zou denken dat Professor Zonnebloem op hem gebaseerd is (in werkelijkheid was het Auguste Piccard, wetenschapper-ontdekker-explorator).

EINSTEIN, TWEEDE VERSIE

Nu zien we Einstein die als briljant fysicus behoort tot een gemeenschap van andere, eveneens briljante fysici waarmee hij regelmatig samenkomt en gedachten, ideeën en suggesties uitwisselt, zowel over werk in voorbereiding als afgerond werk. Dus zeker geen *loner* of eenzaam mens.

Een van de gekendste momenten waarop ze elkaar ontmoetten, waren zonder enige twijfel de Solvayconferenties die in België plaatsvonden. Op één enkele foto staan zo goed als alle Nobelprijzen fysica bij elkaar.

Men zal ook de variatie in zijn werk beklemtonen: zowel over het curieuze gedrag van het foton en over de Brownse beweging, als over de speciale en algemene relativiteitstheorie en over kosmologie. Overigens is ' $E = mc^2$ ' in dit verband niet noodzakelijk iets bijzonders: het is een gevolg van de basisvergelijkingen van de speciale relativiteitstheorie, net zoals de afbuiging van het licht in de nabijheid van een zware massa volgt uit de algemene relativiteitstheorie.

En sommigen zullen niet nalaten om te vermelden dat hij zich ook eens grandioos heeft vergist met een fameuze constante ...

EINSTEIN, DERDE VERSIE

De Einstein die we nu beschrijven, is een mens van vlees en bloed.

Iemand die in een welbepaald land opgroeide, met welbepaalde verwachtingen, behorende tot een welbepaalde cultuur (met name de Joodse wereld). Dit zou zijn leven voor een groot deel bepalen, zeker toen de nazi's in de jaren dertig aan de macht kwamen.

Einstein kon, onder andere via De Haan in ons eigen kleine landje, ontsnappen naar de Verenigde Staten, waar hij ook niet helemaal van harte wordt ontvangen. Ook genieën kunnen verdachte sympathieën hebben, zo oordeelden de FBI en andere commissies.

Hij was de man aan wie men zou vragen om de eerste president van Israël te worden (en die in alle wijsheid heeft geweigerd). Hij is ook de man die, als overtuigd pacifist, mee betrokken is geweest (akkoord, slechts zijdelings) in de ontwikkeling van de atoombom.

Dat vlees en bloed vertaalde zich ook in een bijzonder complexe en moeilijke relatie met de vrouw. Kortom, Einstein, niet boven zijn tijd verheven, maar wel degelijk een kind ervan. En, niet te vergeten: ook zonder hem zou de relativiteitstheorie er zeer waarschijnlijk wel gekomen zijn. Zoals men zo mooi zegt, het hing in de lucht (en daar is een wetenschapsfilosofische verklaring voor).

Gesteld dat mijn verhaal min of meer steek houdt, dan dringen zich een hoop vragen op. Waarom hebben we zo'n verschillende versies in omloop? Hoe komt het dat er überhaupt een vereenvoudigde versie bestaat? Anders gezegd, hoe is Einstein in het brede culturele leven binnengedrongen? Zijn er nog andere versies te vinden?

Stuk voor stuk fascinerende vragen om aan te pakken, maar ik zou willen eindigen met een vaststelling en een daaraan gekoppelde vraag: een complexere versie is duidelijk geen uitbreiding van een eenvoudiger versie. Je vindt wel elementen terug maar elke versie vertelt echt wel een ander verhaal.

Zou de eerste versie een reductie zijn van de tweede en derde versie, dan lijkt het evident dat de eerste versie min of meer bepaald wordt door die complexere versies. Maar, als dat niet zo is, zijn andere eerste versies mogelijk? Of, korter uitgedrukt: waarom leeft dát vereenvoudigd beeld van Einstein in de brede cultuur en geen ander? Of, simpelweg kort en krachtig uitgedrukt: waarom leeft dit beeld van de wetenschap in de brede cultuur en geen ander? (Oefening: vervang wetenschap door kunst en vervang Einstein door, laat ik een willekeurig voorbeeld kiezen, James Ensor en je zal verrast zijn hoe gelijklopend het verhaal zal zijn).

Jean Paul Van Bendegem

INFO:

Einstein, versies één, twee en drie ging van start op 1 augustus in De Haan. Dit najaar komt de voorstelling ook tot in Gent. Surf regelmatig naar www.vermeulenfonds.be voor extra informatie en speeldata.

Waarover ik het niet wou hebben

Beste lezer,

Nog enkele weken te gaan op het moment dat dit leesvoer onder uw hongerige blik komt en dan weten we wie ons de volgende zes jaar op gemeentelijk niveau zal terroriseren. Zelf werd ik door vrijwel alle bestaande en in oprichting zijnde partijen gepord om op hun verkiezingslijst te fungeren en uiteindelijk bezweek ik voor de meest progressieve, vrijdenkende, licht anarchistische en het dichtst bij ons vrijzinnig-humanistisch gedachtegoed aanleunend kartel. Ik mag geen namen noemen; de hoofdredacteur heeft mij bezworen dat er voortaan in De Geus met géén woord meer over politiek mag worden gerept, of het zou over het Vlaams Belang (geen pardon), NV-A, Open Vld, CD&V, Groen of sp.a moeten gaan. Maar goed, daar mag ik het dus niet over hebben.

Wat wel interessant is: ik schonk in een gulle bui aan enkele vriendinnen een gratis abonnement op De Geus, in de hoop dat onze oplage nu eindelijk deze van Story of Dag Allemaal zou overtreffen. De eerste reacties waren bemoedigend: 'Ik heb de zware geuzenkost door mijn strot gewrongen en was echt heel blij dat er nog een Willem de Zwijger was om een beetje te lachen'. Zo wil ik het horen! En verder: 't Is goed in 't eigen hert te kijken... zeg dat eens aan een paar serieuze vrijzinnige mannen van de redactie?'. En deze: 'Olala wat een energie om te bewijzen dat God niet bestaat. Non de dju. Dat is ongeveer vechten tegen de fantasie, tegen de poëzie, tegen de wolken. Ook tegen de bierkaai'. En nog ééntje: 'Waar komt al dat denken in jullie tijdschrift vandaan?' Vriendinnen die niet verlegen zitten om een tongdraai min of meer. Maar daar wou ik het niet over hebben.

Wat wel ongelooflijk fascinerend is: de altijd maar verder om zich heen grijpende babyboom. Je kan geen writers block feestje meer aflopen of je moet je een weg banen door de schare hoogzwangere vrouwen. Alleen al het afgelopen jaar heb ik een fortuin besteed aan vrijblijvende stortingen op rekeningnummers van pas geboren toekomstige ADHD'ers, autistjes en hoogbegaafden. Ik weiger nog babyborrelbezoeken af te leggen: te ondermijnend. Op tropische regentuinfeestjes wemelt het van peuters, kleuters en andere lolbroekjes die met iele kreten driftig veel te kleine zwembadjes induiken en springkastelen teisteren. Steevast gaat de common talk bij jonge koppeltjes over hoeveel kinderen ze nog aan de rij willen toevoegen. Het landelijk gemiddelde streefcijfer ligt nu tussen drie à vier oorwurmen per gezin. Nimmer

© Pop Studio Fotografico

werden zoveel volumewagens en ruim uitgemeten breaks verkocht. Maar eigenlijk wou ik het daar niet over hebben.

Maar toch, ook in onze kringen! Etienne Vermeersch, in zijn nobele zoektocht naar waarheid, is een roepende in de woestijn. Van niets naar iets en van iets naar niets: wie drukte ooit treffender ons noodlot uit? 'De zogenaamde wet van de demografische transitie, dus dat het geboortecijfer daalt bij toenemende economische ontwikkeling, is hier en daar wel uitgekomen, maar is absoluut geen wet van Meden en Perzen (Dirk Verhofstadt, *In gesprek met Etienne Vermeersch*, p. 344). Al bij al doen de Chinezen het veel beter dan wij. De Bond van de Kroostrijke Gezinnen (al lang afgeschaft – dachten we) moet het mekkerend gadeslaan: haar ledenaantal neemt een astronomische omvang. Op de vraag hoe de zevende zwangerschap van zijn vrouw was verlopen, antwoordde laatst nog een jonge vriend vrolijk: 'bij mij is alles er vlot uitgekomen'. Ja zeg. Die gasten liggen duidelijk niet wakker van onze steeds zwaardere ecologische voetafdruk, terwijl ik, oudere, nauwelijks nog een pas durf te verzetten.

Ik heb zo mijn eigen theorie over die ongebreidelde voortplantingslust bij de jongere generatie. Dat mag ik in een magazine zoals het onze absoluut niet zeggen, maar gelukkig is dit een column en in een column mag alles, en de lezer die dit in twijfel trekt is iemand zonder gevoel voor humor. Welaan: zou het niet kunnen dat de exponentiële geboortegolf in onze gewesten simpelweg een onbewuste reflex is tegen de in onze contreien oprukkende islam? Ik heb niet gezegd 'eigen volk eerst', maar ook dat moet kunnen. Eigenlijk wou ik het daar helemaal niet over hebben.

Willem de Zwijger

© Michiel Hendryckx

Uitgekamd

Jozef Deleu raakt aan de eindigheid

De dichter Jozef Deleu (Roeselare 1937) publiceert zonder haast. Dat slechts drie jaar na *Onbeschut* (2009) een nieuwe bundel voor ligt, *Overboord* (Van Halewyck/ Leuven, Van Gennep/ Amsterdam), mag een verrassing heten.

Hij schrijft ook zonder haast. En met mate. *Overboord* – de niet mis te verstane titel geeft aan dat de thematiek van de nieuwe bundel in het verlengde ligt van de vorige – bevat drie cycli (*Beelden, Leven, Overboord*) van elk elf gedichten. Enkele daarvan tellen niet meer dan tien woorden. Zo ook het eerste, *Taal*, een invocatie die ook een verlangen naar communicatie insluit.

Soberder kan wel niet. Brede beeldspraak en weelde van woorden zijn overigens nooit kenmerken van Deleu's poëzie geweest. Al het overbodige wordt overboord gegooid, uitgekamd, zoals dat in *Schurft* even efficiënt als summier wordt gezegd: 'de schurftmijt / weekert / in de woorden // een voor een / vrezen zij / de kam'.

Ook *Schrijven* is een poëticaal gedicht, een 'vertoog over de methode', waarin het hoe en meteen ook het waarom in vier strofen van drie regels worden verwoord: 'woord / voor / woord // troost / bedenken / in tekens // verzonken / leven / herbeleven // essentie / zonder / overdaad'. In de laatste strofe typeert de dichter in drie woorden heel precies zijn poëzie: 'essentie zonder overdaad'. Consequent is het *less is more*-principe toegepast; eenvoud heerst tot in de typografische schikking: geen hoofdletters (behalve de titels), geen leestekens.

Enkele intense beelden vallen op: 'achter de hand / fluit de nacht / op de dag' en deze synesthesie: 'hij hoort / haar kijken / door het raam'.

Deleu gebruikt geen grote woorden en hij etaleert ook geen grote gevoelens. De emotie die de dichter ervaart als hij ziet dat ook het huis van zijn moeder – een huis dat overigens nooit haar eigendom was – wordt verkocht, is met een haast pijnlijke scherpte vastgelegd: 'alles / heb ik / te koop / zien staan // ook het huis / van mijn moeder / dat ze nimmer / bezat'. Deze kale constatering heeft een onnadrukkelijke sociaalkritische connotatie.

Ook de vaderfiguur – aan wie Deleu eerder zeer sterke gedichten heeft gewijd – komt ter sprake, hier opnieuw in gezelschap van paarden: 'vader hangt / tussen twee paarden / hoog / in de lucht // hij schreeuwt / te zien / aan de stand / van zijn mond // hij vreest / de donder / de toorn / van een wonder'.

Deleu heeft de leeftijd der sterken bereikt, dat betekent dat hij vaak wordt geconfronteerd met ziekte en dood. Daarvan vinden we de neerslag onder meer in *Troost*, het laatste gedicht van de eerste cyclus, een metafoor voor het verdorrende leven dat nog aan een grashalm hangt, dat nog hecht aan een gefluister: 'er is / geen andere / dan schrale / troost // rivier die / uitdroogt / gras dat / ritselt / in de bedding'.

Ook de cyclus *Leven* loopt niet over van vreugde en overmoed: 'zo / eenzaam / zijn / de bloemen // dat ze / bloeien / uit / gemis'. Er is *Landelijk*

TAAL

spreek
mij aan

bekrachtig
mijn bestaan

meer
in mij aan

leven: 'in de stal / waar varkens / slapen // schurken / jongens tegen / meisjes aan', ze komen klaar, maar 'in het tolhuis / staat de kist / opgebaard'.

In het verlengde van dit eindigheidbesef ligt de metafysische vraagstelling van *Heelal* waarmee de titelcyclus begint: 'oneindig / sterven / de dingen // een voor een / gaan zij / ervan door // om verloren / of herboren / verder te bestaan'. In het voorlaatste, *Weg*, wordt gesteld dat er niet meer zijn erger is voor de levenden dan voor de doden. Het slotgedicht van de bundel, *Kringen*, verwoordt op unieke wijze hoe het ouder worden voelt: 'kringen / worden / wijder en wijder / met de tijd / lijkt het / of je raakt / aan de eindigheid'. Blijkens het aan Seneca ontleende motto 'Laat het lot ons voorbereid aantreffen, klaar om te gaan' zal de dood de dichter niet verrassen. Zijn confrontatie met de dood heeft intussen wel een heel knappe bundel opgeleverd. Waarin overeenkomstig de thematiek, kleuren geluidsevocaties tot een minimum zijn beperkt.

Renaat Ramon

Een lesje leren

Onderwijs is een van de belangrijkste dingen in het leven. Je zou dus denken dat mensen die anderen kennis bijbrengen met heel veel erkentelijkheid benaderd worden. Misschien was dat heel lang geleden zo, maar ook in de klaslokalen is de tijd niet blijven stilstaan en voelt men beter dan elders de hartslag van een woelige samenleving. De twee besproken films zijn hiervan dan ook een 'schoolvoorbeeld'.

Monsieur Lazhar

Monsieur Lazhar, een gedistingeerde veertiger van Algerijnse komaf, moet zijn land ontvluchten.

Terwijl Canada zijn asielaanvraag behandelt, versiert hij een baan als leraar in een lagere school in Québec. Lazhar vervangt er een lerares die stierf door zelfdoding: ze verhing zich in haar eigen klaslokaal.

De jongeren uit zijn klas worstelen met het opgelopen trauma, maar van hogerhand mag Lazhar er zich niet in mengen. De directrice denkt alles te kunnen oplossen door de klas in een nieuw kleedje te steken en doet beroep op een specialist om de klas herin te richten.

Leerlingen Alice en Simon, die het lijk van hun geliefkoosde juf met eigen ogen hebben zien bungelen, zijn er mentaal het ergst aan toe. Alice probeert Simon een schuldgevoel aan te praten omdat ze de dood van haar juf geen plaats kan geven. Monsieur Lazhar, die deze onderhuidse spanningen voelt en merkt dat de onderlinge vriendschap een stevige knaauw krijgt door al het geruzie, kan niet meer lijdzaam toekijken. Hij heeft zelf veel ervaring met rouw en omgaan met verlies. Zonder hen een rad voor de ogen te draaien gaat hij diepgaande, maar vooral hartverwarmende gesprekken met hen aan.

Zowel leerkracht als leerlingen hebben een levensgroot trauma te verwerken en trekken zich hierdoor aan elkaar op. Monsieur Lazhar slaagt erin zijn leefwereld als Arabische asielzoeker te koppelen aan die van zijn assertieve, maar ook gevoelige, leerlingen.

Deze humane prent gaat niet alleen over rouwverwerking maar snijdt ook, op een amusante manier, een hedendaags aspect van het onderwijs aan. Leerkrachten voeren bijvoorbeeld discussie over hoe je met leerlingen moet omgaan: mag een leerkracht zijn leerlingen nog een tik verkopen wanneer ze stout zijn, of eens knuffelen wanneer ze het nodig hebben? Wat de gymleraar de uitspraak ontlokt: 'tegenwoordig moet je kinderen behandelen als radioactief afval - niet aanraken!'

© Cinebel

In deze buitengewoon intelligente film wisselen humor en ernst elkaar doeltreffend af. De vanuit Parijs opererende Algerijnse komiek en schrijver Mohamed Fellag schittert in de titelrol.

Monsieur Lazhar van Philippe Falardeau was samen met *A Separation* van de Iraniër Ashgar Farhadi en onze eigen *Rundskop* van Michaël R. Roskam, genomineerd voor de Oscar voor Beste buitenlandse film 2012.

Monsieur Lazhar, regie: Philippe Falardeau, met Mohamed Fellag, Sophie Nélisse en Emilien Néron. Canada, 2011, 94 min.

Detachment

Tony Kaye, die we nog kennen als regisseur van *American History X*, sleurt ons mee in het weinig benijdenswaardige leven van interim literatuurleraar Henry Barthes (Adrien Brody). Bij de start van de film begint hij aan zijn zoveelste tijdelijke betrekking.

In een probleemschool in New York wordt hij geconfronteerd met leerlingen waarbij de etters uit *Entre les murs* (2008) of *Blackboard Jungle* (1955) in het niet vallen. In de klaslokalen hangt een agressieve sfeer, de studenten kaffen de uitgebluste leerkrachten uit, de directrice (Marcia Gay Harden) zit op de schopstoel, op het maandelijkse oudercontact daagt geen enkele ouder op, de voorbeeldige schoolpsychologe gaat door het gepest en de onverschilligheid van de tieners door het lint, waardoor ze zelf morele bijstand nodig heeft ... en de rest van het lerarenkorps zit stevig onder de tranquilizers en antidepressiva.

Het scenario schetst een hallucinant beeld van de slechte staat waarin het Amerikaanse schoolstelsel zich bevindt

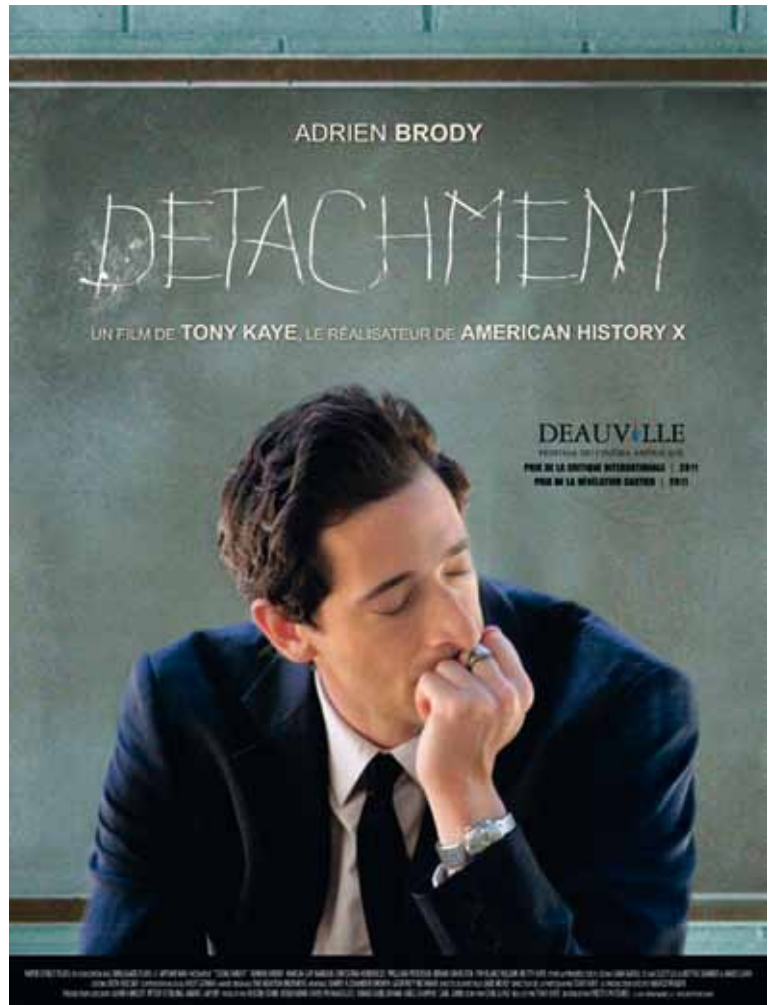
Henry Barthes heeft z'n ambities opgeborgen om ooit een groot schrijver te worden en laat zich nu door *high schools* inhuren om lespakketten van langdurig afwezige leerkrachten op te vangen.

Hij weet de leerlingen betrekkelijk snel voor zich te winnen. Maar de alledaagse drama's van zijn volwassen collega's blijken onoverkomelijk te zijn.

De film stapelt ondraaglijk veel ellende op elkaar. De figuur van de droevig ogende Barthes dwaalt hierin rond als een weldoener die zich niet enkel het lot van een gepeste leerling aantrekt, maar ook dat van zijn demente grootvader en van een afgerammeld tienerhoertje. En intussen worstelt hij nog met de herinnering aan de zelfdoding van zijn moeder, ooit een incestslachtoffer.

Het scenario van Carl Lund bulkt van de goede bedoelingen en schetst een hallucinant beeld van de slechte staat waarin het Amerikaanse schoolstelsel zich bevindt. Zelfs ouders en lesgevers blijken niet meer geïnteresseerd te zijn om kinderen te wapenen voor de volwassenheid, met alle gevolgen van dien.

Naast de indrukwekkende, ultra-ingetogen vertolking van Brody springt vooral de losse visuele aanpak van regisseur Tony Kaye in het oog: zijn stijl is hard realistisch, maar de geanimeerde krijtbordtekeningen die zo nu en dan opduiken en de prachtige dialogen geven aan de film dan

© Cinebel

weer een verrassende poëtische touch.

Echt geslaagd zijn de onverwachte ironische momenten, zoals James Caan die al rappend door de gangen loopt om een onbeleefde student op zijn plaats te zetten: 'Armfuck that shit up tight, motherfucka!' Of wanneer diezelfde Caan een veel te uitdagend gekleed meisje een toekomst als nymfomane uit het hoofd probeert te praten, door haar te confronteren met een foto van een door gonorroee aangetaste vagina. Of wanneer Barthes op een bepaald moment tegen zijn studenten briest: 'You are the victims of a marketing holocaust!'

Wanneer je over een groot incassersvermogen beschikt en eventueel een job in probleemscholen ambieert, kan je deze film misschien echt op waarde schatten.

Detachment, regie: Tony Kaye, met Adrien Brody, James Caan en Christina Hendricks. Verenigde Staten, 2011, 94 min.

André Oyen

JAAP KRUIHOF

Teksten voor de toekomst

Geselecteerd en ingeleid door
Rik Pinxten, Ronald Commers
en Luc Desmedt (red.)

Jaap Kruithof stierf in 2009. Hoewel hij geen BV was die zijn kunstjes opvoerde in de commerciële media, kent zowat half Vlaanderen en Nederland hem. Hij had vele vrienden, maar misschien nog meer vijanden. Kruithof was immers een radicale denker en lokte daarom vaak heftige reacties uit.

Eric Goeman wijst er in de epiloog van *Teksten voor de toekomst* op dat er meteen na de dood van Kruithof een aanval kwam op zijn militante denken: 'Op Facebook werden pogingen gedaan om hem meteen te verguizen, te vernietigen, belachelijk te maken. [...] Nauwelijks enkele minuten nadat de dood van Jaap in het radionieuws werd gemeld, verschenen allerlei blogs waarin de miljoenen doden onder Mao Zedong en Stalin, de verloedering van de seksuele zeden, het wangedrag van te libertair opgevoede kinderen en het verval van het Vlaamse gezin allemaal in de grote schoenen werden geschoven van deze 'dogmatische' denker.'

EEN LIJVG OVERZICHTSWERK

Samen met Leo Apostel was Kruithof de stichter van de opleiding Moraalwetenschap aan de Universiteit van Gent. In de hoedanigheid van professor Moraalfilosofie heeft hij met zijn progressieve visie op mens en maatschappij generaties studenten beïnvloed en gevormd. Drie redacteuren – Rik Pinxten, Ronald Commers en Luc Desmedt – hebben nu een keuze gemaakt uit zijn oeuvre en die gebundeld in een lijvig overzichtswerk. Daarbij werden drie criteria

gebruikt. Ten eerste werd niet het zuivere academische werk van de auteur gekozen, maar wel de teksten die zijn engagement laten zien: zijn oproep tot morele verantwoordelijkheid, democratische inzet en respect voor mens en natuur. Het tweede criterium sluit daarbij aan: de samenstellers wilden teksten publiceren die op de een of andere manier visionair zijn. Ten derde werden de teksten van Kruithof tegen het licht van de actualiteit gehouden: welke teksten zijn vandaag nog relevant voor nieuwe generaties? Aan de hand van deze criteria werden nu een aantal van Kruithofs teksten opnieuw gebundeld, niet enkel als een eerbetoon aan de invloedrijke filosoof, maar ook in de hoop dat het radicale politieke, filosofische en ecologische denken van hem nieuwe generaties kan inspireren.

ANTIKAITALISME EN ECOCENTRISME

In zijn politieke filosofie was Kruithof een radicale tegenstander van het kapitalisme. Toch is hij geen klassieke marxist omwille van twee redenen. Ten eerste omdat voor hem de hoofdtegenstelling op klas-sengebied de antithese tussen het rijke Noorden en het arme Zuiden is. In *Arbeid en lust* uit 1984 schreef Kruithof: 'Waar het op aankomt is alle problemen te benaderen vanuit het bestaande wereldsysteem en daarin de hoofdtegenstellingen te ontdekken. Dit totaliteitsdenken ontbreekt doorgaans bij de westerse marxisten.' Ten tweede – en hier loopt de politieke filosofie van Kruithof naadloos over in zijn breder filosofisch denken – wordt een bekrompen humanisme, dat de mens verheft tot maat van alle dingen, aangevallen. Niet de mens, maar de totaliteit is de maat van alle dingen. Meteen zien we hier al de twee belangrijkste thema's van het filosofische werk van Kruithof: zijn antikapitalisme en zijn ecocentrisme. Beide stellingen zijn radicaal en Kruithof was niet bereid enig compromis te sluiten. Al in 1974 zegt hij in een interview: 'Ik geloof dat deze planeet zal vergaan als het kapitalisme blijft bestaan. Dat is een zeer zwaar oordeel, maar ik ben er innerlijk van overtuigd. De wereldproblemen kunnen niet opgelost worden tenzij het kapitalisme wordt omvergeworpen, kapotgemaakt. Hoe dat moet gebeuren is iets anders.' Tegenstanders van Kruithof hebben altijd dergelijke passages aangeduid om zijn zogenaamde ongenueerde denken aan te tonen. Op een bepaald punt hebben die critici gelijk: Kruithof poneert veel, geeft enkele degelijke argumenten, maar onderbouwt zijn betoog zelden met harde cijfers of verwijzingen naar de nieuwste vakliteratuur. Het is dan ook ietwat ongenueerd dat de samenstellers van *Teksten voor de toekomst* net wijzen op het analytische karakter van Kruithofs denken: zijn vermogen om de veronderstelde evidenties in de argumentatie punt voor punt onderuit te halen.

In het deel van het boek waarin de ethische kwesties aan bod komen – met een inleiding van Ronald Commers –

wordt gewezen op Kruithofs kritiek op gangbare antropocentrische benaderingen. 'Niet de mens is de hoogste en laatste waarde, maar het planetaire systeem waarvan hij deel uitmaakt.' En nog: 'Uit het feit dat de mens het enige valoriserende wezen is op onze planeet volgt niet dat hij de enige intrinsieke waarde is.' Kruithof sprak zelfs over atheïstische religiositeit om zijn standpunt te verduidelijken omdat het religieuze altijd intrinsiek verbonden is met de totaliteit.

KUNST EN ETHIEK

Dat de samenstellers hun werk grondig hebben gedaan, mag blijken uit het feit dat ze ook – in een derde deel van het boek – aandacht hebben besteed aan Kruithofs passie voor muziek en cultuur. Belangrijk is, zoals ook al uit zijn ethisch denken is gebleken, zijn strijd tegen het relativisme. Kruithof moest niets weten van het populaire maar weinig doordachte adagium dat over kleuren en smaken niet te twisten valt. Integendeel: kunst heeft

een intrinsieke schoonheid zodat het onmogelijk is op basis van een persoonlijke smaak te oordelen over muziek in het bijzonder en kunst in het algemeen. 'De kwaliteit van ons cognitieve vermogen kan slechts gehandhaafd worden als we samen beschikken over maatstaven inzake waarheid en onwaarheid.' En ook altijd weer de koppeling naar het

maatschappelijke en economische: 'Voortaan is het de markt die bepaalt wat wel en wat geen kunst is. Wie succes boekt, heeft gelijk, de afnemer beslist.' Esthetiek werd door Kruithof ook verbonden met ethiek. Shakespeare schrijft mooie theaterstukken, maar er moet ook worden gewezen op het immorele karakter van de inhoud: het bloedvergieten dient aan de kaak te worden gesteld. Kruithof was ook een fervente verdediger van de zogenaamde hogere kunsten, die hij verbond met de hele westerse humanistische traditie. Popmuziek vond bijvoorbeeld in zijn ogen geen genade.

In een vierde deel wordt ingegaan op Kruithofs bredere filosofische en antropologische denken. Jammer genoeg lezen we hier weer meer van hetzelfde: opnieuw pleidooien tegen het kapitalisme en voor het ecocentrisme. Saaie teksten ook over de historische evolutie van de 'orden in de westerse samenleving', het nihilisme of de dialectiek. Het vierde deel laat de systematische denker in Kruithof zien, maar is meteen ook het saaiste.

PUNT VAN KRITIEK

In sommige humanistische en politieke kringen is het absoluut *not done* om kritiek te geven op Kruithof. Loyaliteit ten opzichte van de drie redacteuren van het boek, zouden ook mij kunnen verhinderen om het in negatieve bewoordingen over de teksten van Kruithof te hebben. Van

De teksten van Kruithof
kunnen gerust als achtergrond
dienen om de klimaatcrisis, de
bankencrisis en de financiële
crisis beter te begrijpen

Ronald Commers en Rik Pinxten heb ik les gekregen. Pinxten werd voorzitter van het Humanistisch Verbond toen ik daar op de toenmalige studiedienst werkte. Luc Desmedt was directeur van dat HV en het is van hem dat ik geleerd heb dat de mens niet de maatstaf is, maar wel de meter – nog voordat ik dat bij Kruithof had gelezen (ik ben Kruithof pas relatief laat beginnen lezen). Zeker, Jaap Kruithof was visionair. Zijn teksten kunnen gerust als achtergrond dienen om de klimaatcrisis, de bankencrisis en de financiële crisis beter te begrijpen. Maar toch is het de plicht van de recensent om ook te wijzen op enkele negatieve aspecten van de teksten van Kruithof. De auteur kan immers voor hedendaagse jonge lezers ouderwets overkomen, vooral in de hoofdstukken waarin hij veel te veel definieert en classificeert. Zo zal een analyse in *Doorgaan met de dingen* over drie geluidswerelden (de natuurlijke, de sociale en de muzikale), maar weinigen kunnen boeien. Een dergelijke manier van schrijven en ordenen is simpelweg oubollig en saai. Jammer genoeg heeft Kruithof zichzelf ook veel herhaald en dat blijkt ook uit de gepubliceerde teksten die

elkaar veelal overlappen. Zo wordt ons Kruithofs pleidooi voor het ecocentrisme tot vervelens toe door de strot geduwd. Pinxten, Commers en Desmedt hopen met de publicatie van *Teksten voor de toekomst* een nieuwe generatie te bereiken die er allerhande inspiratie zal in vinden voor een brede en hoopvolle kijk op de samenleving. Ik wil die hoop delen, maar ben op hetzelfde moment pessimistisch. Kruithof was een getalenteerde en begeisterende redenaar, maar niet zo'n boeiende schrijver. Mijn vrees is dat Kruithof enkel nog zal worden gelezen door mensen die hem al altijd hebben gelezen. Het bereiken van jonge mensen, die op levensbeschouwelijk en politiek vlak sowieso al in grote mate onverschillig zijn, zal met ouderwetse teksten heel erg moeilijk zijn. Ik hoop dan weer wel dat ik ongelijk krijg.

Kris Velter

Jaap Kruithof, Teksten voor de toekomst. Selectie en redactie: Rik Pinxten, Ronald Commers, Luc Desmedt. Epo, 2012, 512 p. ISBN: 9789491297205.

RICHARD DAWKINS

De betoverende werkelijkheid

Hoe we weten wat we zeker weten

De betoverende werkelijkheid is een fantastisch boek over het verschil in mythologische of magische verklaringen van natuurfenomenen en over wat de wetenschap over de natuurfenomenen te vertellen heeft.

We kennen Richard Dawkins niet enkel als evolutiebioloog, die zich met het boek *The Selfish Gene* op slag wereldberoemd schreef, maar ook als vermaard godsdienstcriticus die stevig met een hamer erop los klopt en daarmee alle heilige huisjes van de godsdienst vrolijk naar de puinhoop verwijst. Bekijk hiervoor de documentaire *The Root of all Evil* (op YouTube), of lees *The God Delusion* (God als Misvatting).

Dawkins combineert deze twee talenten in zijn nieuwe boek en richt zich tot een lezerspubliek van twaalfplussers. Het moet maar eens gedaan zijn om waarheidsaanspraken van godsdiensten in het brein van kinderen te laten nestelen. Dawkins laat in dit boek zien dat kinderen inderdaad kennis kunnen maken met mythen, sprookjes en verzinsels – deze kunnen best mooi (verzonnen) zijn – maar leer ze ook dat mythen en religies helemaal geen aanspraak

kunnen maken op de waarheid. Want hoe betoverend hun verhalen ook mogen zijn: de werkelijkheid, zoals ze door de wetenschap onthuld wordt, is pas echt magisch en van een inspirerende schoonheid.

Zijn methodiek bestaat erin te werken rond belangrijke levensbeschouwelijke en wetenschappelijke vragen die we als mens graag stellen: 'Wie was de eerste mens? Wanneer en hoe is alles begonnen? Wat is de zon? Wat is een regenboog? Wat is een aardbeving?' Enzovoort. In de ene helft van de hoofdstukken worden de antwoorden afkomstig van de door hem geselecteerde religies opgesomd. In de andere helft laat Dawkins de wetenschap aan het woord.

WAANIDEEËN

Het boek verschaft aldus een fraai overzicht van verschillende oude culturen, hoe zij naar de wereld keken en hoe sommigen vandaag helaas nog steeds kijken. Oude oorsprongsmythen uit Tasmanië, Australië, het Midden-Oosten enzovoort, worden tegen het licht van de wetenschap geëvalueerd. En Dawkins zou Dawkins niet zijn, als hij niet zou laten zien hoe gevaarlijk waanideeën kunnen zijn. Leefde je toevallig in een 16de eeuwse Azteekse cultuur, dan was de kans groot dat je geofferd werd of zelf mensen moest offeren aan de zon, die beschouwd werd als een godheid. Dit offeren was niet bepaald eenvoudig: je moest het hart er zo uit snijden, waardoor het nog even verder bleef kloppen in je hand. Dit is maar één voorbeeldje waarmee Dawkins wil duidelijk maken waartoe waanideeën kunnen leiden. Hadden de Azteken geweten wat we vandaag weten over de zon, dan waren al die duizenden gruwelijke offers niet nodig geweest.

De mensheid mag voor Dawkins gerust atheïstisch worden. En wetenschappelijk

Enkel hoofdstuk vier wijkt van het gangbare patroon af, want religieuze antwoorden op de vraag 'Waaruit bestaan de dingen?' zijn volgens Dawkins nergens te vinden. Vreemd, merkt hij wat cynisch op, dat ze allerlei uitspraken doen over dingen die we niet kunnen waarnemen, terwijl we op een blinde vlek stuiten wanneer het gaat over de allerkleinste deeltjes.

In het laatste hoofdstuk geeft de auteur ook nog de methodiek van David Hume mee om wonderen te ontmaskeren.

NOODZAAK TOT WETENSCHAPPELIJK DENKEN

De mensheid mag voor Dawkins gerust atheïstisch worden. En wetenschappelijk. De godsdienstcriticus begrijpt dat de strijd om waarachtige kennis begint in het onderwijs. Daarom is dit boek geschreven voor een jong lezerspubliek en probeert het tegemoet te komen aan de noodzaak tot wetenschappelijk denken. Dawkins slaagt erin complexe zaken uit de wetenschap helder te formuleren en laat ze prachtig illustreren door de bekroonde illustrator

Dave McKean. In heel het boek gaat hij de belangrijke epistemologische vraag naar wat kennis betrouwbaar maakt, niet uit de weg. *Hoe we weten wat we zeker weten*, is dan ook de ondertitel van het boek. Het is voor hem belangrijk dat jongeren vroeg kennis maken met de demarcatie tussen gebrabbel (mythen, verhaaltjes) en de wetenschap die meer dan het gebrabbel aanspraak kan maken op de waarheid. Of zoals de grootmeester zelf zegt: 'Ik wil laten zien dat de echte wereld zoals de wetenschap die opvat, een eigen magie heeft van de soort die ik poëtische magie noem: een inspirerende schoonheid die des te magischer is omdat deze wereld echt bestaat en omdat wij begrijpen hoe die werkt ... De magie van de werkelijkheid is doodgewoon prachtig. Even prachtig als echt. Prachtig vanwege zijn echtheid.'

Kurt Beckers

Richard Dawkins, *De betoverende werkelijkheid. Hoe we weten wat we zeker weten*. Nieuw Amsterdam: 2011, 288 p. ISBN: 9789046811320.

Rondom een medische ingreep

Eind vorig jaar (zegge en schrijve december 2011) kreeg ik een telefoontje van een vriendelijke dame met het eervolle verzoek of ik nu en dan eens een column wilde schrijven voor De Geus. Het verzoek leek me vrij logisch, aangezien De Geus inderdaad 'nu en dan' verschijnt en aangezien ik daarenboven in de buurt woon van de Geuzenhoek in de Vlaamse Ardennen.

Maar het duivelse toeval zorgde ervoor, dat ik net de dag voordien aan de rechterhand geopereerd werd, wat mij het schrijven op dat moment onmogelijk maakte. Dat vond de vriendelijke dame blijkbaar niet zo erg, want ze dacht vooral aan de toekomst. En inderdaad, enkele maanden later (zegge en schrijve op 25 april 2012) ontving ik een e-mailbericht vanuit het Geuzenhuis met de vraag of ik voor de rubriek Coda een column kon schrijven voor het septembernummer. De deadline was 18 juni.

Het duivelse toeval wilde echter, dat ik op 14 maart 2012 geopereerd werd aan de totaliteit van mijn zeven nekwerfels (of zegt men: halswerfels?), omdat de ingreep van weleer aan mijn rechterhand onvoldoende was gebleken. De halswerveloperatie (of zegt men: nekwerveloperatie?) had als voorlopig resultaat: een week ziekenhuisverblijf, de verplichting op de rug te slapen (waaraan ik een hekel heb), twee maanden lang een volumineuze halskraag om mijn nek te ondersteunen en het hoofd mooi rechtop te houden, driemaal per week naar de kinesist (of zegt men: kinesitherapeut?), uitstraling van zenuwpijnen in armen, handen en vingers, en vooral het angstig uitkijken naar de deadline van 18 juni.

Vandaag is het vrijdag 8 juni, de halskraag hangt ergens verloren aan de kapstok, ik kan weer als lepeltje slapen, de pijnstillers helpen waar nodig, nog slechts twee kinesbeurten per week en de vingers zijn aan de beterhand. Ik kan weer mijn vulpen vasthouden en deze column schrijven. Ik heb vandaag de dag nog net tien dagen om met deze prestatie klaar te komen. Maar dat valt wel mee, want de tekst moet minimum slechts 650 woorden tellen. (Een probleempje is uiteraard het antwoord op de wis- en taalkundige vraag, of men 650 als één of als drie woorden moet interpreteren?)

Maar nu ter zake. Op maandag 25 juni 2012 moet ik met mijn nek voor het eerst (tussendoor was de huisarts van dienst) op grote controle bij de neurochirurg, een vriendelijk en degelijk man, maar toch staat men niet te springen om er naartoe te mogen. En dit om twee redenen. Ten eerste valt het mij voorlopig nog erg moeilijk om te springen

ter wille van de stabiliteit van nek en hoofd, en ten tweede omdat het medisch onderzoek reeds begint om 7u15. En dit dus wel op máándagmorgen in de vroege vroege en aangezien de maandagochtend na de zondagavond komt, is dit niet leuk. Alle Turken van mijn leeftijd, die daar in de ziekenhuisbuurt wonen, liggen nog in een diepe slaap verzonken, wanneer mijn medische controle van start gaat met een doorlichting van de behandelde wervels. Daarvoor word ik twintig lange minuten in een koker geschoven en met helse geluiden bestookt. Ik had ruim de tijd om te denken aan Elif Shafak, de first lady van de hedendaagse Turkse literatuur, die in haar roman *Geheim* Röntgen, MR en dergelijke omschrijft als (ik citeer) 'apparaten die het gordijn van vlees optillen en hierdoor het binnenste van een mens laten zien'.

Dit is een definitie die geen enkele arts zou kunnen bedenken en die mij niet vrolijk maakt, want het gordijn van vlees dat in de loop der jaren onder mijn nek is komen te hangen kan steeds gemakkelijker gewoon, zelfs met een geopereerde hand, worden opgetild.

Maar nu weer ter zake. Ik meen mij te herinneren dat in de hogervermelde e-mail werd voorspeld dat ik om de vier maand een column mag schrijven. Laten we hopen dat ik met het oog op de volgende (column) weer helemaal hersteld zal zijn, hals, handen en hersenen inclusief. En dat ik dan weer het magisch getal van de minimum 650 woorden zal kunnen bereiken. (De teller van mijn computer vermeldt dat deze tekst 687 woorden telt. Dus, alles OK!)

Johan Soenen

© Norbert Van Yperzele

DEGEUS

NIEUWSBRIEF

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

DENDERLEEUV

DONDERDAG 27 SEPTEMBER 2012, 14:00

Een vooruitblik op de verkiezingen

Tom Verthé

HVV DENDERLEEUV I.S.M. UPV

De eerste campagnes zijn al afgetrapt, ook al lijken de gemeenteraadsverkiezingen van oktober nog een eind weg. Een roodgroen kartel in Gent en een gezamenlijke lijst van Open Vld en Groen in Mechelen zijn slechts het topje van de ijsberg.

Denk aan de oproep van N-VA om op het gemeentelijke niveau de kartels met CD&V op te blazen. Lokale partijen en partijafdelingen staan voor moeilijke strategische keuzes. Om die keuzes beter te begrijpen nemen we het gemeentelijke niveau onder de loep. Hoe werkt het kiessysteem? Hoe bepalend is het nationale niveau voor de verkiezingsuitslag? Wat is de inzet van de kiesstrijd? Zijn absolute meerderheden achterhaald en hoe zit het dan met coalitievorming? Antwoorden op die vragen helpen ons alvast een grote stap vooruit om te weten wat we kunnen verwachten in oktober 2012.

Deelname: € 3 (inclusief koffie).

Info en inschrijving:

info.hvvdenderleeuw@gmail.com

053 66 99 66 en/of 053 41 47 56.

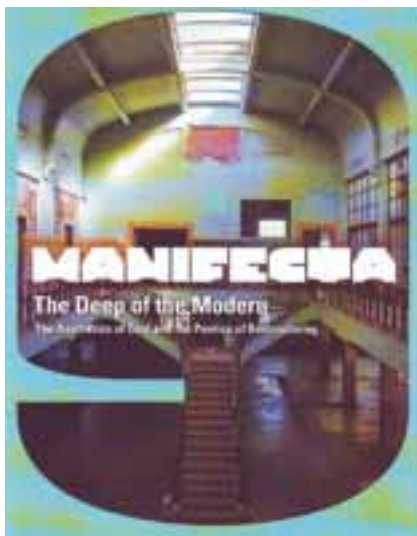
Locatie: 't Kasteeltje, Stationsstraat 7, 9470 Denderleeuw.

GENT

ZONDAG 2 SEPTEMBER 2012, 12:30

Bezoek aan Manifesta 9

VERMEYLENFONDS

Het verleden kan 'hedendaagser' zijn dan het heden. *The Deep of the Modern* is zo'n krachtige tentoonstelling dat ze nog lang nazindert. Patrick Viaene, voorzitter Steunpunt Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed, geeft een korte inleidende lezing alvorens we Manifesta 9 induiken. Hiervoor verwachten wij u om 12:30 in de educatieve ruimte. Er zijn lunchmogelijkheden ter plaatse. Om 14:00 volgt een rondleiding, vanaf 16:00 is er mogelijkheid tot vrij bezoek.

Deelname: € 10 (VF leden) / € 12 (niet-leden).

Info en inschrijving:

fabjen@vermeylenfonds.be - 09 223 02 88.

Locatie: Koolmijn Waterschei, André Dumontlaan, 3600 Genk.

Om organisatorische redenen kunnen we geen vervoer voorzien. Biedt u de mogelijkheid aan tot carpoolen, dan horen we dit graag bij uw inschrijving.

VRIJDAG 7 SEPTEMBER 2012, 9:00

Beaufort 4

KUNST IN HET GEUZENHUIS I.S.M. GENTSE GRIJZE GEUZEN

EN HUMANISTISCH VERBOND

De volgende nieuwsbrief verschijnt op 1 oktober 2012.

Bijdragen hiertoe worden ten laatste op 3 september verwacht op onze redactie.

© Atelier Arne Quinze

Kunst in het Geuzenhuis, Gentse Grije Geuzen en Humanistisch Verbond Gent trekken er samen op uit. We plannen een bezoek aan Beaufort, aan de Belgische kust.

We vertrekken 's morgens met een bus vanuit Gent. Afspraak om 8:45 aan de Park & Ride Gentbrugge (onder het viaduct). De bus vertrekt stipt om 9:00.

Aan de kust pikken we onze gids op, die de hele dag mee reist. Zij zal uitleg verschaffen bij elk kunstwerk. Het is onmogelijk alle kunstwerken te bezichtigen, maar we plannen een mooie route.

Op de middag voorzien we voldoende tijd voor een vrije lunch.

Info en inschrijving: griet@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Uw inschrijving is pas definitief na ontvangst van € 16

(leden KIG, GGG, HVV Gent) / € 19 (niet-leden) op rek.nr. van Kunst in het Geuzenhuis vzw: IBAN BE38 0013 0679 1272.

Mededeling 'Beaufort + aantal personen'.

Inbegrepen in deze prijs: bus en gids.

DONDERDAG 13 SEPTEMBER 2012, 14:00

Heeft het politiek beleid de 66.000 Gentse senioren iets te bieden?

GENTSE GRIJZE GEUZEN

Ouderen maken een steeds groter deel uit van de Belgische bevolking. Toch worden ze nog al te vaak over het hoofd gezien wan-

neer het beleid van een gemeente of een stad wordt uitgestippeld.

Om dit euvel te verhelpen ontwikkelden prof. dr. Dominique Verté en zijn medewerkers Vlaanderens grootste behoefteonderzoek bij ouderen. Niet minder dan 35.000 senioren werden bevraagd over een scala van thema's zoals huisvesting, mobiliteit, vrije tijd, onveiligheid, gezondheid en cultuurparticipatie.

Reeds tweemaal liet de stad Gent een ouderenbehoefteonderzoek uitvoeren. De noden van de Gentse senioren zijn dus gekend. Nico De Witte, onderzoeker aan de Vrije Universiteit Brussel & Hogeschool Gent, zal enkele knelpunten toelichten om deze dan voor te leggen aan Guy Reynebeau, schepen van welzijn en gezondheid van de stad Gent.

We kijken uit naar welke beleidsmaatregelen aangeboden worden.

Iets wat ons allen aanbelangt!

Gratis toegang.

Info: Solveig Henderick - 09 226 88 44.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

DONDERDAG 13 SEPTEMBER 2012, 19:30

Zot van lezen!: leesgroep 1 - bespreking

KUNST IN HET GEUZENHUIS

De leden van leesgroep 1 van leesclub Zot van lezen! bespreken die avond *De onge-*

lovige Thomas heeft een punt, van Johan Braeckman en Maarten Boudry.

Er kunnen nog steeds nieuwe lezers aansluiten bij deze leesgroep!

Info: griet@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

VRIJDAG 14 SEPTEMBER 2012, 20:00

Vernissage 'Teken-Dingen'

Chris Wuytack

KUNST IN HET GEUZENHUIS

Met zachte, zekere potloodlijnen en soms wat rood of goud, tekent Chris Wuytack een wereld bijeen die je doet stilstaan. Deze kleine selectie uit honderden aantekeningen toont een fragmentje van haar innerlijke beleving.

Associaties in taal en vorm verwerkt ze in

een soort automatische schriftuur, met humor, intuïtie, symbolen en verbeelding, vaak getriggerd door de actualiteit. In de tekenfilmpjes transformeren alledaagse dingen in nonsensicale loopjes.

Dichteres Lut De Block leidt de tentoonstelling in. Violist Stefaan Smagghe brengt improvisaties op Chris' werk. Chris Wuytack is KASK-laureaat en meester in de beeldende kunsten anno 1995.

De tentoonstelling loopt van 14 tot en met 23 september 2012 in het Geuzenhuis. Open: maandag tot vrijdag van 9:00 tot 12:00 en van 13:00 tot 16:30 (na telefonische afspraak via 09 220 80 20); zaterdag en zondag van 13:00 tot 20:00. Info: griet@geuzenhuis.be - www.geuzenhuis.be. Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent

ZATERDAG 15 SEPTEMBER 2012, 13:30 - 18:00

Cultuurmarkt

OOST-VLAAMSE VRIJZINNIGE VERENIGINGEN

Naar jaarlijkse gewoonte vormen het Geuzenhuis en zijn lidorganisaties, Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging Oost-Vlaanderen, Humanistische Jongeren, huisvandeMens Gent, De Maakbare Mens, Vermeylenfonds en Willemsfonds een vrijzinnige straat op de Gentse cultuurmarkt.

Samen trekken we alle registers open en maken we onze werking en ons najaarsprogramma bekend. Kom ons bezoeken en laat u verrassen door ons aanbod!

Gratis toegang.

Info: martine@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Kouter, 9000 Gent.

DINSdag 18 SEPTEMBER 2012, 19:30

Filosofische babbel 'Vrijheid is een grote discipline'

HVV ZAHIR

Als opwarmer een fragment uit de visie van filosoof en schrijfster Alicja Gescinska.

© Rebke Klokke

Zij ontving op 23 juni 2012 in de Aula van de Universiteit Antwerpen de eerste vrijzinnige 'deMens.nu-prijs' ter waarde van € 3.000.

Gescinska's debuut verscheen vorig jaar tegelijkertijd met het boek *Zonder vrije wil* van Jan Verplaetse, haar collega aan de Gentse universiteit, die daarmee net als zij genomineerd werd voor de Socrates Wiselbeker. De twee Gentse moraalfilosofen lijken van twee verschillende planeten te komen. Ze wil er liever geen vragen over krijgen en wijdt er daarom niet meer dan een voetnoot aan. 'Het geloof in het determinisme neemt absurde vormen aan. Deterministen denken dat als wij de tijd terug zouden kunnen spoelen naar de oerknal, en we zouden opnieuw op play drukken, dat alles dan exact zo zou verlopen als het nu gelopen is, en dat wij ook dan precies op deze dag precies dit gesprek zouden voeren.'

Gescinska vindt Verplaetse's toekomstbeeld van een samenleving zonder individuele verantwoordelijkheid niet alleen onjuist, maar ook verwerpelijk. In haar werk ontvouwt ze een wereldbeeld waarin mensen zelf actief hun vrijheid moeten bewerkstelligen.

De Zahirgesprekken verlopen in volle openheid ten opzichte van elkaars meningen. Het ligt niet in de bedoeling elkaar te overtuigen, wel meningen en ervaringen uit te wisselen.

Gratis toegang.

Info: Gustaaf De Meersman

videokontakt.gdm@telenet.be.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

DONDERDAGEN 20 SEPTEMBER

EN 4 OKTOBER 2012, 20.00

ZATERDAG 6 OKTOBER 2012, 7.30 - 20.00

Cyclus 'Industrie en arbeid in beeld'

VERMEYLENFONDS OOST-VLAANDEREN

Het Vermeylenfonds Oost-Vlaanderen organiseert i.s.m. Masereelfonds en SIWE twee voordrachten omtrent de beeldvorming van industriële arbeid en erfgoed, plus een daguitstap naar Luik.

Voordrachten

Industrieën en wetenschappen, bedrijven en specifieke industrietakken werden in de loop van de laatste twee eeuwen op talloze manieren in beeld gebracht. In de loop van de 20ste eeuw nam, na de schilderkunst, de beeldhouwkunst en de fotografie ook de film een prominente plaats in. De cursus (twee voordrachten) belicht, na een inleiding over de ontwikkeling van het industrieel gebeuren zelf en wat er van over is vandaag – met aandacht voor ons industrieel erfgoed – hoe kunst (in het bijzonder film) de industriële arbeid in beeld bracht en brengt. Visueel en auditief materiaal, fragmenten van documentaires, bedrijfsfilms en zelfs animatiefilms verlevendigen het verhaal en maken de inhoud aanschouwelijk. In aansluiting is er een geleide daguitstap naar Luik op zaterdag 6 oktober voorzien.

Uitstap 'Industriecultuur in het Luikse bekken'

Tijdens deze daguitstap beleeft u de inhoud van de voordrachten over 'industrie en arbeid in beeld' in het echt! Maak kennis met het Luikse industriebekken langs de Maas, de laatste activiteit van de metallurgie en de zware nijverheid, maar ook met het waanzinnig erfgoed van de industriecultuur. De uitstap omvat bovendien een geleid museumbezoek aan *Maison de la Métallurgie et de l'Industrie* en een korte wandeling doorheen het stadscentrum. Vertrek aan Park & Ride Gentbrugge met bus van Begonia naar Luik.

Voor dit drieluik kunnen wij rekenen op de deskundige begeleiding van Patrick Viaene, voorzitter van SIWE, Steunpunt voor Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed.

De voordrachten zijn gratis en gaan door in het Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

Uitstap Luik: € 35 (VF leden) / € 40 (niet-leden). Deelnemen aan de cyclus zonder uitstap (of enkel aan de uitstap) is mogelijk. Uw inschrijving is definitief na storting (vóór 20 september) op rek.nr. BE22 0010 4549 9847 van Vermeylenfonds Oost-Vlaanderen. Gelieve te bellen alvorens te storten en uw keuze voor een vrije of gezamenlijke lunch (€ 15 los van deelnameprijs) door te geven. Info en inschrijving: fabjen@vermeylenfonds.be – 09 223 02 88.

WOENSDAG 26 SEPTEMBER 2012, 15.00

Zot van lezen!: leesgroep 1 en 2 – auteursgesprek

Geertrui Daem

KUNST IN HET GEUZENHUIS

Leden van leesclub 1 en 2 zijn welkom samen het gesprek aan te gaan met de Gentse auteur Geertrui Daem. Haar recente boek, *De Bedlegerige*, komt uitvoerig aan bod.

Info: griet@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

DONDERDAG 27 SEPTEMBER 2012, 14:00

Film met nabespreking 'Made in Dagenham'

HUISVANDEMENS I.S.M. GENTSE GRIJZE GEUZEN

In 1968 kwamen de vrouwelijke werknemers van autofabriek Ford Dagenham in opstand toen ze ontdekten dat hun mannelijke collega's voor hetzelfde werk meer betaald kregen. Deze film vertelt hun verhaal. Met een stevige portie humor en vooral gezond verstand, gaan de vrouwen het gevecht aan tegen seksuele discriminatie op de werkvloer.

De film maakt deel uit van de filmcyclus *Over zingeving en de waarde van het zelf* (zie kaderstuk). Na de film volgt een nabespreking.

Gratis toegang. Info en inschrijving (vereist):
gent@deMens.nu - 09 233 52 26.

Locatie: HuisvandeMens, Sint-Antoniuskaai 2, 9000 Gent.

VRIJDAG 28 SEPTEMBER 2012, 20:00

Groot Gents Lijsttrekkersdebat

Karel Van Keymeulen, moderator

HUMANISTISCH VERBOND GENT

Daniël Termont (sp.a-Groen),

Mathias De Clercq (Open Vld),

Siegfried Bracke (N-VA) en

Veli Yüksel (CD&V) lichten hun programma toe voor de gemeenteraadsverkiezingen van 14 oktober. Het ideale moment dus om het antwoord te vernemen op uw prangende vragen over de Gentse mobiliteit, stadsvernieuwing, veiligheid of de lokale economie. Maar dit is even goed dé gelegenheid om bij uitstek vrijzinnige thema's aan te kaarten, zoals de ondersteuning van de verschillende levensbeschouwingen door de stad.

Gratis toegang. Info: Ria Gheldof -

hvv.gent@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

ZATERDAG 6 OKTOBER 2012, 11:00 - 18:00

Het Betere Boek: literair festival

WILLEMSFONDS I.S.M. GEUZENHUIS

© Hedwig Dieraert

Het Betere Boek zet de Nederlandstalige auteur in de kijker. Tijdens dit literair festival stellen auteurs hun nieuwe, in 2012 verschenen boek aan u voor. Het Betere Boek doet een extra inspanning voor de debuterende Nederlandstalige auteur. Om deze debutanten een duwtje in de rug te geven, reiken we De Bronzen Uil uit: een prestigieuze prijs voor de beste Nederlandstalige debuutroman van 2012.

Het Betere Boek biedt u meer dan enkel lezingen. U kunt er ook terecht voor het kopen en signeren van boeken. U vindt er ook kunst- en poëzieboeken en u kunt snuisteren op de antiquariaat- en tweedehandsboekenmarkt. Op zondag 7 oktober volgt een literair ontbijt.

**Programma Liberaal Archief -
Blauwe zaal (max. 250 personen)**

- 11:00 Jan Declair leest voor uit *Het Geuzenboek* van Louis Paul Boon
- 12:00 Bernard Dewulf met *Verstrooiingen*. Interview door Marnix Verplancke
- 13:00 Naima El Bezaz met *Meer vinexvrouwen* en Stine Jensen met *Dag vriend*. Interview door Dirk Verhofstadt
- 14:00 Jean Paul Van Bendegem met *Een vrolijke atheïst*. Interview door Joël De Ceulaer
- 15:00 Herman Brusselmans met *Guggenheimer in de mode*. Interview door Lynn Wesenbeek
- 16:00 Geert Mak met *Reizen zonder John* (onder voorbehoud). Interview door Jos Geysels (onder voorbehoud)
- 17:00 Youp van 't Hek. Interview door Yves Desmet (onder voorbehoud)
- 18:00 Bekendmaking van de winnaar van De Bronzen Uil 2012.
- 18:15 Receptie met streekproducten.

**Programma Geuzenhuis - Zuilenzaal
(max. 100 personen)**

- 11:00 Drie genomineerde Nederlandstalige debuten. Interview door Friedl' Lesage
- 12:00 Ludo Stynen met een biografie *Jan Frans Willems, vader van de Vlaamse Beweging*. Interview door Sylvain Peeters
- 13:00 Drie genomineerde Nederlandstalige debuten. Interview door Friedl' Lesage
- 14:00 Paul Cliteur met *Een zoektocht naar harmonie*. Interview door Dirk Verhofstadt
- 15:00 Drie genomineerde Nederlandstalige debuten. Interview door Friedl' Lesage
- 16:00 Paul Verhaeghe met *Identiteit*. Interview door Andreas Tirez
- 17:00 Einde programma in deze zaal.

**Programma Geuzenhuis
Trapzaal (max. 60 personen)**

- 12:00 Videopoems van Michaël Vandebril, Delphine Lecomte, Charles Ducal en David Troch. Interview door Johan De Boose
- 14:00 Jan Vantoortelboom met *Meester Mitraillette* en Ann De Craemer van *De seingever*. Interview door Sylvain Peeters
- 15:00 Koen Peeters met *Duizend heuvels*. Interview door Marc Reynebeau
- 16:00 Peter Terrin met *Post mortem*. Interview door Johan De Haes (onder voorbehoud)
- 17:00 Einde programma in deze zaal.

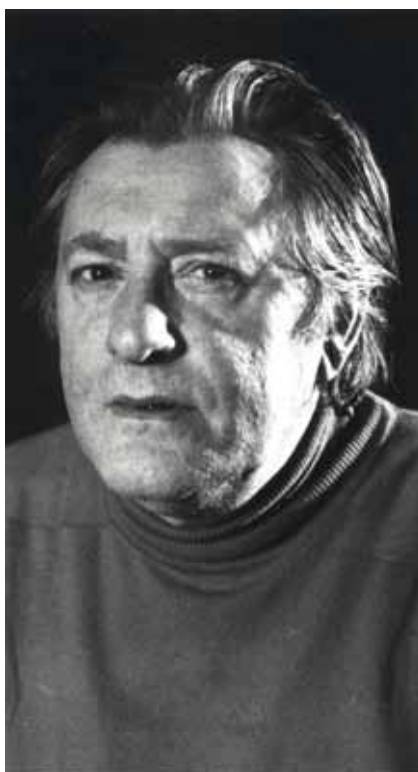
Deelname: € 8 (niet-leden) / € 6 (WF leden, leerkrachten, klanten Standaard Boekhandel) / € 4 (studenten).
Kortingsbon Geuslezers op pagina 28.
Info algemeen: info@hetbetereboek.be - www.hetbetereboek.be.
Info Willemsfonds: 09 224 10 75 - info@willemsfonds.be - www.willemsfonds.be.
Locatie 1: Liberaal Archief, Kramersplein 23, 9000 Gent.
Locatie 2: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

ZONDAG 7 OKTOBER 2012, 9:30

Het Betere Boek: literair ontbijt

Freek Neirynck & Pol Hoste

KUNST IN HET GEUZENHUIS

Naar aanleiding van het literair festival 'Het Betere Boek' organiseert KIG een lite-

rair ontbijt waarin het werk en de figuur van Louis Paul Boon centraal staan.

Er bestaan oneindig veel meningen over het werk van Boon. Zowel Freek Neirynck als Pol Hoste geven elk hun visie, terwijl u geniet van een lekker en uitgebreid ontbijt.

De Zuilenzaal wordt opgefleurd met een expositie van een 20-tal beruchte Carboontjes (humoristische tekeningen die in het dagblad Vooruit werden gepubliceerd), die enkel tijdens het literair festival te bezichtigen zijn.

Deelname: € 8 (inclusief ontbijt)
Betaling via overschrijving op rek.nr. van Kunst in het Geuzenhuis vzw: IBAN BE38 0013 0679 1272, met vermelding van 'literair ontbijt'.
Info & inschrijving: de plaatsen zijn beperkt, inschrijven is noodzakelijk (vóór 1 oktober) griet@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.
Locatie: Geuzenhuis, Zuilenzaal, Kantienberg 9, 9000 Gent.

GERAARDSBERGEN

DONDERDAG 13 SEPTEMBER 2012, 20:00

Lezing 'Martha Nussbaum'

Gily Coene, VUB

UPV

Nussbaum geldt ongetwijfeld als één van de meest erudiete en gekende filosofen van het moment. Ze is auteur van een indrukwekkende reeks boeken en artikelen en sleepte al tal van eredoctoraten in de wacht. Deze lezing biedt een kennismaking met het veelzijdige werk en de opvattingen van deze

hedendaagse filosofe die haar denken zelf beschreef als feministisch, humanistisch, liberaal en kosmopolisch.

Gratis toegang.

Info: Johan Van der Speeten - huisvandeMens Zottegem - 09 326 85 70 - johan.vanderspeeten@demens.nu.

Locatie: Huis van het Vrije Denken, Markt, 9500 Geraardsbergen.

oudenaarde

ZONDAGEN 2, 16, 30 SEPTEMBER 2012,

10:30 – 13:00

Vrijzinnige toogbabbel

VC LIEDTS E.A.

De gelegenheid tot nadere kennismaking met het Vrijzinnig Centrum Liedts en de morele dienstverlening Oudenaarde, een gezellig vriendentreffen.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde
055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

DINSDAG 11 SEPTEMBER 2012, 20:00

Panelgesprek 'Alarmbellen en triomfklokken'

VERMEYLENFONDS OUDENAARDE

Panelgesprek naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen. Alle democratische politieke partijen van Oudenaarde zullen uitgenodigd worden om hun zegje te komen doen.

Gratis toegang.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde
055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

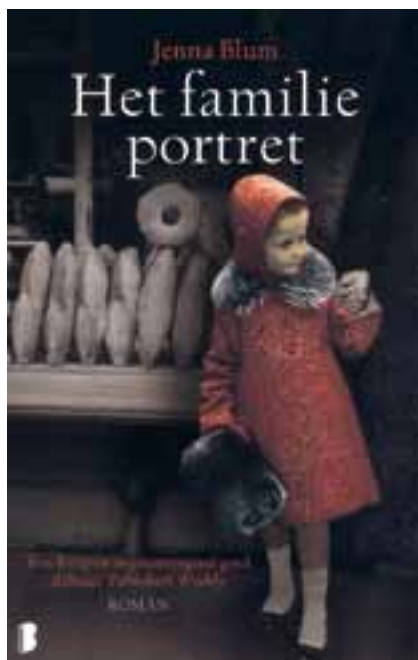
DONDERDAG 13 SEPTEMBER 2012, 20:00 – 22:00

Leesgroep 'leesvrij'

VC LIEDTS EN WERKGROEP LIEDTSKRING

De nieuwe media zijn geen boekenvijand. Het aantal boeken- en leesclubs neemt toe. Dit wijst er op dat lezen steeds vaker een sociale functie vervult. Wij doen mee!

Het is de bedoeling om na individuele lezing van een gemeenschappelijk gekozen boek van gedachten te wisselen. Uw leeservaringen komen aan bod onder begeleiding van een gespreksleider. Daarnaast is er ruimte voor het bekijken van verfilmingen van boeken, ...

Op de 5de bijeenkomst zal *Het familieportret* geschreven door Jenna Blum, besproken worden.

Begeleiding door Liesbeth Geeroms en per bijeenkomst een ervaren gespreksleider.

Deelname: € 15 per jaar + € 10 per boek dat men wenst te houden.

Info en inschrijving (vereist): info@vcliedts.be
055 30 10 30.

Locatie: VC Liedts, Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde.

DINSDAG 18 SEPTEMBER 2012, 20:00

Reisverslag 'Het geluk leeft aan boord, het ongeluk zeilt mee'

Els Heyvaert en Christian Van Kerckhove

VERMEYLENFONDS OUDENAARDE

Het geluk leeft aan boord is een bijna onaanvaardbaar romantisch reisverhaal van twee mensen die aan boord van hun zeilboot Agapetos gewoon genieten van het bij elkaar zijn, het lekker eten en het avontuurlijk leven. Hun vrije en zinnige zeiltocht rond de ganse wereld was een tocht met veel geluk maar ook veel beangstigende tegenslagen.

Els Heyvaert is onderwijzeres en beeldend kunstenares. Christian Van Kerckhove is wetenschapper en filosoof met een bijzondere interesse voor de wijsgerige antropologie. Samen zeilden ze in vier jaar om de wereld, waarbij ze ruime aandacht hadden

Ook over land reisden en reizen ze op elk vrij moment van Irian Jaya, over Azië, Afrika, de Inuit in Groenland tot de meer verborgen culturen in het Amazonegebied in Venezuela en Peru. Zij zijn veelgevraagde sprekers en hebben een uitgebreide antropologische collectie.

Het Vermeylenfonds Oudenaarde nodigt hen uit in het Vrijzinnig Centrum Liedts om hierover te komen vertellen. Dit interview wordt afgenomen naar aanleiding van de voorstelling van hun te verschijnen boek *Het geluk leeft aan boord, het ongeluk zeilt mee*.

Gratis toegang.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde
055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

DONDERDAG 27 SEPTEMBER 2012, 14:00 – 16:00

Over grootouders worden en grootouders zijn

VC LIEDTS I.S.M. VCOK

Kleinkinderen spelen een belangrijke rol in het leven van grootouders. En ook omgekeerd zijn grootouders belangrijk voor de kleinkinderen. Vaak brengen ze veel tijd samen door, ook omdat grootouders soms een deel van de kinderopvang op zich nemen. Wat betekent grootouder worden / grootouder zijn voor u? Hoe kunt u de relatie met uw kleinkinderen positief en warm beleven? Wat heeft u hen als grootouder te bieden? Wat kunt u van hen leren? Hoe stelt u grenzen en hoe sluit u daarbij wel/niet aan bij de opvoeding door de ouders?

Achteraf wordt u een kopje koffie en een stuk taart aangeboden.

Deelname: € 5.

Info en inschrijving (vereist): info@vcliedts.be
055 30 10 30.

Locatie: VC Liedts, Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde.

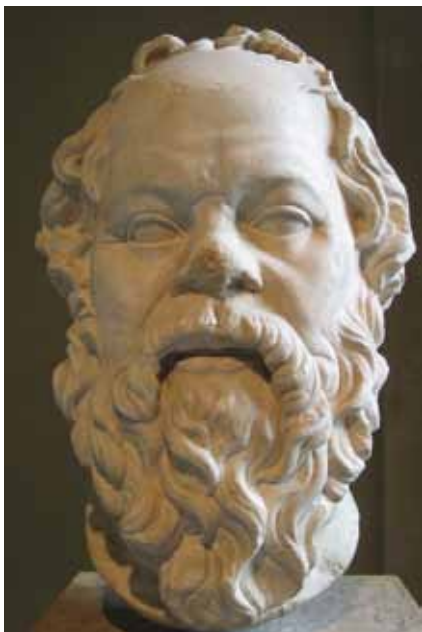
ZATERDAG 29 SEPTEMBER 2012, 15:30 – 18:00

Filosofisch terras

Alex Klijn

VC LIEDTS I.S.M.

VORMINGPLUS VLAAMSE ARDENNEN-DENDER VZW

Wil u op een prettige, niet al te strenge manier kennismaken met filosofie? U neemt deel aan een gesprek waarin u een filosofische vraag onderzoekt. Verwacht geen duidelijk antwoord: het gaat om een denkoefening, de bewustwording van (eigen)

overtuigingen en redeneringen. U wordt uitgedaagd om zorgvuldig te formuleren en te argumenteren, goed te luisteren, geduld te betrachten, vragen te stellen. Zo oefent u een nieuwe – filosofische – manier van denken. De begeleider speelt de rol van Socrates – door vragen aanzetten tot nadenken – én bewaakt het evenwicht tussen filosofische diepgang en ontspannen gesprek.

Geen specifieke voorkennis vereist.

Gratis toegang. Info en inschrijving (vereist):
info@vcliedts.be – 055 30 10 30.

Locatie: VC Liedts, Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde.

RONSE

WOENSDAG 19 SEPTEMBER 2012, 20:00

**Belgische politiek,
eenvoudig uitgelegd**

**Jimmy Koppen, historicus
en verbonden aan de Vrije
Universiteit Brussel**

VC DE BRANDERIJ

België wordt het meest ingewikkelde land ter wereld genoemd. Waarom zijn er tegenstellingen tussen Vlamingen en Franstaligen? Wat is het verschil tussen gewesten en gemeenschappen? Waarom zijn er zoveel politieke partijen? Duren regeringsformaties altijd zolang?

Gratis toegang.

Info: VC De Branderij – 055 20 93 20
de.brandery@skynet.be.

Locatie: Muziekacademie, Zuidstraat 19, 9600 Ronse.

ZOMERGEM

ZONDAG 16 SEPTEMBER 2012, 11:00 – 13:30

Vrijzinnig praatcafé

VC ZOMERLICHT

Iedereen welkom voor een aperitief, maar vooral een gezellige babbel. Info: www.zomerlicht.be
Locatie: VC Zomerlicht, Weldadigheidstraat 30, 9930 Zomergem.

ZOTTEGEM

DINSdag 18 SEPTEMBER 2012, 19:00

Toogbabbel

GRIJZE GEUZEN ZOTTEGEM

Info: GG Zottegem – Marleen Van Den Brulle –
marleen.vandenbrulle@skynet.be.

Locatie: ontmoetingscentrum Godveerdegem,
Tweekerkenstraat 185, 9620 Zottegem.

FILMCYCLUS NAJAAR 2012

**Over zingeving en de
waarde van het zelf**

HUISVANDEMENS EN GENTSE GRIJZE GEUZEN

De films worden ingeleid door Winnie Belpaeme & Anniek De Pauw, vrijzinnig-humanistisch consulenten.

Nabespreking door Raoul Van Mol, voorzitter Gentse Grijze Geuzen.

Een formule waarmee zingeving op een andere manier de verdiende aandacht krijgt.

Een fijne ontmoeting, met vooraf koffie en thee, tussen gelijkgezinden.

Veel voer voor boeiende gesprekken.

Donderdag 27 september 2012

Made in Dagenham

Over gelijkwaardigheid tussen man en vrouw, over rechtvaardigheid, over opkomen voor datgene waar je voor staat, over macht en onmacht.

Donderdag 25 oktober 2012

Les Intouchables

Over omgaan met een 'beschadigd' zelf, over vriendschap maar vooral over de kunst van het Geluk.

Donderdag 29 november 2012

For 80 Days

Over seksuele identiteit, over chemie tussen personen, over zelfbeeld, trouw en levenskeuzes.

Donderdag 20 december 2012

The King's Speech

Over omgaan met gaven en gebreken, eigenwaarde, vriendschap, menselijke relaties, zelfbeeld en vertrouwen.

Telkens om 14:00, gratis, in HuisvandeMens,
Sint-Antoniuskaai 2, 9000 Gent.

Vooraf inschrijven, want de plaatsen zijn beperkt:

gent@deMens.nu.

In samenwerking met Gentse Grijze Geuzen.

UITNODIGING

Symposium 'Euthanasie en orgaandonatie'

DE MAAKBARE MENS I.S.M. VONKEL E.A.

Als een patiënt die euthanasie heeft gevraagd, wenst dat na de euthanasie zijn of haar organen worden weggenomen voor donatie dan is dat in bepaalde gevallen mogelijk. In België zijn artsen al een achttal keer ingegaan op een verzoek om euthanasie en orgaandonatie. De mogelijkheid om euthanasie en orgaandonatie te combineren is weinig bekend. Het roept ook vele vragen op en daarop willen wij met dit symposium een antwoord bieden. In welke gevallen is euthanasie met orgaandonatie mogelijk? Hoe verloopt de procedure? Hoe zorgt men ervoor dat alles op een ethisch verantwoorde manier verloopt? Wat is de rol van de ethische comité's?

Aan de hand van een uiteenzetting over de verschillende casussen en een panelgesprek met deskundigen krijgt u een volledig beeld van wat de combinatie van euthanasie en orgaandonatie in de praktijk inhoudt en worden de belangrijke ethische kwesties besproken.

Spreekers: Freddy Mortier, Olivier Detry, Wim Distelmans, Patrick Evrard, Lieve Thienpont, Dirk Van Raemdonck en anderen.

Gratis toegang.

Info en inschrijving (vereist): info@demaakbaremens.org
- 03 205 73 10 - www.demaakbaremens.org.

Locatie: KBC-gebouw, Havenlaan 2, 1000 Brussel.

MEDEDELING VAN DE REDACTIE

Er hangt liefde in de lucht! De redactie wenst Thomas Lemmens en Katja Sliwinski veel geluk. Gefeliciteerd en de beste wensen voor jullie huwelijk.

VASTE ACTIVITEITEN VC LIEDTS

Elke maandag om 20:00:

Workshop hatha yoga, ingericht door het Willemsfonds

Elke maandag om 14:00 en elke woensdag om 19:30:

Bridgewedstrijd. Organisatie: Liedts Bridge Club, Oudenaardse Grijsse Geuzen en Liedtskring.

Elke maandagnamiddag om 14:00:

Bridgelessen voor beginners (reeks: 10 lessen). Organisatie: Liedts Bridge Club, Oudenaardse Grijsse Geuzen en Liedtskring.

Elke dinsdag om 20:00:

Bijeenkomst SOS Nuchterheid

Elke eerste, derde en vijfde zondag van de maand van 10:30 tot 13:00:

Vrijzinnige toogbabbel.
Organisatie: Liedtskring.

De vrijzinnig humanistische bibliotheek is te bezoeken na afspraak via e-mail of telefoon (uitgezonderd feestdagen en schoolvakanties).

Openingsuren VC Liedts: maandag, dinsdag,

donderdag en

vrijdag van 9:00 tot 16:30 en gesloten op woensdag.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4,

9700 Oudenaarde

- 055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

VASTE ACTIVITEIT VC DE BRANDERIJ

Elke woensdag om 19:30:

Bijeenkomst van SOS Nuchterheid, zelfzorg bij verslaving.

SOS Nuchterheid is een vrijzinnig en humanistisch zelfzorginitiatief en is een lidvereniging van deMens.nu. Info SOS Nuchterheid: 0486 25 66 71 - info@sosnuchterheid.org
org - www.sosnuchterheid.org.

Info en locatie: VC De Branderij - Zuidstraat 13, 9600

Ronse - 055 20 93 20 - de.branterij@skynet.be

www.branterij.be.

VASTE ACTIVITEIT VC ZOMERLICHT

Elke derde zondag van de maand, van 11:00 tot 13:00:

Vrijzinnige praatcafé

Info: vrijzinnig.zomergem@telenet.be.

Locatie: VC Zomerlicht, Weldadigheidstraat 30, 9930 Zomergem.

VRIJWILLIG MOREEL CONSULENT WORDEN?

Een opname in een ziekenhuis of in een woon-, leef- en zorgcentrum betekent vaak een ingrijpende verandering in iemands leven.

Een moreel consulent kan een hart onder de riem betekenen.

**een luisterend oor
warme aanwezigheid
klankbord
op adem komen
terugkijken en vooruitblikken**

Wil u zich engageren om als moreel consulent mensen een bezoekje te brengen? Bent u luistervaardig en empathisch? Durft u zich profileren? Kijkt u met een vrijzinnig-humanistische blik naar het leven?

We bieden een basisopleiding van 4 dagen, die van start gaat begin oktober.

Bent u geïnteresseerd om er meer over te vernemen?

Info vindt u bij het huisvandeMens in uw regio.

053 77 54 44 - aalst@demens.nu

09 218 73 50 - eeklo@demens.nu

09 233 52 26 - gent@demens.nu

055 21 49 69 - ronse@demens.nu

03 777 20 87 - sintniklaas@demens.nu

09 326 85 70 - zottegem@demens.nu

www.stuurgroepmorelebijstand.be

NOTEER ALVAST IN UW AGENDA

09-10 20:00 Dirk Draulans en zijn Darwiniaans verhaal **GGG**

11-10 14:00 Filosofische babbel met Peter Algoet **GGG**

25-10 14:00 Film met nabespreking 'Les Intouchables' huisvandeMens i.s.m. GGG

27-10 15:30 Filosofisch terras **VC Liedts**

Hoofredactie:

Fred Braeckman

Eindredactie:

Griet Engelrelst, Thomas Lemmens

Redactie:

Kurt Beckers, Albert Comhaire, Annette De Vos, Frederik Dezutter, Philippe Juliam

Vormgeving: Gerbrich Reynaert

Druk: New Goff

Verantwoordelijke uitgever: Sven Jacobs

p/a Kantienberg 9, 9000 Gent

Werken aan dit nummer mee:

Paul De Knop, Sabina De Graeve, Pierre Martin Neirinckx, Johan Braeckman, Wim Van Rompaey, Dany Vandebossche, Dirk Verhofstadt, Jean Paul Van Bendegem, André Oyen, Kris Velter, Renaat Ramon, Johan Soenen en Norbert Van Yperzeele.

Cover: sxc.hu

De Geus is het tijdschrift van het Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis vzw en de lidverenigingen en wordt met de steun van de PIMD verspreid over Oost-Vlaanderen. Het VC-Geuzenhuis coördineert, ondersteunt, bundelt de Gentse vrijzinnigen in het **Geuzenhuis**, Kantienberg 9, 9000 Gent
09 220 80 20 – f09 222 70 73
admin@geuzenhuis.be
www.geuzenhuis.be

U kan de redactie bereiken via Thomas Lemmens, thomas@geuzenhuis.be of 09 220 80 20.

De verantwoordelijkheid voor de gepubliceerde artikels berust uitsluitend bij de auteurs.

De redactie behoudt zich het recht artikels in te korten. Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag gereproduceerd of overgenomen worden zonder de schriftelijke toestemming van de redactie. Bij toestemming is bronvermelding – De Geus, jaargang, nummer en maand – steeds noodzakelijk.

Het magazine van De Geus verschijnt tweemaandelijks (5 nummers). De nieuwsbrief van De Geus verschijnt maandelijks (10 nummers).

Fred Braeckman

Griet Engelrelst

Thomas Lemmens

Kurt Beckers

Albert Comhaire

Annette De Vos

Frederik Dezutter

Philippe Juliam

Gerbrich Reynaert

LIDMAATSCHAPPEN

Kunst in het Geuzenhuis: €12 op rekening IBAN BE38 0013 0679 1272 van Kunst in het Geuzenhuis vzw met vermelding 'lid KIG'.

Grijze Geuzen: €10 op rekening IBAN BE72 0011 7775 6216 van HVV Ledenrekening, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met vermelding 'lid GG + naam afdeling (bv. lid Gentse Grijze Geuzen)'.

Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging: €10 op rekening IBAN BE72 0011 7775 6216 van HVV Ledenrekening, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met vermelding 'lid HVV + naam afdeling (bv. lid HV Gent)'.

Vermeylenfonds: €10 op rekening IBAN BE50 0011 2745 2218 van VF Ledenrekening, Tolhuislaan 88, 9000 Gent met vermelding 'lid VF'.

Willemsfonds: €15 op rekening IBAN BE39 0010 2817 2819 van WF Ledenrekening, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent met vermelding 'lid WF'.

ABONNEMENTEN

De Geus zonder lidmaatschap: €13 op rekening IBAN BE54 0011 1893 3897 van het VC-Geuzenhuis met vermelding 'abonnement Geus'. Prijs per los nummer: €2.

Het Vrije Woord: gratis bij lidmaatschap HVV en GGG.

Combinaties van lidmaatschappen met of zonder abonnementen zijn mogelijk.

LIDVERENIGINGEN VC-G

De Cocon, dienst voor Gezinsbegeleiding en begeleid zelfstandig wonen vzw

info: 09 222 30 73 of 09 237 07 22
info@decocon.be - www.decocon.be

De Geus van Gent vzw

open van ma t.e.m. vr vanaf 16:00
za vanaf 19:00
info: www.geuzenhuis.be
09 220 78 25 - geusvangent@telenet.be

Feest Vrijzinnige Jeugd vzw

info: Thomas Lemmens - 09 220 80 20
thomas@geuzenhuis.be

Feniks vzw

Verzorgt waardige, humanistisch geïnspireerde plechtigheden bij belangrijke levensmomenten.
info: huisvandeMens - 09 233 52 26
gent@deMens.nu

Fonds Lucien De Coninck vzw

info: www.fondsluciendeconinck.be
secretariaatFLDC@telenet.be

Humanistisch Verbond Gent

info: R. Gheldof - 09 220 80 20
hvv.gent@geuzenhuis.be

Humanistisch - Vrijzinnige Vereniging Oost-Vlaanderen

info: T. Dekempe - 09 222 29 48
hvv.ovl@geuzenhuis.be

Gentse Grijze Geuzen

info: R. Van Mol - 0479 54 22 54
rvanmol@hotmail.com

Kunst in het Geuzenhuis vzw

info: Griet Engelrelst - 09 220 80 20
griet@geuzenhuis.be

Opvang – Oost-Vlaanderen vzw

Dienst voor pleegzorg

info: A. Roelands - 09 222 67 62
gent@opvang.be

SOS Nuchterheid vzw

In Gent, woensdag en vrijdag (alcohol en andere verslavingen).
info: 09 330 35 25(24u op 24u)
info@sosnuchterheid.org
www.sosnuchterheid.org

Vermeylenfonds Oost-Vlaanderen

info: 09 223 02 88
info@vermeylenfonds.be
www.vermeylenfonds.be

Willemsfonds Oost-Vlaanderen

info: 09 224 10 75
info@willemsfonds.be
www.willemsfonds.be

Werkgemeenschap Leraren Ethiek vzw

info: wle@nczeddenleer.org
www.digimores.org

PARTNER

huisvandeMens Gent

Het centrum biedt hulp aan mensen met morele problemen.
U kan er terecht van ma t.e.m. vr van 9:00 tot 16:30
De hulpverlening is gratis!
info: Sint-Antoniuskaai 2, 9000 Gent
09 233 52 26 - f 09 233 74 65
gent@deMens.nu

het
betere
boek.be

| 2012

literair festival

ZATERDAG 6 OKTOBER 2012 11 UUR TOT 19 UUR

LIBERAAL ARCHIEF - KRAMERSPLEIN 23, GENT
& GEUZENHUIS - KANTIENBERG 9, GENT

Programma

Met onder andere:

HERMAN BRUSSELMANS ■ ANN DE CRAEMER
PETER TERRIN ■ FRIEDL' LESAGE ■ JEAN PAUL
VAN BENDEGEM ■ NAIMA EL BEZAZ ■ BERNARD
DEWULF ■ DELPHINE LECOMPTE ■ MARC REYNEBEAU
JO BOON over LOUIS PAUL BOON ■ ETIENNE VERMEERSCH,...

Uitreiking van De Bronzen Uil

PRESTIGIEUZE PRIJS VOOR DE BESTE DEBUUTROMAN VAN 2012

Ook nog: selectie uit de Fenomenale Feminatreek van Boon,
antiquariaatboekenmarkt, hapjesmarkt en leescafé, signeersessies,
literair ontbijt (op zondag 7 oktober),...

met **DM**orgen

- 8 euro: volwassenen
- 6 euro: willemsfondsleden (met lidkaart)
leerkrachten (met lerarenkaart)
klanten Standaard Boekhandel
(met klantenkaart)
- 4 euro: studenten t.e.m. 26 jaar
(met studentenkaart)

**KAARTEN BESTELLEN VIA:
WWW.HETBETEREBOEK.BE
OF BEL 09 224 10 75**

Het Willemsfonds,
Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, Gent

V.U. BRIGITTE DOURCY-BELLE-ROSE, VRIJDAGMARKT 24-25, 9000 GENT